Feodor Mihailovici Dostoievski

Feodor Mihailovici Dostoievski

JUCĂTORUL

(Din însemnările unui tânăr)

Capitolul I.

În sfârşit, m-am întors după o absenţă de două săptămâni. Ai noştri se aflau de trei zile la Ruletenburg. Credeam că mă aşteaptă cu sufletul la gură, dar m-am înşelat. Generalul avea un aer grozav de degajat, mi-a vorbit de sus şi m-a trimis la soră-sa. Era limpede că au pus mâna, de undeva, pe nişte bani. Mi s-a părut chiar că generalului îi e oarecum penibil să se uite la mine. Măria Filippovna era teribil de ocupată şi a vorbit cu mine pe fugă; banii totuşi i-a primit, i-a numărat şi a ascultat până la capăt raportul meu. Erau aşteptaţi la masă Mezenţov, franţuzul şi un englez; cum se întâmplă întotdeauna când găsesc bani, au făcut masă mare, după obiceiul moscovit. Polina Alexandrovna m-a văzut şi m-a întrebat de ce am zăbovit atât şi, fără să mai aştepte răspuns, a plecat nu ştiu unde. Se înţelege că a făcut-o dinadins. Noi doi, totuşi, trebuie să avem o explicaţie. Prea s-au adunat multe.

Mi s-a rezervat o cămăruţă la etajul trei al hotelului. Aici lumea ştie că fac parte din suita generalului. Se vede din toate că au apucat totuşi să-şi facă o faimă. Pe general toată lumea îl ia aici drept un demnitar rus, putred de bogat. Încă înainte de masa de prân-z a apucat să-mi dea, printre alte însărcinări, să-i schimb două hârtii de câte o mie de franci. Le-am -schimbat la biroul hotelului. Acum o să fim priviţi ca nişte milionari cel puţin o săptămână. Voiam tocmai să-i scot pe Misa şi pe' Nadia la plimbare, dar m-au întors de pe scară ca să mă cheme ia general; a găsit de cuviinţă să se intereseze pe unde am să-i plimb. Hotărât, omul acesta nu

poate să mă privească drept în ochi; ar vrea el şi încă foarte mult, dar de fiecare dată îi răspund cu o privire aitât de stăruitoare, mai bine zis necuviincioasă, încât pare că se fâstâceşte. Mi-a ţinut o cuvântare plină de emfază, încurcând frazele, bâl-b; îindu-se până la urmă, ca să-mi dea de înţeles să mă plimb cu copiii pe undeva plin parc, cât mai departe de cazinou. În cele din urmă, s-a supărat de tot şi a adăugat aspru: „Altminteri te pomeneşti că-i duci la cazinou, la ruletă. Nu te supăra – a mai adăugat el – dar ştiu că eşti încă destul de uşuratic şi ai fi în stare, poate, să joci. In orice caz, deşi nu-ţi sunt mentor şi nici nu intenţionez să-mi asum un asemenea rol, am cel puţin dreptul să doresc ca dumneata să nu mă oom-promiţi, ca să zic aşa…”

— Dar nici n-am bani, i-am răspuns liniştit, ca să-i poţi pierde, trebuie să-i ai.

— Ii vei primi îndată, răspunse generalul, roşindu-se uşor, apoi cotrobăi în biroul său, se uită în carneţel şi se dumiri că are să-mi dea în jur de o sută douăzeci de ruble.

— Cum o să ne socotim, zise el, fiindcă trebuie să calculăm în taleri. Uite ce-i, ia o sută de taleri, să fie sumă rotundă; restul, se înţelege, n-o să-i pielrzi.

Am luat, tăcut, banii.

— Te rog, nu te supăra de cele ce iţi-am spus, eşti atât de sensibil… Dacă ţi-am făcut vreo observaţie, e, ca să zic aşa, pentru a te feri şi, se înţelege, am unele drepturi în această privinţă…

În timp ce mă întorceam acasă cu copiii, înainte de ora mesei, am Sntâlnit o întreagă cavalcadă. Ai noştri vizitaseră nu ştiu ce ruine. Două trăsuri splendide, cai minunaţi! Mademoiselle Blanthe într-o trăsură, împreună cu Măria Filippovna şi Polina; franţuzul, englezul şi generalul nostru – călări. Trecătorii se opreau şi priveau; efectul fusese obţinut; numai că generalului n-o să-i fie moale. Am făcut socoteala că dacă la cei patru mii de franci pe care i-am adus se adaugă ceea ce au apucat pesemne să scoată aici,

ei au acum şapte, sau opt mii de franci; e prea puţin pentru M-lle Blanche.

M-lle Blanohe locuieşte şi ea; în hotelul nostru, împreună cu mama sa; pe undeva tot pe-aici stă şi franţuzul nostru. Lacheii, îl numesc „M-r le comte”, iar mama m-Ue-ei Blanche se numeşte „M-me la comtesse”, mai ştii, poate că-s într-adevăr comte şi comtesse.

Eram sigur că M-r le comte n-o să mă recunoască, atunci când ne vom aduna la masă. Generalului, fireşte, nici prin gând nu i-ar fi trecut să ne facă cunoştinţă, sau să mă prezinte măcar; cât despre M-r le comte, el a fost în Rusia şi ştie că nu-i mare scofală să fii ceea ce numesc ei outchitel *. De altfel, el mă cunoaşte foarte bine. Dar, trebuie să mărturisesc că şi la masă am apărut nepoftit; parense că generalul a uitat să dea dispoziţii, altminteri m-ar fi trimis, probabil, să mănânc la table d'hote *. M-am prezentat singur, aşa încât generalul s-a uitat la mine nemulţumit. Buna Măria Filippovna mi-a arătat imediat un loc; întâlnirea cu mister Astley m-a scos iînsă din încurcătură şi fără voie m-am trezit în societatea lor.

Pe englezul acesta ciudat l-am întâlnit mai întâi în Prusia, într-un vagon, în timp ce căutam să-i ajung din urmă pe ai noştri; pe urmă m-am ciocnit de el intrând în Franţa şi, în sfârşit, l-am găsit şi în Elveţia; în decursul acestor săptămâni l-am văzut de două ori şi iată că-l întiîlneam pe neaşteptate de astă dată la Ruletenburg. Niciodată nu mi-a fost dat să văd un om mai timid; o timiditate dusă până la prostie şi el o ştia, fiTeşte, fiindcă nu-i de loc prost. De altfel, e foarte drăguţ şi liniştit. La prima noastră întâlnire, în Prusia, l-am silit să intre în vorbă cu mine. Mi-a spus că a fost vara asta la Capul Nord şi că ar vrea foarte mult să viziteze iarmarocul de la Nijni-Novgorod. Nu ştiu cum a făcut cunoştinţă cu generalul; 'cred că e îndrăgostit peste poate de Polina. Când a intrat, s-a aprins la faţă ca o flacără. S-a bucurat foarte mult că m-am aşezat la masă lângă el îşi cred că mă şi socoate prieten la cataramă.

La masă franţuzul dădea tonul conversaţiei cu un aer nemaipomenit; faţă de toţi era dispreţuitor şi plin de importanţă. La Moscova ţin minte că scotea panglici pe nas. A vorbit îngrozitor de mult despre finanţe şi politica rusă. Generalul cuteza uneori să-l contrazică – modest însă, numai atât cât să nu-şi piardă definitiv importanţa.

Mă aflam într-o stare de spirit ciudată şi fireşte că îna-

* Ucitel – în lb. Rusă • * Pensiune. (Fr.) învăţător, preceptor.

Inte de a se ajunge la jumătate cu masa am apucat să-mi pun întrebarea obişnuită de totdeauna: De ce mai umblu creanga cu generalul ăsta şi nu m-am lăsat de mult de ei?" Din când în când mă uitam la Polina Alexandrovna; nu mă băga de loc în seamă. Până la urmă m-am înfuriat şi m-am decis să fiu grosolan.

Am început prin aceea că, hodoronc-tronc, cu vocea ridicată şi fără să cer cuiva permisiunea, m-arn vârât într-o discuţie care nu mă privea. În special aveam chef isă mă cert cu franţuzul. M-am întors spre general şi ibrusc, tare şi desluşit, ba ipare-mi-se întrerupându-l, am făcut remarca că vara aceasta ruşilor le este aproape cu neputinţă să ia masa la pensiuni, Generalul mă privi mirat.

— Dacă eşti un om care-ţi respecţi demnitatea – mi-am dat eu drumul mai departe – neapărat îţi atragi tot soiul de injurii şi eşti nevoit să suporţi bobârnace teribile. La Paris şi pe Rin, ba chiar şi sin Elveţia la mesele de pensiune sunt atât de mulţi Ieşi şi franţuji simpatizanţi de-ai lor l, încât ţi-e cu neputinţă să mai scoţi vreo vorbă dacă eşti rus.

Am rostit toate acestea pe franţuzeşte. Generalul se uita la mine, nedumerit, neştiind dacă să se supere, sau să se mire că uitasem până într-atât măsura.

— Înseamnă că cineva ţi-a dat pe undeva o lecţie, spuse franţuzul cu nepăsare şi dispreţ.

— La Paris m-am certat întâi cu un polonez, i-am răspuns, apoi cu un ofiţer francez care-l susţinea pe polonez. După aceea însă o parte din francezi au trecut de partea mea,

când le-am povestit cum am vrut să scuip în cafeaua unui monsenior.

— Să scuipi? Întrebă generalul cu o nedumerire emfatică, ba chiar privind îngrijorat în jur. Franţuzul mă măsura neîncrezător.

— Întocmai, am răspuns eu. Întrucât timp de două zile am avut convingerea că poate va trebui, în interesele afacerii noastre, să mă reped o clipă până la Roma, m-am dus la biroul ambasadei sfântului părinte, din Paris, ca să-mi vizez paşaportul. Acolo m-a întâmpinat un preoţel, un-iiabate de vreo cincizeci de ani, uscat, cu o faţă îngheţată'#U> după ce m-a ascultat politicos, dar extrem de rece, m-a rugat să aştept. Deşi mă grăbeam, m-am aşezat, fireşte, să aştept; am scos „Opinion naţionale”8 şi am început să citesc nişte injurii înspăimântătoare împotriva Rusiei. Între timp, am auzit cum, prin camera vecină, cineva a trecut la monsenior; l-am văzut pe abatele meu făcând plecăciuni. M^am adresat lui cu rugămintea de mai înainte; m-a rugat şi mai rece, să mai aştept. Puţin timp după aceea mai intră cineva, un necunoscut, cu o treabă – un austriac oare fu ascultat şi de îndată condus sus. Atunci m-a apucat o ciudă grozavă, m-am sculat, m-am apropiat ide abate şi i-am spus hotărât că de vreme ce monseniorul primeşte, poate să termine şi; cu mine. Abatele s-a 'retras brusc din faţa mea, cu o imirare nespusă. Pur şi simplu nu pricepea cum îndrăzneşte un rus neînsemnat să se pună pe picior de egalitate cu oaspeţii monseniorului? Cu tonul cel mai obraznic, de parcă s-ar fi bucurat că mă poate jigni şi măsurându-mă din cap până-n picioare, strigă: „Oare crezi că monseniorul are să-şi lase cafeaua pentru dumneata?” Atunci am strigat şi eu, daT mai tare ca el: „Află că scuip pe cafeaua monseniorului dumitale! Dacă în clipa asta nu termini cu paşaportul meu, mă duc direct la el.” „Cum! Tocmai când se află un cardinal la monsenior?!” strigă preoţelul, ferindu-se cu groază de mine, apoi se năpusti

spre uşă şi-şi desfăcu braţele în lături, cu aerul că mai curând ar muri decât să mă lase să trec.

I-am răspuns că sunt eretic şi foarbar, „que je suiş heietique et barbare” şi că puţin îmi pasă de itoţi aceşti arhiepiscopi, cardinali, monseniori etc. Etc. Pe scurt, i-am arătat că nu mă las. Abatele is-a uitat la mine cu o ură neisfârşită, apoi îmi smulse paşaportul din mână >şi-l duse sus. Peste un minut era vizat. Jată-l, nu doriţi să-l vedeţi? Mi-am scos paşaportul şi am arătat viza Romei.

— I Dumneata, totuşi… Începu generalul.

— Te-a salvat faptul că te-ai declarat barbar şi eretic, observă, zâmfoind, franţuzul. „Cela n'etait pas şi bete.” *

— Să mă fi luat poate după ruşii noştri? Ei stau aici, nu îndrăznesc să crâcnească şi cred că isunt gata! Să se dezică de faptul că-s ruşi. Cel puţin la Paris, în hotelul unde am stat, lumea a început să se poarte cu mine mult mai atent după ce le-am povestit tuturor despre înfruntarea mea cu abatele. Un pan polonez gras, omul care mă duşmănea cel mai mult

* Destul de ingenios din partea dumitale. (Fr.) la masa din pensiune, a trecut pe planul al doilea. Francezii au suportat chiar şi când le-am povestit că m-am întâlnit acum doi ani cu un om în care un soldat francez, dintr-un regiment de vânătoiri, a tras în opt sute doisprezece, numai ca să-şi descarce arma. Omul acesta era pe atunci un dopil de zece ani şi familia lui n-apucase să plece din Moscova.

— Asta-i cu neputinţă, se aprinse franţuzul, un soldat francez n-ar trage într-un copil!

— Totuşi aşa s-a întâmplat, i-am răspuns. Mija povestit. Un venerabil căpitan în retragere şi am văzut eu însumi cicatricea lăsată de glonţ pe obrazul său.

Franţuzul lâncepu să vorbească mult şi repede. Generalul se apucase să-l susţină, dar i-am recomandat să citească, de pildă, fragmente din Însemnările generalului Perovski3, care în opt sute doisprezece a fost prizonier la francezi. In cele din urmă, Măria Filippovna începu să spună ceva pa să

schimbe discuţia. Generalul era foarte nemulţumit de mine, pentru că eu şi franţuzul ajunsesem aproape să ţipăm. Dar pare-se că cearta mea cu franţuzul îi plăcuse foarte mult lui mister Astley; în timp ce se scula de la masă, mi-a propus să beau cu el un pahar de vin. Seara, ca de obicei, am izbutit să vorbesc, cam un sfert de oră, cu Polina Alexandrovna. Discuţia noastară a avut loc în timpul plimbării. Am plecat cu toţii în parc, spre cazinou. Polina s-a aşezat pe o bancă, în dreptul havuzului, iar pe Nadenka a lăsat-o să se joace cu copiii, în preajma sa. I-am dat şi eu voie lui Misa să se ducă la havuz şi am rămas în sfârşit singuri.

Am început, se înţelege, mai întâi cu afacerile. Polina s-a supărat, pur şi simplu, când i-am transmis numai şapte sute de guldeni. Era sigură că am să-i aduc din Paris, ca amanet pentru briliantele ei, cel puţin două mii de guldeni, sau chiar mai mult.

— Am neapărată nevoie de bani, mi-a spus şi trebuie să-i procur; altminteri sunt distrusă, pur şi simplu.

Am început s-o descos despre cele petrecute în lipsa mea.

— Nimic mai mult decât că s-au primit din Petersburg două ştiri, mai întâi că bunicii îi e foarte rău, iar peste două zile, că, pare-se, a murit. Vestea aceasta a sosit de la Timofei Petrovici, adăugă Polina, iar el e un om pe care te poţi bizui. Aşteptăm ultima ştire, pe cea definitivă.

— Va să zică toată lumea aşteaptă aici? Am întrebat.

— Sigur că da: toţi ca unul; şase luni de-a rândul asta le-a fost singura nădejde.

— Şi dumneata nădăjduieşti? Am întrebat-o.

— Eu nu-i sunt rudă de nici un fel, sunt numai fiica vitregă a generalului. Dar ştiu cu siguranţă că-şi va aminti de mine în testament.

— Am impresia că o să-ţi revină foarte mult, am spus.

— Da, m-a iubit; dar de ce ai dumneata această impresie?

— Spune, i-am răspuns printr-o întrebare, marchizul nostru, după cât se pare, e şi el iniţiat în toate secretele familiei?

— Dair dumneata personal de ce te interesezi de asta? Întrebă Polina şi mă privi aspru, cu răceală.

— De ce să nu mă interesez? Dacă nu mă înşel, generalul a şi apucat să împrumute bani de la el.

— Ai ghicit.

— E, şi crezi că i-ar fi dat bani, dacă n-ar fi ştiut de bunicuţa? Ai băgat de seamă la masă: de vreo trei ori, vorbind nu ştiu ce despre bunica, a numit-o „babulenka”: „la babou-linka”. Ce relaţii strânse şi prieteneşti!

— Da, ai dreptate. Cum va afla că mi-a revenit şi mie ceva prin testament, o isă-mi ceară pe loc mâna. Asta ai vrut să afli?

— Abia o să-ţi ceară mâna? Credeam că ţi-a cerut-o demult.

— Ştii foarte bine că nu! Spuse Polina cu ciudă. Unde l-ai întâlnit pe englez? Adăugă ea după o clipă de tăcere.

— Ştiam că ai să întrebi de el în momentul ăsta.

I-am povestit întâlnirile mele anterioare cu mister Astley, în călătorie. „E timid şi se îndrăgosteşte uşor şi bineînţeles e îndrăgostit de dumneata.”

— Da, e îndrăgostit de mine, răspunse Polina.

— Şi e, cu siguranţă, de zece ori mai bogat decât franţuzul. Crezi că franţuzul are într-adevăr ceva avere? Nu există îndoială în această privinţă?

— Nu există. Are un fel de château *. Chiar ieri generalul mi-a vorbit despre asta ca de un lucru sigur. Ei, îţi ajunge?

«Castel. (Fr.)

— Eu, în locul dumitale, m-aş mărita cu englezul.

— De ce? Întrebă Polina.

— Franţuzul e mai frumos, dar e mai ticălos; iar englezul, afară de faptul că-i cinstit, este şi de zece ori mai bogat, i-am trântit eu.

— Da; dar în schimb francezul e marchiz şi-i mai inteligent, răspunse ea cât se poate de calm.

— Să fie adevărat? Contimiai eu.

— Întocmai.

Polinei nu-i plăceau de loc întrebările mele şi vedeam că avea chef să mă scoată din fire cu tonul şi enormitatea răspunsurilor sale; ceea ce i-am şi comunicat pe loc.

— Ce 'să-i faci, într-adevăr mă distrează să te văd cum te înfurii. Măcar pentru faptul că-ţi permit să pui asemenea întrebări şi să faci astfel de presupuneri şi eşti dator să plăteşti.

— Într-adevăr, mă simt în drept să-ţi pun tot soiul de întrebări, i-am Tăspuns eu liniştit, tocmai fiindcă sunt gata să plătesc pentru ele oricum doreşti şi socot acum tă viaţa mea nu mai preţuieşte nimic.

Polina izbucni în râs:

— Ultima dată, la Schlangenberg mi-ai sipus că eşti gata, la un singur cuvânt al meu, să te arunci de sus, iar acolo ne aflam, pare-mi-se, la aproape o mie de picioare înălţime. Cândva am să rostesc acest cuvânt, numai ca să pot vedea cum ai să plăteşti şi fii sigur că am să mă ţin tare. Îmi eşti nesuferit, tocmai fiindcă ţi-am permis atâtea şi încă mai mult fiindcă-mi eşti atât de necesar. Dar câtă vreme îmi eşti necesar, trebuie să te păstrez.

Se sculă să plece. Vorbea iritat. În ultima vreme încheia întotdeauna discuţia noastră cu furie şi iritare, cu furie adevărată.

— Dă-ani voie să te întreb ce reprezintă mademoiselle Blanche? Am iîntrebat, nevrând s-o las să plece fără a-rni da o explicaţie.

— Ştii şi dumneata ce reprezintă mademoiselle Blanche. De atunci nu s-a mai adăugat nimic. Mademoiselle Blanche va deveni, probabil, generăleasă – se înţelege dacă vestea decesului bunicii se va confirma, fiindcă şi mademoiselle Blanche şi mămica ei şi vărul de-al doilea – marchizul, cu toţii ştiu foarte ibine că suntem ruinaşi.

— Dar generalul e îndrăgostit fără scăpare?

— Acum nu-i vorba de asta. Ascultă şi ţine minte: ia aceste şapte sute de florini şi du-te să-i joci, câştigă-mi la ruletă cât poţi de mult; am mare nevoie de bani.

Spunând acestea, o chemă pe Nadenka şi porni spre cazino, unde se alătură întregului nostru grup. ICât despre mine, am cotit la stânga, pe prima alee lântâlnită, îngândurat şi mirat. M-a izbit ca o lovitură de măciucă porunca ei de a mă duce la ruletă. Curios lucru: aveam la ce cugeta şi totuşi m-am gândit adânc la sentimentele mele faţă de Polina. Zău că mi-a fost mai uşor în aceste două săptămâni de absenţă decât acum, în ziua când m-am întors, deşi în drum eram nebun de dor, nu-mi găseam locul, eram ca un apucat şi până şi în vis o vedeam în fiece clipă în faţa mea. O dată {asta s-a întâm-plat în Elveţia) am adormit în vagon şi mi se pare că începusem să vorbesc cu glas tare cu Polina, făcându-i pe toţi călătorii de alături să irâdă. Iar acum, din nou, mi-am pus întrebarea: o iubesc oare? Şi din nou n-am ştiut isă răspund, adică, mai bine zis, din nou, pentru a suta oară, mi-am răspuns că o urăsc. Da, îmi era nesuferită. Erau momente (şi anume, de fiecare dată la sfârşitul discuţiilor noastre) în care mi-aş fi dat jumătate din viaţă ca s-o pot sugruma! Jur că dacă ar fi fost cu putinţă să înfig cu încetul în pieptul ei un cuţit ascuţit, cred că aş fi făcut-o cu desfătare. Şi cu toate astea jur pe ce am mai sfânt că pe Schlangenberg, pe muntele pe care era la modă să urci, dacă mi-ar fi spus cu adevărat: „arun-că-te în jos", m-aş fi zvârlit pe loc şi chiar cu plăcere. Ştiam asta. Lucrurile trebuiau să se sfârşească, fie într-un fel, fie târitr-altul. Ea le pricepea în chip uimitor şi gândul că îmi dădeam seama absolut limpede şi exact de inaccesibilitatea ei, de imposibilitatea împlinirii visurilor mele fanteziste – gândul ^acesta, sunt sigur, îi producea o satisfacţie nespusă j altminteri ar fi putut oare, atât de prudentă şi de înţeleaptă cum era, să-şi permită asemenea intimităţi şi sincerităţi faţă de mine? Am impresia că mă trata şi acum aidoma împărătesei din antichitate, care se apucase să se dezbrace în faţa sclavului său, nesocotindu-l om. Da, de multe ori ea nu mă socotea om…

Totuşi aveam de îndeplinit însărcinarea de a câştiga la ruletă cu orice preţ. N-aveam timp să gândesc pentru ce şi cât de repede trebuie să câştig şi ce alte considerente se născuseră în capul său veşnic calculat. Şi apoi, în aceste două săptămâni se adăugaseră, pesemne, o sumedenie de noi fapte, despre care n-aveam încă vreo idee. Toate acestea trebuia să le ghicesc, să le pătrund şi cât se poate de repede. Dar deocamdată n-aveam timp: trebuia să mă duc la ruletă.

Capitolul II.

Mărturisesc că-mi era neplăcut; deşi hotărâsem că am să joc, nu intenţionam de loc s-o încep pentru alţii. Asta mă deruta chiar şi am intrat în sălile de joc cu un sentiment de ciudă nespusă. De la prima vedere nimic nu mi-a plăcut acolo. Nu pot să sufăr slugărnicia reportajelor din lumea întreagă şi cu precădere din ziarele noastre ruseşti, unde aproape în fiecare primăvară reporterii noştri povestesc despre două lucruri: în primul xând despre neasemuita splendoare şi luxul sălilor de joc din oraşele cu ruletă de pe Rin şi în al doilea rând despre grămezile de aur care zac chipurile pe mese. Doar nu sunt plătiţi pentru asta; astea se povestesc doar dintr-o slugărnicie dezinteresată. Nu-i nici o splendoare în sălile mizerabile, iar aurul nu numai că nu stă grămezi pe masă, dar abia dacă există. Fireşte, când şi când, în decursul sezonului, mai apare pe neaşteptate câte un individ sucit, sau un englez, sau vreun asiatic, un turc, ca în vara aceasta şi pierde sau câştigă dintr-o dată foarte mult; cât despre ceilalţi, joacă toţi pe guldeni mărunţi şi, ca sumă medie, pe masă se află întotdeauna foarte puţini bani. După ce am intrat în sala de joc (pentru prima oară în viaţă), un timp nu m-am putut hotărî să joc. Mă şi înghiontea mulţimea. Dar chiar dacă aş fi fost singur în sală şi atunci, cred că mai curând aş fi plecat decât să mă apuc de joc. Mărturisesc că-mi bătea inima şi nu eram de loc calm; ştiam cu certitudine şi hotărâsem de mult că din Ruletenburg n-am să plec aşa, oricum; ceva se va produce

neapărat în soarta mea, ceva radical şi definitiv. Aşa trebuie şi aşa va fi. Oricât ar fi de caraghios că aştept atât ide multe de la ruletă, mi se pare şi mai caraghioasa părerea rutinară, recunoscută de toţi, ca e absurd şi prostesc să aştepţi ceva de la joc. Şi de ce ar fi jocul un mijloc de procurare a banilor mai rău decât oricare altul, ca negoţul, de pildă? Ce-i drept, câştigă unul dintr-o 'sută. Dar ce-mi păsa mie de asta?

În orice caz, m-am hotărât pentru început să observ şi să nu trec serios la fapte. În seara aceasta, chiar dacă s-ar fi petrecut ceva, ar fi fost întâmplător şi fără importanţă – aşa am şi considerat. Afară de asta trebuia să studiez şi jocul în sine; fiindcă în ciuda miilor de descrieri ale ruletei pe care le-am citit întotdeauna cu atâta lăcomie, hotărât nu înţelegeam nimic din regulile ei atâta timp cât n-o văzusem cu ochii mei.

În primul rând totul mi se păru atât de murdar – nu ştiu cum respingător şi murdar moralmente. Nu mă refer de loc la acele chipuri lacome. Şi neliniştite care se înghesuie tu zecile, ba chiar cu sutele în jurul meselor de joc. Nu văd nimic -murdar în dorinţa de a câştiga cât mai repede şi cât mai mult; întotdeauna mi se păruse nespus de prostească ideea unui moralist îmbuibat şi asigurat care, atunci când cineva încercase să se justifice spunârid: „dar se joacă pe sume mici”, [răspunsese: cu atât mai rău ifiindcă-i o cupiditate măruntă”. Ca şi cum o cupiditate mică sau mare n-ar fi acelaşi lucru. E o chestiune de proporţie. Ceea ce pentru Rothschild n-ar fi contat, pentru mine ar fi fost o bogăţie, cât despre profituri şi câştig, oamenii nu numai la ruletă, dar pretutindeni nu fac decât să ia sau să câştige unul de ia celălalt. Că-i josnic îndeobşte să te îmbogăţeşti ori să profiţi de pe urma altuia e altă chestiune. Dar asta nu mi-am propus s-o rezolv. Întrucât eu însumi eram stăpânit în cea mai înaltă măsură de dorinţa câştigului, toată cupiditatea şi murdăria cupidă, dacă vreţi, îmi era, la intrarea în sală, nu ştiu cum mai la îndemână, mai

apropiată. Cel mai bine e atunci când oamenii nu fac fasoane şi acţionează deschis, pe faţă. Şi apoi ce rost are să te amăgeşti pe tine însuţi? E o ocupaţie din cele mai deşarte şi lipsite de judecată! Deosebit de urât, la prima vedere, la toată această adunătură ticăloasă de rule-tişti era respectul pentru ocupaţia lor, seriozitatea ba chiar veneraţia cu care înconjurau cu toţii mesele. Iată de ce aici există o diferenţă netă între jocul care poate fi numit mauvais geme şi cei care poate fi permis unui am onorabil. Există două feluri de joc – jocul de gentleman şi celălalt joc plebeu, cupid, pe care-l practică tot isoiul de lepădături. Aici există o diferenţiere riguroasă – şi cât de josnică e în fond această diferenţiere! Un gentleman, de pildă, poate să pună o mizăde cinci, sau zece ludovici, rareori mai mult, de altfel, poate să pună şi o mie de franci dacă-i foarte bogat, dar numai de dragul jocului, de dragul distracţiei, numai ca să urmărească procesul câştigului sau al pierderii; însă nu trebuie să-i intereseze de fel câştigul în sine. Dacă a câştigat, îşi poate permite, de pildă, să râdă cu glas tare, să comunice cuiva dintre cei din jur părerea sa, poate chiar să mai pună o dată şi să mai dubleze o dată, dar numai din pură curiozitate, ca să-şi urmărească şansa, să facă combinaţii şi nu din dorinţa plebee de a câştiga. Pe scurt, toate aceste mese de joc, rulete şi trenţe et quarante trebuie să le privească nu altfel decât ca pe o distracţie, organizată numai pentru plăcerea sa. Calculul şi capcanele pe care e bazată şi organizată banca nu trebuie nici măcar să le bănuiască. N-ar fi rău de loc dacă ar avea impresia, de pildă, că şi restul.de jucători, toată această adunătură care tremură pentru un gulden, sunt şi ei nişte bogătaşi şi gentlemeni ca şi el şi joacă numai pentru desfătare şi distracţie. Această necunoaştere desăvârşită a realităţii şi părere naivă despre oameni ar fi, bineînţeles, nespus de aristocratică. Am văzut multe mămici care împingeau din spate pe nişte graţioase şi nevinovate miss, fiicele lor, lân vârstă de cincisprezece-şaisprezece ani, dându-le câteva

monezi de aur şi învăţându-le cum să joace. Domnişoara câştiga sau pierdea, zâmbea întotdeauna şi se depărta foarte mulţumită. Generalul nostru se apropie de masă, grav şi impozant; lacheul se repezi să-i ofere un scaun, dar el nu-l observă; îşi scoase punga cu greu, cată îndelung trei sute de franci de aur, îi puse pe negru şi câştigă. Nu luă câştigul şi-l lăsă pe masă. Ieşi din nou negrul; nu luă nici de astă dată banii şi când a treia oară ieşi roşul, pierdu dintr-o dată o mie două sute de franci. Se depărta zâmbind, ţinându-se tare. Sunt convins că-4 zgâria pe inimă şi dacă miza ar fi fost dublă sau triplă n-ar fi rezistat şi şi-ar fi manifestat tulburarea. De altfel, un francez a câştigat şi apoi a pierdut în prezenţa mea în jur de treizeci de mii de franci, vesel şi fără pic de emoiţii. Un gentleman adevărat chiar dacă şi-ar pierde toată averea n-are voie să se tulbure. Banii trebuie să stea în asemenea măsură mai prejos de calitatea lui de gentleman, încât aproape că nu merita să-ţi faci griji pentru ei. Cel mai aristocratic ar fi, se înţelege, să nu observi de loc toată murdăria acestor lepădături şi a întregii atmosfere. Totuşi, uneori nu-i mai puţin aristocratic şi sistemul invers, să observi, adică să priveşti, ba chiar să examinezi, cu lomionul, de pildă, pe toţi aceşti ticăloşi, dar nu altfel decât să iei această mulţime şi această murdărie drept un gen de distracţie, ca pe un spectacol organizat pentru amuzamentul gentlemenilor. Poţi să te înghesui şi tu în mulţime, dar să priveşti în jur cu convingerea absolută că eşti un observator şi că nu faci câtuşi de puţin parte din ea. De altfel nici să observi prea stăruitor nu se Cade: n-ar mai fi potrivit spiritului unui gentleman, fiindcă, 'ân nici un caz, acest spectacol nu merită o atenţie prea mare şi stăruitoare. Şi apoi puţine spectacole merită o atenţie prea stăruitoare din partea unui gentleman. Cu toate acestea, mie personal mi, s-a părut că totul merita din plin o atenţie din cele mai stăruitoare, mai ales din partea cuiva care venise nu numai de dragul spectacolului, ci se considerase el însuşi cu sinceritate şi cu

tot zelul ca făcând parte din această adunătură de lepădături. Cât priveşte convingerile mele morale cele mai secrete, în prezentele mele cugetări ele, fireşte, nu-şi au locul. Las' să fie aşa; vorbesc ca să-mi descarc conştiinţa. Dar iată ce vreau să observ: că în ultima vreme mi-era nu ştiu cum teribil ide silă să-mi măsor gândurile şi faptele după vreun etalon moral. Altceva mă dirija pe mine…

Lepădăturile joacă într-adevăr foarte murdar. Ba chiar accept ideea că aici, în jurul mesei, se petrec multe hoţii din cele mai ordinare. Crupierii, care stau la capetele mesei, urmăresc mizele şi plătesc, au teribil de mult de lucru. Ce mai lepădături! În cea mai mare parte sunt francezi. De altfel, stau şi urmăresc şi observ nu pentru a descrie ruleta; caut să mă acomodez ca să ştiu cum să mă port în viitor. Am băgat de seamă, de pildă, că nu-i nimic mai obişnuit decât ca din spatele mesei să se întindă deodată o mină şi să apuce ceea ce ai câştigat tu. Se iscă ceartă, adeseori ţipete şi vă desfid să dovediţi, cu martori, că miza e a voastră!

La început toate acestea erau pentru mine de neînţeles; bănuiam numai şi distingeam cu chiu, cu vai, că se ponta pe cifre, pe par şi pe impar şi pe culori. In seara aceea am hotărât să-mi încerc norocul, din banii Polinei Alexandrovna, cu o sută de guldeni. Gândul că mă apuc de joc nu pentru mine mă descumpănea oarecum. Senzaţia era extrem de neplăcută şi am simţit nevoia să scap mai repede de ea. Aveam mereu impresia că dacă fac începutul pentru Polina îmi subminez propriul noroc. Oare nu e cu putinţă să te atingi de masa de joc fără să te molipseşti pe loc de superstiţie? Am început prin a scoate cinci frederici, adică cincizeci de guldeni şi să-i pun pe un număr par. Roata s-a învârtit şi a ieşit treisprezece – am pierdut. Cu un soi de senzaţie dureroasă, numai ca să scap într-un fel oarecare şi să plec, am mai pus cinci frederici pe roşu. A ieşit roşu. I-am lăsat pe toţi zece la locul lor şi a ieşit din nou roşu. Căpătând patruzeci de frederici, am pus douăzeci pe douăsprezece cifre mijlocii, ne-ştiind ce o să pice din asta.

Mi s-a plătit întreit. In felul acesta din zece frederici m-am trezit cu optzeci. Mi-a devenit atât de insuportabilă senzaţia neobişnuită şi ciudată care m-a cuprins, încât am hotărât să plec. Mi se părea că aş fi jucat cu totul altfel pentru mine. Totuşi i-am mai pus o dată pe un număr par pe toţi cei optzeci de frederici. De astă dată a ieşit patru j câştigasem încă optzeci de frederici şi, adunând toată grămada, am pornit s-o caut pe Polina Alexandrovna.

Se aflau toţi la plimbare undeva prin parc şi am apucat să mă văd cu ea abia la cină. De astă dată franţuzul lipsea şi generalul s-a desfăşurat în voie: printre altele a găsit de cuviinţă să remarce din nou că n-ar dori să mă vadă la masa de joc. După părerea lui, l-ar compromite extrem dacă aş pierde eventual prea mult; „dar chiar dacă ai câştiga o sumă foarte mare şi aturici aş fi compromis – adăugă el cu importanţă. Fireşte, n-am dreptul să dispun de faptele dumitale, dar recunoaşte şi dumneata…” Aici, ca de obicei, nu-şi termină fraza. I-am răspuns cu răceală că am foarte puţini bani şi că, prin urmare, nu pot să pierd cine ştie cât, chiar dacă m-aş apuca să joc. Urcând la mine, sus, am apucat să-i înmânez Polinei câştigul şi i-am declarat că altă dată n-am să mai joc pentru ea.

— Dar de ce? M-a întrebat nelinişti tă.

— Fiindcă vreau să joc pentru mine, i-am răspuns, cercetând-o cu mirare şi asta mă stânjeneşte.

2Ş8

— Va să zică dumneata, continui în mod hotărât să fii convins că ruleta e unica dumitale ieşire şi salvare? Întrebă ea batjocoritor. I-am răspuns din nou foarte serios că da; cât priveşte convingerea mea de a câştiga neapărat, las' să fie caraghioasă, sunt de acord, „dar să fiu lăsat în pace”.

Polina Alexandrovna a insistat cu tot dinadinsul să împart pe din două cu dânsa câştigul de azi şi a încercat să-mi dea optzeci de frederici, propunâird să continuu şi pe viitor să joc în aceste condiţii. Am refuzat categoric să iau jumătate

şi am dedlarat în mod definitiv că nu pot juca pentru alţii nu fiindcă n-aş vrea, ci fiindcă voi pierde fără doar şi poate.

— Totuşi şi eu însămi, oricât de prostesc ar fi, mă bizui aproape numai pe ruletă, rosti ea îngândurată. De aceea trebuie neapărat să continui să joci pe din două cu mine şi, se înţelege, ai s-o faci.

Cu acestea mă părăsi, fără a-mi mai asculta protestele.

Capitolul III.

Şi totuşi ieri, toată ziua, nu mi-a spus nici un cuvânt despre joc. Şi, în general, ieri a evitat să stea de vorbă cu mine. Vechea ei manieră de a mă trata nu is-a schimbat. Aceeaşi nepăsare desăvârşită în purtarea sa atunci când ne întâlneam, >ba chiar un oarecare dispreţ şi ură. Îndeobşte nu dorea să-şi ascundă dezgustul faţă de mine; vedeam asta. In ciuda faptului, nu-mi ascundea totodată că eram necesar pentru ceva şi că mă păstra pentru un anume scop. Între noi se stabiliseră un soi de relaţii ciudate, In multe privinţe de neînţeles pentru mine, ţinând seamă de trufia şi aroganţa ei faţă de toţi. Ea ştia, de pildă, că o iubesc la nebunie, mă lăsa chiar să-i vorbesc despre pasiunea mea şi, fireşte, nu găsea un mijloc mai bun pentru a-şi exprima dispreţul ei faţă de mine deoît prin permisiunea de a-i vorbi fără oprelişti şi fără ocolişuri despre dragostea mea. „înseamnă, deci, că atât de puţin preţ pun pe sentimentele dale, încât mi-e cu desă-vârşire indiferent orice mi-ai spune şi orice ai simţi pentru mine.” Despre treburile ei personale vorbea mult cu mine şi înainte, dar niciodată nu era perfect sinceră. Mai mult, dispreţul faţă de mine avea şi asemenea rafinamente: ştia, să zicem, că-mi era cunoscută vreo împrejurare din viaţa ei sau din ceea ce o nelinişteşte mult; iba chiar îmi povestea singură c'âte ceva, dacă trebuia să mă folosească în vederea unui scop, ca pe un sclav, sau ca pe o slugă; dar îmi povestea totdeauna exact atât cât trebuie să ştie un om care e folosit ca o slugă şi dacă un lanţ întreg de împrejurări îmi era necunoscut, dacă vedea cât sunt de chinuit şi de frământat de propriile sale chinuri şi

frământări, niciodată nu foinevoia să mă liniştească până la capăt printr-o sinceritate prietenească, deşi, folosindu-mă de multe ori pentru însărcinările ei, nu numai anevoioase, dar periculoase chiar, după părerea mea, nu se simţea obligată să fie sinceră cu mine. Dar merita parcă să-i pese de sentimentele mele, de ifaptul că eram şi eu neliniştit, că poate eram îngrijorat şi mă chinuiam de o mie de ori mai mult pentru grijile şi eşecurile ei, decât ea însăşi!

Cu trei săptămâni înainte ştiam de intenţia sa de a juca la ruletă. Mă prevenise chiar că va trebui să joc în locul ei, fiindcă nu se cădea să joace ea. Din cele ce-mi spunea am băgat de seamă încă de atuiici că axe un necaz serios şi că nu-i vorba de simpla dorinţă de a câştiga bani. La ce i-ar fi trebuit bani de dragul banilor? [Exista la mijloc un scop, anumite împrejurări, pe care le bănuiam, dar pe care nu le cunosc, nici până azi. Se înţelege că umilinţa şi robia în care mă ţinea ar fi putut să-mi dea (cum îmi dădea foarte des) putinţa de a o interoga eu însumi, grosolan şi direct. Întrucât eram pentru ea un sclav neînsemnat nu avea de ce s-o supere curiozitatea mea grosolană. Dar fapt e că dânsa, permiţându-mi să-i pun întrebări, nu-mi răspundea la ele. Uneori nu le observa de fel. Iată cum stăteau lucrurile între noi doi!

Ieri se vorbise mult la noi despre telegrama trimisă încă de acum patru zile la Petershurg, la care nu se primise răspuns. Generalul e vădit neliniştit şi îngândurat. Este vorba fireşte, de bunica. E neliniştit şi franţuzul. Ieri, de pildă, după-masă, discutaseră mult şi grav. Tonul franţuzului faţă de noi toţi este deosebit de arogant şi de dispreţuitor. Aici se potriveşte bine zicala dacă-l aşezi la masă îşi urcă picioarele pe masă. Până şi cu Polina e nepăsător până Ia grosolănie; altminteri participă cu plăcere la plimbările comune prin parcul cazinoului sau la cavalcade şi vizitarea împrejurimilor oraşului. Îmi sunt cunoscute încă mai de mult unele împrejurări care îl legaseră pe franţuz de general: în Rusia se apucaseră să

construiască o fabrică; nu ştiu dacă proiectul căzuse sau dacă mai discutau despre el. Afară de asta, aflasem întâmplător o parte din secretul lor de familie: franţuzul îl salvase într-adevăr, acum un an, pe general, dându-i treizeci de mii, ca să completeze lipsa din banii statului, cu prilejul predării funcţiei. Şi, se înţelege, generalul e la discreţia lui; dar, în prezent, propriu-zis în clipa de faţă, rolul principal în toate acestea îl are M-lle Blanche îşi sunt convins că nici aici nu greşesc.

ICine-i M-lle Blanche? Aici, printre noi, se spune că-i o franţuzoaică de neam, însoţită de mama ei şi care are o avere colosală. Se ştie de asemenea că-i un soi de rudă cu marchizul nostru, dar foarte îndepărtată, un fel de verişoară de-a doua sau de-a treia. Se spune că înainte de plecarea mea la Paris franţuzul şi M-lle Blanche se aflau în relaţii mult mai ceremonioase, se purtau între ei parcă mult mai politicos şi delicat; acum însă, prietenia şi rudenia dintre ei au căpătat un aspect mai brutail, mai direct. Poate că socotesc că treburile noastre stau atât de prost, încât nu mai consideră necesar să facă prea multe fasoane cu noi şi să se ascundă, încă acum două zile am băgat de seamă cum le cerceta mister Astley pe M-lle Blanche îşi pe mama ei, Mi s-a părut că le cunoaşte. Am avut chiar impresia că şi franţuzul nostru s-a cunoscut pe viemuri cu mister Astley. De altfel mister Astley e atât de timid, ruşinos şi (tăcut, încât aproape că te poţi bizui pe el – nu scoate gunoiul din casă. În orice caz franţuzul abia dacă-l salută şi aproape că nu se uită la el; prin urmare nu se teme de dânsul. Asta mai e de înţeles; dar de ce M-lle Blanche aproape că nu se uită la el? Mai ales că ieri marchizul a scăpat o vorbă: a afirmat deodată, într-o discuţie comună, nu-mi amintesc cu ce prilej, că mister Astley e colosal de bogat şi că iei ştie acest lucru; iată un motiv ca M-lle Blanche să se uite la mister Astley I îndeobşte generalul se află într-o stare de nelinişte.

E de înţeles ce însemnătate poate avea acum pentru el telegrama în legătură cu moartea mătuşii sale!

Deşi aveam impresia certă că Polina evită o discuţie cu mine într-un scop anume, am luat eu însumi o atitudine rece şi mepăsătoare: mă tot gândeam că până la urmă o să se apropie ea de mine. În schimb, ieri şi azi, mi-am concentrat toată atenţia cu precădere asupra M-llei Blanche. Bietul general, e pierdut cu desăvârşdre! Să te îndrăgosteşti la cincizeci şi cinci de ani atât de pătimaş e, fireşte, o nenorocire. Adăugaţi la aceasta văduvia lui, copiii, ruina totală, datoriile şi la urmă femeia de care s-a nimerit să se îndrăgostească. M-lle Blanche e frumoasă. Dar nu ştiu dacă voi fi; i-ţeles când voi spune că e dăruită de la Dumnezeu cu o faţă care te poate speria. În orice caz mie mi-a fost întotdeauna teamă de asemenea femei. Are, cred, vreo douăzeci şi cinci de ani. E înaltă, cu o spinare lată şi cu umerii rotunzi; gâtul şi pieptul ei sunt splendide; pielea oacheşă, părul negru ca cerneala e atât de bogat, încât ar ajunge pentru două capete. Ochii negri cu albul gălbui, privirea obraznică, dinţii de o albeaţă strălucitoare şi buzele mereu vopsite şi miroase a mase. Se îmbracă excentric, bogat, dar cu şic. Mâinile şi picioarele ei sunt uimitoare. Glasul – un contralto înăbuşit. Uneori râde cu hohote arătându-şi toţi dinţii, dar de obicei priveşte tăcută şi arogantă – cel puţin în prezenţa Polinei şi a Măriei Filippovna. (Un zvon ciudat: Măria Filippovna pleacă în Rusia.) Cred că M-lle Blanche n-are nici un fel de studii, poate că nici nu-i inteligentă, în schimb e bănuitoare şi şireată. Am impresia că viaţa ei n-a prea fost lipsită de aventuri. Dacă e să spun totul, poate că marchizul nu-i e de fel rudă, iar mama, de loc mamă. Dar există informaţii că la Berlin, unde ne-am întâlnit cu ele, ea şi mama ei aveau câteva cunoştinţe onorabile. Oît îl priveşte pe marchiz, deşi mă îndoiesc până astăzi că-i marchiz, apartenenţa lui la o societate onorabilă, la noi, de pildă, la Moscova, sau pe alocuri, în Germania, se pare că nu poate fi supusă îndoielii. Nu ştiu ce-o fi reprezentând el în Franţa? Se spune că are un châ-teau. Credeam că în aceste două săptămâni au să se

întâmple multe şi totuşi încă nu ştiu sigur dacă între general şi M-lle Blanche a avut loc o discuţie hotărâtoare. In general totul depinde acum de situaţia noastră, cu alte cuvinte, de banii pe care-i va putea etala generalul. Dacă, de pildă, ar sosi ştirea că bunica n-a murit, sunt sigur că M-lle Blanche ar dispărea imediat. Îmi vine să rid şi mă mir ide mine însumi aât de bârfitor am devenit totuşi. Ah, cât mă dezgustă toate acestea! Cu câtă plăcere i-aş lăsa pe toţi şi pe toate! Dar pot oare să plec de lângă Polina, să nu spionez ce se întâmplă în jurul ei? Să spionez e, desigur, o ticăloşie, dar ce-mi pasă mie de asta!

Mi s-a părut interesant de asemenea, ieri şi azi, mister Astley. Da, sunt sigur că-i îndrăgostit de Polina! Pare curios şi caraghios totodată câte e în stare să exprime uneori privirea unui om timid şi bolnăvicios de cast care iubeşte şi anume într-o împrejurare când omul respectiv e, cu siguranţă, mai bucuros să intre în pământ decât să arate sau să exprime ceva printr-o vorbă sau o privire. Mister Îstley se vede foarte des cu noi în timpul plimbărilor. Îşi scoate pălăria şi trece mai departe, murind, se înţelege, de dorinţa de a ni se alătura. Dacă-i invitat, refuză imediat. La locurile de odihnă, la cazinou, lângă fanfară sau în faţa havuzului, se opreşte invariabil undeva prin apropierea băncii noastre şi unde ne-am afla, în parc, în pădure sau pe Schlangenberg – e de ajuns să-ţi arunci ochii în jur şi neapărat pe undeva, fie pe o cărare apropiată, fie de după un tufiş îţi va apărea o părticică din făptura lui mister Astley. Am impresia că ar căuta un prilej să stea de vorbă cu mine în special. Azi-dimineaţă neam întâlnit şi am schimbat două cuvinte. Uneori vorbeşte teribil de întretăiat, nu ştiu cum. Înainte de a rosti „bună ziua”, a început prin a spune:

— A, mademoiselle Blanche!… Am văzut multe femei ca mademoiselle Blanche!

A tăcut apoi. Uitându-se la mine cu subînţeles. Ce-a vrut să spună nu ştiu, fiindcă la întrebarea mea: ce înţelegi dumneata prin asta?

— A dat din cap cu un zâmbet şiret şi a adăugat: „Aşa. Mademoiselle Pauline iubeşte mult florile?”

— Nu ştiu, nu ştiu de loc, am răspuns eu.

— Cum! Dumneata nu ştii nici asta! Strigă el, nespus de mirat

— Nu ştiu, n-am băgat de loc de seamă, am repetat, rîzând.

— Hm, asta îmi dă o anume idee. A clătinat din cap şi a trecut mai departe. De altfel avea un aer mulţumit. Noi doi comunicăm într-o franţuzească extrem de stâlcită.

Capitolul IV.

Ziua de azi a fost caraghioasă, oribilă şi absurdă. E ora unsprezece noaptea. Stau în cămăruţa mea şi-mi amintesc de toate câte s-au petrecut. A început prin aceea că dimineaţa am fost totuşi nevoit să mă duc la ruletă, ca să joc pentru Polina Alexandrovna. Am luat toţi o sută şaizeci de frederici ai ei, cu două condiţii: prima, că nu vreau să joc pe din două cu ea, adică, dacă voi câştiga, nu voi opri nimic pentru mine şi a doua: seara Polina să-mi explice de ce are atâta nevoie să câştige şi ce sumă anume. Totuşi nu pot presupune cu nici un chip că o face numai aşa, de dragul banilor. Aici pesemne că banii sunt necesari şi e nevoie de ei cât se poate de urgent, pentru un scop deosebit. Ea a făgăduit să mă lămurească şi am plecat. În sălile de joc era o înghesuială îngrozitoare. Cât de obraznici sunt ei şi cât de lacomi cu toţii! M-am strecurat la mijloc şi m-am oprit chiar lângă crupier; pe urmă am început să tatonez cu sfială jocul, punând pe masă câte două şi câte trei monezi. Intre timp, priveam şi observam; mi s-a părut că comibinaţiile în sine înseamnă destul de puţin şi n-au de loc importanţa pe care le-o atribuie mulţi jucători. Ei stau cu câte o hârtie liniată în faţa lor, observă loviturile, socotesc, calculează şansele, fac presupuneri, la urmă pun şi pierd la fel ca şi noi, muritorii de rând, caTe jucăm la noroc. In schimb am tras o concluzie care cred că-i justă: într-adevăr, în desfăşurarea şanselor întâmplătoare există, deşi nu un

sistem, totuşi un soi de regulă, ceea ce e, desigur, foarte ciudat. De pildă, se întâmplă ca după douăsprezece cifre mijlocii să vină douăsprezece cifre ultime; lovitura cade, să zicem, de două ori pe aceste ultime douăsprezece cifre şi trece la douăsprezece cifre de la început. După ce cade pe douăsprezece cifre de Ia început, trece iar la douăsprezece mijlocii, cade de trei, patru ori în şir pe mijlocii şi iar trece la douăsprezece ultime, de, unde iar, după două lovituri, trece la primele, acolo cade o dată şi din nou trece la trei lovituri pe mijlocii şi continuă astfel în decurs de o oră şi jumăla-te-două. Una, trei şi două; una, trei şi două. Asta-i foarte amuzant. În unele zile sau în unele dimineţi merge, de pildă, aşa: roşul alternează cu negrul şi invers, clipă de clipă, fără nici o regulă, încât mai mult de două-trei lovituri în şir pe roşu sau pe negru nu cad. În altă zi însă, ori în altă seară, se întâmplă, de pildă, ca numai roşul să ajungă la peste douăzeci şi două lovituri în şir şi aşa merge invariabil un timp oarecare, de exemplu, în decursul zilei întregi. Mi-a explicat multe în privinţa asta mister Astley care a stat o dimineaţă întreagă la mesele de joc şi n-a pontat niciodată. În ceea ce mă priveşte pe mine, am rămas lefter şi încă foarte repede. Am pus deodată pe un număr par douăzeci de frederici şi am câştigat, am ipus cinci şi iar am câştigat şi în felul acesta încă de două sau de trei ori. Cred că am adunat în jur de patru sute de frederici în mai puţin de cinci minute. Aici ar fi trebuit să plec, dar s-a născut în mine o senzaţie ciudată, un fel de provocare a sorţii, un soi de dorinţă de a-i da un bo-bârnac, de a-i arăta limba. Am pus cea mai mare mizăpermisă, de patru mii de guldeni şi am pierdut. Pe urmă, în-fiertbântat, am scos tot ce mi-a rămas, am pus tot pe un număr par şi am pierdut iar, după care am plecat de la masă, năucit parcă. Nici nu înţelegeam ce s-a petrecut cu mine şi am anunţat-o pe Polina Alexandrovna de pierdere abia înainte de prânz. Până atunci am hoinărit prin parc.

La masă eram din nou surescitat ca şi cu trei zile în unmă. Franţuzul şi M-lle Blanche luau iar masa cu noi. Am aflat că M-He Blanche a fost dimineaţa în sălile de joc şi a asistat la isprăvile mele. De astă dată mi s-a adresat mai atentă parcă.

— Franţuzul a luat-o mai direct şi m-a întrebat ' simplu dacă mi-am pierdut propriii bani. Mi se pare că o bănuieşte pe Polina. Am minţit pe loc, spunând că erau banii mei. Pe scurt, e ceva la mijloc.

Generalul s-a mirat nespus: de unde am luat asemenea sumă? L-am lămurit că am început de la zece frederici, că * şase ori şapte lovituri duble în şir mi-au adus până la cinci sau şase mii de guldeni şi că pe urmă am pierdut tot din două lovituri.

Toate acestea erau, desigur, plauzibile. În timp ce dădeam explicaţiile, m-am uitat la Polina, dar n-am putut citi nimic pe chipul ei. Totuşi ea m-a lăsat să mint şi nu m-a contrazis; din asta am dedus că aşa şi trebuie – să mint şi să ascund că am jucat pentru dânsa. In orice caz, mă gândeam eu, îmi datorează o explicaţie şi mai adineaori a făgăduit să-mi dezvăluie unele lucruri.

Credeam că generalul are să-mi facă vreo observaţie, dar a tăcut, în schimb am văzut pe faţa lui tulburare şi puţină nelinişte. Poate că, în situaţia lui dificilă, îi era pur şi simplu greu să audă că o grămadă de aur atât de mare a plecat aşa cum a venit din faţa unui nătărău nechibzuit ca mine.

Bănuiesc că aseară a avut cu franţuzul o dispută furtunoasă. S-au încuiat şi au discutat ceva îndelung şi cu aprindere. Franţuzul a plecat, iritat parcă de ceva, iar azi-dimineaţă a venit din nou la o oră matinală, la general, pesemne ca să continue discuţia de ieri.

După ce a ascultat relatarea despre pierderea mea, franţuzul mi-a atras atenţia, caustic, ba chiar cu furie, că pe viitor trebuie să fiu mai chibzuit. Nu ştiu de ce, a mai adăugat că deşi mulţi ruşi sunt jucători, după părerea lui ruşii nu ştiu să joace.

— Iar eu sunt de părere că ruleta a fost creată anume pentru ruşi, i-am răspuns şi când franţuzul a zâmbit dispreţuitor la replica mea am adăugat că, în mod sigur, dreptatea e de partea mea fiindcă, vorbind despre ruşi ca despre nişte jucători mai mult îi insult decât îi laud şi că, prin urmare, pot fi crezut.

— Pe ce se bazează părerea dumitale? M-a întrebat franţuzul.

— Pe faptul că în catechismul virtuţilor şi meritelor unui apusean civilizat a intrat în mod istoric şi aproape sub forma unui punct (principal capacitatea de a face 'capital. Or un rus nu numai că nu-i capabil să strângă un capital, dar îl şi iroseşte stupid şi într-un mod oribil. Cu toate acestea şi noi, ruşii, avem nevoie de bani, am adăugat, şi, în consecinţă, suntem foarte bucuroşi şi foarte receptivi la asemenea mijloace, ca, de pildă, ruleta, unde te poţi îmbogăţi dintr-o dată, în două ceasuri, fără să te oboseşti. Asta ne atrage foarte mult j şi fiindcă jucăm fără rost, fără trudă, de aceea şi pierdem.

— Aceasta e în parte adevărat, observă franţuzul plin de sine.

— Nu, nu e adevărat şi ar trebui să-ţi fie ruşine să vorbeşti astfel despre compatrioţii dumitale, rosti generalul, sever şi grav.

— Daţi-mi voie, i-am răspuns, zău că se pune întrebarea ce-i mai dezgustător: dezmăţul ruşilor sau sistemul nemţesc de acumulare prin muncă cinstită?

— Ce idee revoltătoare! Exclamă generalul.

— Ce idee tipic rusească! Exclamă franţuzul.

Râdeam şi aveam o poftă teribilă să-i aţâiţ.

— Aş prefera să cutreier toată viaţa într-o căruţă de chirghiz, am strigat eu, decât să mă închin idolului nemţesc.

— Care idol? Strigă generalul, începând să se înfurie de-a binelea.

— Sistemul nemţesc de a strânge avere. Mă aflu aici de puţin timp, totuşi ceea ce am apucat să observ şi să verific

face să mi se aprindă de revoltă sângele tătăresc. Zău că nu-mi trebuie asemenea virtuţi! Am apucat ieri să dau o raită jur împrejur, pe vreo zece verste. Ei şi am găsit exact acelaşi lucru ca în cărticelele moralizatoare nemţeşti, cu poze: ei au în orice casă un Vaier * al lor, teribil de virtuos şi nemaipomenit de cinstit. Atât de cinstit, că ţi-e şi frică să te apropii de el. Nu pot să sufăr pe oamenii cinstiţi de care ţi-e frică să te apropii. Fiecare Vaier din ăsta are o familie şi serile citesc cu glas tare cărticele moralizatoare. Deasupra căsuţei foşnesc ulmi şi castani. Apus de soare, pe acoperiş o barză şi totul e deosebit de poetic şi de emoţionant... Nu vă supăraţi, domnule general, daţi-mi voie să vă povestesc lucruri ceva mai emoţionante. Mi-amintesc eu însumi cum răposatul taică-meu citea serile în grădină, tot sub tei, mie şi mamei asemenea cărticele... Eu pot aprecia asta cum trebuie. Ei şi, fiecare familie de soiul ăsta de-aici se află în sclavie şi supunere desăvârşită faţă de Vaier. Toţi muncesc ca nişte asini şi toţi adună bani ca ovreii. De altminteri Vaier a şi apucat sa strângă o sumă de guldeni şi se pregăteşte să-i transmită fiului mai mare meseria sau petecul de pământ; din pricina asta fiicei nu i se dă zestre şi ea rămâne fată bătrână. Din

* Tată, (Germ.) pricina asta mezinul e vândut la stăpân sau la oaste şi banii se adaugă capitalului casnic. Serios, aşa se procedează pe aici, m-am interesat. Toate acestea se fac nu altminteri decât în cinste, din maximum de cinste, până într-atât, încât şi mezinul vândut e încredinţat că a fost vândut nu din altă pricină decât din cinste – or ce poate fi mai ideal, decât atunci când victima însăşi se bucură că e dusă la pieire. Şi mai departe? Mai departe e aşa că nici fiului mai mare nu-i e mai uşor: ştie el pe undeva o Amalchen cu care şi-a unit inima, dar n-are voie să se însoare fiindcă nu s-au strâns încă destui guldeni. Aşteaptă cuminţi şi se duc la pieire senini şi zâmbitori. Amalchen ajunge să aibă obrajii supţi, se usucă toată. In sfârşit, peste vreo douăzeci de ani, bunăstarea sporeşte; guldenii s-au

adunat cinstit, cu virtute. Vater îl binecuvântează pe fiul mai mare, în vârstă de patruzeci de ani şi pe Amalchen de treizeci şi cinci, cu sânii uscaţi şi cu nasul roşu… Cu acest prilej plânge, le ţine o predică şi moare. Fiul cel mare se transformă el însuşi într-un Vater plin de virtute şi povestea începe de la capăt. Peste vreo cincizeci sau şaptezeci de ani, nepotul primului Vaier realizează într-adevăr un capital considerabil, pe; care-l transmite fiului său, acesta fiului său, celălalt fiului său şi peste vreo cinci sau şase generaţii apare însuşi baronul Rothschild sau Hoppe et Comp., sau dracu mai ştie cine. Ei, să mai spuneţi că nu e un spectacol măreţ: muncă succesivă de un secol sau două, răbdare, inteligenţă, cinste, caracter, fermitate, calcul, o barză pe acoperiş! Ce mai vreţi, mai presus de asta nu mai poate fi nimic, iar ei se apucă să judece din acest punct de vedere lumea întreagă şi pe cei vinovaţi, adică pe acei ce nu seamănă cât de oît cu ei – să-i execute pe loc. Aşa stând lucrurile, iată care-i situaţia: prefer să fac deboşuri în stil rusesc, sau să mă îmbogăţesc la ruletă. Nu vreau să fiu Hoppe et Comp. Peste cinci generaţii. Banii îmi trebuie pentru mine şi nu mă consider o anexă necesară sporirii capitalului. Ştiu că am luat-o razna, dar las' să fie aşa. Acestea sunt convingerile mele.

— Nu ştiu cât adevăr e în cele ce-ai spus, observă, îngândurat, generalul, dar ştiu sigur că începi să sări peste cal în mod intolerabil, de îndată ce ţi se dă prilejul să-ţi pierzi cât de cât măsura…

Ca de obicei, nu-şi termină fraza. Dacă generalul nostru începea să spună ceva ce depăşea măcar cu o iotă importanţa unei discuţii obişnuite, nu-şi termina niciodată vorba. Franţuzul asculta nepăsător, cu ochii uşor măriţi. Nu înţelesese aproape nimic din cele ce spusesem. Polina privea cu un soi de indiferenţă arogantă. Părea că nu mă auzise nu numai pe mine, dar, în general, nimic din cele câte se rostiseră în ziua aceea la masă.

Capitolul V.

Era nespus de îngândurată, dar îndată ce ne-am ridicat de la masă mi-a poruncit s-o însoţesc la plimbare. Am luat copiii şi am pornit spre parc, la havuz.

Întruclt mă aflam într-o stare de surescitare deosebită i-am trântit grosolan şi prosteşte o întrebare: de ce marchizul nostru Des Grieux, franţuzul, n-o mai însoţeşte acum, de câte ori iese undeva, ba nici nu-i vorbeşte zile întregi?

— Fiindcă-i un ticălos, mi-a răspuns în chip ciudat.' Nu mai auzisem niciodată din partea ei o asemenea apreciere despre Des Grieux şi de aceea am tăcut, temându-mă să pricep această iritare.

— I Ai băgat de seamă că azi nu se are bine cu generalul?

— Ai vrea să ştii ce-i la mijloc, răspunse ea tăios, cu iritare. Ştii doar că genei aiul i-a ipotecat tot, întreaga moşie şi dacă bunica n-o să moară, franţuzul va intra imediat în stăpânirea a tot ce i-a ipotecat.

— A, va să zică e adevărat? Auzisem, dar nu ştiam că totu-i ipotecat.

— Păi cum altfel?

— Şi în acest caz, adio mademoiselle Blanche, am observat. Nu va mai fi atunci generăleasă! Ştii ceva? Am impresia că generalul e atât de îndrăgostit, încât s-ar putea să se împuşte dacă mademoiselle Blanche îl va părăsi. La vxrsta lui e periculos să te îndrăgosteşti astfel.

— Şi eu cred că i se va întâmpla ceva, observă, îngândurată, Polina Alexandrovna.

— Şi cât e de formidabil, strigai, nici că se poate o dovadă mai grosolană că-i dispusă să se mărite numai pentru bani. Nici nu s-a urmărit măcar salvarea unor aparenţe, toate s-au petrecut pe faţă. Grozav! Cât o priveşte pe bunică, ce poate fi mai caraghios şi mai murdar decât să trimiţi telegramă după telegramă şi să tot întrebi: n-a murit încă, n-a murit? Ei, cum îţi place, Polina Alexandrovna?

— Toate astea-s prostii, mă întrerupse ea cu dezgust. Dimpotrivă, mă mir de dispoziţia dumitale excelentă. De ce

te bucuri? Oare fiindcă mi-ai pierdut banii?

— De ce mi i-ai dat ca să-i pierd? Ţi-am spus că nu pot să joc pentru alţii, cu atât mai mult pentru dumneata. Mă supun, fac tot ce-mi porunceşti; dar rezultatul nu depinde de mine. Te-am avertizat că n-o să iasă nimic. Spune, eşti tare supărată din pricină că ai pierdut atâţia bani? Pentru ce ai nevoie de ei?

— La ce bun întrebările astea?

— Dar dumneata însăţi ai făgăduit să-mi explici… Ascultă: sunt absolut convins că atunci când voi începe să joc pentru mine (şi am doisprezece frederici), am să câştig. Şi atunci, ia de la mine cât îţi trebuie.

Polina făcu o mină dispreţuitoare…

— Nu te supăra, am continuat eu, pentru o asemenea propunere. Sunt atât de pătruns de conştiinţa că sunt un zero faţă de dumneata, adică în ochii dumitale, încât poţi primi şi bani din partea mea. Nu trebuie să te supere un dar de la mine. Şi apoi, ţi-am pierdut banii.

Îmi aruncă o privire scurtă, dar băgând de seamă că vorbesc iritat şi sarcastic, întrerupse din nou discuţia:

— Socotelile mele băneşti nu te pot interesa întru nimic. Dacă vrei să ştii, sunt pur şi simplu datoare. Am împrumutat o sumă şi aş vrea s-o înapoiez. Îmi venise o idee nebunească şi ciudată că am să câştig neapărat aici, la masa de joc. De ce mi-a venit această idee nu pricep, dar am crezut în ea. Cine ştie, poate că am crezut fiindcă nu mai aveam altă şansă.

— Sau fiindcă trebuia neapărat să câştigi. Exact ca un înecat care se agaţă de un fir de pai. Recunoaşte şi dumneata că dacă înecatul nu s-ar afla în situaţia lui disperată, n-ar lua un fir de pai drept o bârnă.

Polina se miră.

— Cum aşa, întrebă ea, doar şi dumneata te bizui pe acelaşi lucru? Acum două săptămâni mi-ai vorbit într-o zi, mult şi pe larg, despre faptul că eşti absolut sigur de câştig la ruletă şi căutai să mă convingi să nu te privesc ca pe un

nebun; sau ai glumit atunci? Dar îmi amintesc că vorbeai atât de serios, încât nu putea fi luat de fel drept glumă ce spuneai.

— E adevărat, i-am răspuns, îngândurat şi acum sunt absolut convins că am să câştig. Iţi mărturisesc chiar că mă faci acum să mă întreb: oare de ce pierderea mea de azi, atât de oribilă şi de absurdă, nu mi-a lăsat nici o îndoială? Sunt în continuare absolut convins că, îndată ce voi începe să joc pentru mine, am să câştig neapărat.

— De ce eşti atât de convins?

— Dacă vrei – nu ştiu. Ştiu numai că trebuie să câştig, că şi pentru mine e unica ieşire. Iată de ce, poate, mi se pare că trebuie să câştig, fără doar şi poate.

— Va să zică şi dumitale îţi trebuie neapărat acest câştig, de vreme ce ai o convingere fanatică?

— Pariez că te îndoieşti că aş putea să am o nevoie serioasă.

— Mi-e indiferent, răspunse încet şi cu nepăsare Polina. Dacă vrei să spun da, mă îndoiesc că ai putea fi chinuit de ceva în mod serios. Te poţi chinui, dar nu în mod serios. Eşti un om dezordonat şi neaşezat. La ce-ţi trebuie bani? În toate argumentele pe care mi le-ai prezentat atunci n-am găsit nimic serios.

— Apropo, arii întrerupt-o eu, spuneai că trebuie să achiţi cuiva o datorie. O datorie serioasă, se vede! Nu cumva franţuzului?

— Ce întrebări sunt astea? Astăzi eşti deosebit de brutal. Nu cumva te-ai îmbătat?

— Ştii că-mi permit să spun orice şi te întreb uneori foarte deschis anumite lucruri. Repet, sunt sclavul dumitale, or de un sclav nu te ruşinezi şi el nu te poate jigni.

— Toate astea-s prostii! Şi nu pot să sufăr teoria asta, a sclaviei".

— Notează că nu vorbesc despre sclavia mea fiindcă aş vrea să-ţi fiu sclav, ci pur şi simplu o pomenesc ca pe un fapt care nu depinde de loc de mine.

— Spune deschis, de ce ai nevoie de bani? '- De ce vrei să ştii?

— Treaba dumitale, răspunse ea şi întoarse mândră capul.

— Teoria sclaviei n-o suporţi, dar „sclavia 6 pretinzi': „Răspunde şi nu cugeta!” Prea bine, fie! De ce-mi trebuie bani, întrebi? Cum de. Ce? Banii sunt totul!

— Înţeleg, dar nu poţi totuşi să cazi într-o asemenea nebunie, dorindu-i! Fiindcă şi dumneata ajungi până la frenezie, până la fatalism. Aici e ceva la mijloc, un scop deosebit. Vorbeşte fără ocolişuri, ţi-o cer.

Părea că începe să se supere şi-mi plăcea grozav că mă interoga cu atâta aprindere.

— Se înţelege că am un scop, i-am spus eu, dar n-am să ştiu să explic care anume. Nimic mai mult decât că, având bani, am să devin pentru dumneata un alt om, nu un sclav.

— Cum? Cum ai să obţii asta?

— Cum am să obţin? Va să zică nici nu înţelegi cum aş iputea ajunge să mă priveşti altfel decât ca pe un sclav! Uite tocmai asta nu doresc, asemenea nedumeriri şi mirări.

— Dar spuneai că sclavia e o desfătare pentru dumneata. Aşa am crezut şi eu.

— Dumneata ai crezut aşa I strigai eu cu o stranie plăcere. Ah, cât e de frumoasă naivitatea asta din partea dumitale! Ei da, da, pentru mine a fi sclavul dumitale e o desfătare. Există, există desfătarea umilinţei şi a nimicniciei până la ultima limită! _continuai în delir. Dracu' ştie poate că ea există şi într-un bici, când biciul cade pe spinare şi rupe carnea fâşii. Dar aş vrea poate să încerc şi alte desfătări. Adineaori, la masă, generalul mi-a făcut morală în virtutea celor şapte sute de ruble pe an, pe care poate nici n-am să le capăt de la el. Marchizul Des Grieux mă cercetează cu sprâncenele ridicate şi în acelaşi timp nu mă observă. Dar eu, în ceea ce mă priveşte, poate că doresc cu ardoare să-l apuc pe marchizul Des Grieux de nas în prezenţa dumitale?

— Discursuri de puşti. În orice împrejurare te poţi impune prin demnitate. Dacă există o luptă, ea te înalţă, nu te

înjoseşte.

— Vorbeşti ca din carte! Dumneata să presupui numai că nu ştiu să mă port cu demnitate. Adică, poate că sunt un om demn, dar nu ştiu să mă impun prin demnitate. Păi, îţi dai seama că se poate întknpla şi una ca asta? Toţi ruşii sunt astfel şi ştii de ce: fiindcă ruşii sunt prea bogat şi multilateral înzestraţi ca să poată găsi la repezeală o formă decentă. Chestiunea stă în formă. De cele mai – multe ori noi, ruşii, 3Q2 • suntem atât de bogat înzestraţi, încât pentru a descoperi o formă decentă avem nevoie de genialitate. Or genialitatea de cele mai multe ori nu există fiindcă în general există rar. Numai la francezi şi poate la câţiva alţi euTopeni s-a definitivat atât de bine o formă, încât poţi să arăţi teribil de demn, iar tu însuţi să fii omul cel mai nedemn. De aceea forma are atâta însemnătate la ei. Un francez suportă fără să clipească o jignire sufletească reală, dar un bobârnac în nas nu suportă pentru nimic în lume, fiindcă asta înseamnă încălcarea unei forme de bună-cuviinţă acceptată şi eternizată. De aceea şi sunt atât de ahtiate domnişoarele noastre după francezi, datorită formei frumoase. De altfel sunt sigur, că nu există nici o formă, câ doar cocoşul, le coq gaulois. * Dar poate că eu nu pot pricepe asta, nu-s femeie. Poate că tocmai cocoşii sunt de preţuit. Eu însă am luat-o razna, iar dumneata nu mă opreşti. Întrerupe-mă mai des; când vorbesc cu dumneata, îmi vine să spun tot, tot, tot. Îmi pierd orice formă. Sunt chiar de acord că n-am nu numai formă, dar nici un fel de calităţi. Ţi-o mărturisesc. Nici nu caut să am vreo calitate. Acum totul s-a oprit în mine. Dumneata ştii de ce. Nu-mi trece nimic prin minte. De mult nu mai ştiu ce se petrece în lume, nici în Rusia, nici aici. Uite, am străbătut Dresda şi nu-mi amintesc cum arată Dresda. Ştii şi dumneata ce mă absoarbe. În-trucât n-am nici o speranţă şi în ochii dumitale sunt un zero, ţi-o spun deschis: pretutindeni nu te văd decât pe dumneata, de rest nu-mi pasă. De ce şi cum te iubesc, nu ştiu. Ştii că s-ar putea nici să nu fii, frumoasă? Imaginează-

ţi, nu ştiu dacă eşti frumoasă ori nu, măcar la faţă. Probabil că nu eşti bună j se prea poate să ai o inteligenţă josnică.

— Poate că tocmai de aceea îţi propui să mă cumperi cu bani, spuse ea, fiindcă nu crezi în nobleţea mea sufletească?

— Când mi-am propus eu să te cumpăr cu bani? Strigai. — • Ai vorbit prea mult şi ţi-ai pierdut şirul. Dacă nu pe mine, atunci respectul meu te gândeşti să-l cumperi.

— Ei nu, nu-i de loc aşa. Ţi-am spus că mi-e greu să mă explic. Dumneata mă copleşeşti. Să nu te supere trăncăneala mea. Înţelegi de ce nu trebuie să te superi pe mine: sunt pur şi simplu nebun. De altfel, mi-e indiferent, poţi să te şi superi.

* Cocoşul gplic.

Când sunt la mine, sus, în cămăruţă, mi-e de ajuns să-mi amintesc şi să-mi imaginez numai foşnetul rochiei dumitale şi sunt gata să-mi muşc mâinile. Şi apoi, de ce te superi pe mine? Fiindcă spun că sunt sclav? Profită, profită de sclavia mea, foloseşte-te de ea! Ştii dumneata că într-o zi am să te ucid? Nu fiindcă voi înceta să te iubesc, sau pentru că voi fi gelos, ci numai aşa, fiindcă uneori îmi vine să te devorez. Râzi…

— Nu rid de loc, rosti ea cu mânie. Îţi poruncesc să taci.

Se opri, gâfâind de furie. Zău că nu ştiu dacă era frumoasă sau nu, dar mă desfăta întotdeauna s-o privesc când se oprea aşa în faţa mea şi de aceea îmi plăcea să-i provoc adesea mânia. Poate că-şi dădea seama de asta şi se înfuria dinadins. I-am spus-o.

— Câtă murdărie! Exclamă cu dezgust.

— Mi-e totuna, am continuat eu. Şi să mai ştii că e periculos să umblăm împreună: de multe ori am o dorinţă ne-stăpânită să te stâlcesc în bătaie, să te mutilez, să te gâtui. Şi crezi că n-o să ajungem până acolo? Ai să mă aduci până la demenţă. Crezi că o să-mi fie frică de scandal? De mânia dumitale? Ce-mi pasă mie de mânia dumitale? Te iubesc fără speranţă şi ştiu că după asta te voi iubi de o mie de ori mai mult. Dacă am să te ucid vreodată, va trebui să

mă omor şi «u; ei bine, am să mă omor cât mai târziu, ca să simt această durere îngrozitoare de a exista fără dumneata. Şi, ştii, e de necrezut: pe zi ce trece te iubesc mai mult, or asta e aproape imposibil. Şi după toate acestea să nu fiu fatalist? Îţi aminteşti, acum trei zile, la Schlangenberg, ţi-am şoptit, provocat de dumneata: spune un cuvânt şi mă arunc în această prăpastie. Dacă ai fi rostit acel cuvânt, m-aş fi aruncat. Oare nu crezi că aş fi făcut-o?

— Ce flecăreală prostească! Strigă ea.

— Nu-mi pasă dacă-i prostească sau inteligentă, spusei. Ştiu că în prezenţa dumitale trebuie să vorbesc, să vorbesc, să vorbesc într-una – şi vorbesc. În faţa dumitale îmi pierd orice orgoliu şi mi-e indiferent totul.

— De ce să te pun să sări de pe Schlangenberg? Rosti cu răceală, pe un ton deosebit de jignitor. E absolut inutil pentru mine.

— Splendid! Strigai. Ai rostit dinadins acest superb „inutil”, ca să mă striveşti, îţi citesc gândurile. Inutil, spui? Dar plăcerea e întotdeauna utilă, iar puterea sălbatică, nemărginită – fie şi asupra unei muşte – e şi ea o desfătare în felul-ei. Omul e tiran prin natura lui şi-i place să fie călău. Dumitale îţi place grozav.

Îmi amintesc că mă cerceta cu un fel de atenţie deosebit de stăruitoare. Pesemne că faţa mea exprima atunci toate sentimentele mele neroade şi prosteşti. Îmi amintesc că discuţia noastră a decurs într-adevăr aproape cuvânt cu cuvânt cum am reprodus-o aici. Ochii mi s-au injectat. Făcusem spumă în colţul buzelor. Cât priveşte Schlangenbergul, jur pe cuvânt şi acum: dacă mi-ar fi poruncit atunci să mă arunc de sus, m-aş fi aruncat. Chiar dacă ar fi spus-o în glumă, sau cu dispreţ, ca să-şi bată joc, tot aş fi sărit.

— Cum să nu, cred în spusele dumitaile, rosti, dar aşa cum numai ea se pricepe uneori să spună, cu atâta dispreţ, cu atâta răutate, cu atâta aroganţă, încât, zău, eram în stare s-

o omor în clipa aceea. Risca s-o fac. N-am minţit când i-am spus-o. Eşti fricos? M-a întrebat deodată.

— Nu ştiu, poate că sunt şi fricos. Nu ştiu… Nu m-am gândit de mult la asta.

— Dacă ţi-aş spune: ucide-l pe omul acela, l-ai omorî?

— Pe cine?

— Pe cine am să vreau eu.

— Pe franţuz?

— Nu întreba, ci răspunde – pe cine am să-ţi indic. Vreau să ^ştiu dacă ai vorbit serios adineaori. Aştepta cu atâta gravitate şi nerăbdare răspunsul, încât m-a cuprins un sentiment ciudat.

— Ai de glnd să-mi spui odată ce se petrece cu voi! Strigai. Ţi-e frică de mine, sau ce? Îmi dau seama de toate încurcăturile de aici. Dumneata eşti fiica vitregă a unui om ruinat şi dement, bolnav de patimă pentru acest diavol —• Blanche; mai există apoi şi franţuzul ăsta, cu influenţa lui misterioasă asupra dumitale şi iată că acum îmi pui în mod atât de serios… O asemenea întrebare. Măcar să ştiu şi eu, altminteri am să înnebunesc şi am să fac o prostie. Sau te jenezi să-^mi acorzi încrederea dumitale? Dar te poţi oare jena de mine?

— Îţi vorbeam despre cu totul altceva. Ţi-am pus o întrebare şi aştept răspunsul.

— Se înţelege că l-aş omorî, strigai, pe oricine mi-ai porunci, dar oare eşti capabilă… Oare mi-ai porunci?

— Crezi poate că te-aş cruţa? O să-ţi poruncesc şi o să mă dau deoparte. Ai să suporţi asta? Ba nu, nu eşti în stare! Dumneata poate că ai ucide la poruncă, dar pe urmă ai veni să mă omori pe mine fiindcă am îndrăznit să te trimit.

Am simţit ca o lovitură în creştet la auzul acestor cuvinte. Fireşte că şi atunci luam întrebarea ei pe jumătate în glumă, drept provocare; totuşi îmi vorbise prea serios. Eram totuşi uimit că se exprimase astfel, că-şi menţinea un asemenea drept asupra mea, că consimţea să exercite o asemenea putere asupra mea şi că-mi spunea atât de

deschis: „Du-te la pieire, iar eu o să mă dau deoparte”. În aceste cuvinte se afla ceva atât de cinic şi de franc, încât, după mine, era prea mult. Prin urmare cu ce ochi mă privea ea pe mine, după toate acestea? Asta depăşea graniţa sclaviei şi a umilinţei. După o asemenea francheţe ar trebui să-l ridici pe sclav până la tine. Şi oricât de absurdă, oricât de neverosimilă era întreaga noastră discuţie, mi-a tresărit inima.

Polina izbucni brusc în hohote de irâs. Şedeam pe bancă, în faţa copiilor care se jucau, vizavi de locul unde se opreau echipajele şi aduceau publicul pe aleea dinaintea cazinoului.

— O vezi pe baroana aceea grasă? Întrebă ea. Este baroana Wurmerhelm. A sosit abia de trei zile. Uite-l pe soţul ei: un prusac lung, uscat, cu un baston în mână. Îţi aminteşti cum se uita la noi acum două zile? Du-te chiar acum, aproape de baroană, scoate-ţi pălăria şi spune-i ceva pe franţuzeşte.

— Pentru ce?

— Te-ai jurat că ai sări de pe Schlangenberg; juri că eşti gata să ucizi dacă ţi-aş porunci. În locul tuturor acestor crime şi tragedii, vreau numai să râd niţel. Du-te fără multă vorbă. Vreau să văd cum o să te croiască baronul cu băţul.

— Mă provoci; crezi că n-am s-o fac? —• Da, te provoc, du-te, aşa vreau!

— Mă rog, mă duc, deşi e o toană stranie. Numai uite ce: să n-aibă cumva neplăceri generalul, iar prin el – dumneata. Zău că nu de mine mă îngrijesc, ci de dumneata, ei bine – şi de general. Şi ce idee e asta, să mă duc să jignesc a femeie?

— Î>upă cum văd, nii feşti decât un flecar, rosti ea dispreţuitor. Adineaori ţi s-au injectat ochii şi atât – de altfel, poate fiindcă ai băut prea mult vin la masă. Crezi că nu-mi dau seama singură că e şi stupid şi vulgar, că generalul o să se supere? Dar vreau pur şi simplu să râd. Ei da, asta vreau şi basta! Dar de ce să jigneşti o femeie? Mai curând cred că iei bătaie cu băţul.

M-am întors şi am pornit tăcut să-i îndeplinesc porunca. Se înţelege că era o prostie şi se înţelege că nu m-am priceput să mă eschivez, dar, când m-am apropiat de baroană, îmi amintesc că eu însumi m-am simţit parcă aţâţat, da, mă aţâţa şotia. Şi-apoi eram teribil de iritat, de parcă aş fi fost beat.

Capitolul VI.

Iată că au trecut două zile de la după-amiaza aceea stupidă. Şi cită gălăgie, ţipete, discuţii, ceartă! Şi toate aceste neplăceri, neînţelegeri, stupidităţi şi vulgarităţi aveau un singur autor: eu. De altfel, uneori mă umflă râsul. Nu reuşesc să-mi dau seama ce s-a petrecut cu mine – mă aflu într-adevăr într-o stare de frenezie sau pur şi simplu mi-am pierdut cumpătul şi-mi fac de cap până îmi vor pune cămaşa de forţă. Uneori am impresia că mi se tulbură mintea. Iar alteori —• că sunt încă foarte aproape de copilărie, de băncile şcolii şi că nu fac decât nişte pozne grosolane.

Polina e de vină, numai Polina! Poate că nu s-ar fi întâmplat asta, dacă nu era ea. Cine ştie, poate am făcut-o din disperare (oricât ar fi de prostesc să judeci astfel). Şi nu înţeleg; nu înţeleg ce e frumos într-însa! Dar frumoasă este, da, este; se pare că este. Fiindcă şi pe alţii îi scoate din minţi, înaltă şi zveltă. Prea subţire, poate. Ai impresia că ai putea să-i înnozi trupul, ori s-o frângi în două. Urma piciorului ei e îngustă şi lungă – chinuitoare. Chinuitoare, ăsta-i cuvântul. Părul are o nuanţă roşcată. Ochii – cu adevărat de pisică, dar cu câtă mândrie şi aroganţă ştie să privească. Acum vreo patru luni, când abia mă angajasem la ei, într-o seară a stat cu Des Grieux în salon şi a vorbit mult, cu aprindere. Şi se uita la ei cu asemenea ochi. Încât, mai târziu, când m-am dus la mine să mă culc, mi-am închipuit că i-a dat o palmă – că i-a dat-o chiar în clipa aceea şi că stă în faţa lui şi se uită la el. Din seara aceea m-am îndrăgostit de ea.

Dar să trecem la fapte.

Am coborât pe cărare pe alee, m-am oprit în mijloc, aşteptându-i pe baron şi baroană. La cinci paşi distanţă mi-am scos pălăria şi m-am înclinat.

Îmi amintesc că baroana purta o rochie de mătase, cu o circomferinţă uriaşă, de culoare gri-deschis, cu volane şi crinolină cu coadă. Era scundă, de o grăsime neobişnuită, cu o bărbie teribil de umflată atârnând în aşa fel, încât nu i se vedea de loc gâtul. Obrazul era stacojiu. Ochii mici, răi şi obraznici. Păşea cu un aer de parcă le-ar fi acordat tuturor o cinste deosebită mergând printre ei. Baronul mi s-a părut uscat şi înalt. Obrazul, strâmb, tipic nemţesc, cu cele o mie de creţuri mărunte ale sale; purta ochelari; dacă împlinise patruzeci şi cinci de ani. Picioarele ai fi zis că încep tocmai din piept; asta însemna rasă. Era mândru ca un păun. Puţin cam greoi. Avea ceva bovin în expresia feţei, care înlocuia, în felul său, profunzimea de gândire.

Toate acestea îmi apărură în faţa ochilor în decurs de trei secunde.

Salutul meu şi pălăria pe care o ţineam în mână abia dacă le-au atras atenţia la început. Doar baronul s-a încruntat uşor. Baroana plutea senină spre mine. „

— Madame la baronne, am rostit eu limpede şi tare, accentu'ând fiecare cuvânt, j'ai l'honneur d'etre volte esclave *.

Apoi m-am înclinat, mi-am pus pălăria şi am trecut pe lângă baron, întorcând politicos faţa spre el şi zâmbindu-i.

Ea îmi ceruse să-mi scot pălăria, dar salutul şi obrăznicia le-am făcut cu de la mine putere. Dracu ştie ce m-a mânat? Nu mă mai puteam opri, de parcă alergam pe o pantă, la vale.

— Hein! Strigă, sau mai bine zis icni baronul, răsucin-duse spre mine, mirat şi furios.

M-am întors şi m-am oprit într-o aşteptare respectuoasă continuând să-l privesc şi să zâmbesc. Era pesemne nedumerit

* Doamnă baroană… Am onoarea să fiu sclavul dumneavoastră. (Fr.) şi şi-a ridicat sprintenele până la nec plus ultra *. Chipul i se posomora din ce în ce, Baroana s-a întors şi ea în direcţia mea, privindu-mă la fel de mirată şi furioasă. Câţiva trecători se uitară la noi atenţi. Alţii se opriră chiar.

— Hein! Icni din nou baronul de două ori mai tare şi de două ori mai furios.

— Ja wohl, * rostii eu tărăgănat, continuând să-l privesc drept în ochi.

— Sind sie rasend? * strigă el, agitându-şi bastonul şi pare^mi-se începând să se sperie niţel. Îl dezorienta, poate, costumul meu. Eram îmbrăcat foarte cuviincios, elegant chiar, ca un om care aparţine întru totul unui mediu dintre cele mai onorabile.

— Ja wo-o-ohl! Am strigat eu brusc din răsputeri lungindu-l pe o aşa cum fac berlinezii, care folosesc mereu în discuţie expresia „ja wohl”, tărăgănând, cu acest prilej, mai mult sau mai puţin litera o, pentru a-şi exprima diverse nuanţe de gânduri şi sentimente.

Baronul şi baroana s-au răsucit repede şi au luat-o aproape la fugă, speriaţi. Unii dintre privitori începură să discute, alţii se uitau la mine, neînţelegând nimic. De altfel, nici nu-mi amintesc bine.

M-am întors şi am pornit cu pas obişnuit spre Polina Alexandrovna. Dar, înainte de a ajunge la o sută de paşi de banca ei, am văzut că se sculase îndreptându-se spre hotel, împreună cu copiii.

Am ajuns-o pe scările de la intrare.

— Am executat… Nerozia, i-am spus în timp ce mă aflam în dreptul ei.

— Ei şi ce? Acum descurcă-te, mi-a răspuns fără să mă privească măcar şi porni pe scări.

Toată seara am rătăcit prin parc. Trecând apoi prin pădure, am ajuns în alt ducat. Într-o căsuţă am mâncat

jumări şi am băut bere! Această idilă m-a costat un taler şi jumătate.

* Până Ia limită. (Lat.) * Da. (Germ.) * Ai turbat? (Germ.)

Abia la ora unsprezece m-am întors acasă. In aceeaşi clipă mi s-a trimis vorbă să mă prezint la general.

Ai noştri ocupă în hotel două numere; au patru camere. Prima – spaţioasă – e un salon, având un pian. Alături de el o cameră, mare şi ea – biroul generalului. Aici mă aştepta el, stând în mijlocul cabinetului, într-o atitudine nespus de măreaţă. Des Grieux şedea tolănit pe divan.

— Stimate domn, dă-mi voie să te întreb ce poznă ai făcut? Începu generalul.

— Aş vrea, domnule general, să intraţi direct în subiect, i-am spus eu. Vreţi, probabil, să vă referiţi la întâlnirea mea de azi cu un neamţ?

— Cu un neamţ?! Neamţul e baronul Wurmerhelm, o persoană importantă, domnule! Ai fost grosolan faţă de dânsul şi faţă de baroana.

— De fel.

— I-ai speriat, stimate domn, strigă generalul.

— Dar de loc. încă din Berlin am învăţat expresia „ta wohl” care se repetă mereu la fiecare cuvânt şi pe care ei o tărăgănează atât de dezgustător. Când m-am întâlnit cu el pe alee, nu ştiu de ce acest, ja wohl” m-a obsedat şi m-a incitat… Şi apoi baroana pentru a treia oară de când mă întâlneşte vine direct spre mine, de parcă aş fi un vierme pe care-l poţi călca cu piciorul. Recunoaşteţi că am dreptul şi eu la orgoliu. Mi-am scos pălăria şi, politicos (vă asigur că politicos), d-am spus: „Madame, j'ai l'honneui d'etie votre esclaye”. Când baronul s-a întors şi a strigat „hein 1”, m-a împins şi pe mine ceva să-i strig „Ja wohl!”. Am şi strigat de două ori: prima dată cu glas obişnuit, iar a doua oară am lungit cuvintele cât am putut. Asta-i tot.

Mărturisesc că eram nespus de bucuros de această explicaţie extrem de insolentă. Simţeam o dorinţă ciudată să înfloresc toată istoria cât se poate mai stupid.

Şi cu cât mergeam mai departe cu atât mai mult prindeam gust.

— Îţi râzi de mine, strigă generalul. Se întoarse spre Des Grieux şi-i spuse pe franţuzeşte că, hotărât, îmi caut singur neplăceri. Des Grieux zâmbi dispreţuitor şi strânse din umeri.

— O, sa nu credeţi asta, n-a fost de loc aşa! Exclamai 6u, adresându-mă generalului. Purtarea mea e, desigur, urâtă, recunosc cu cea mai mare sinceritate. Purtarea mea poate fi numită chiar o farsă prostească şi necuviincioasă, dar nu mai mult. Şi ştiţi, domnule general, mă căiesc foarte mult. Dar există o împrejurare care în ochii mei aproape că mă scuteşte până şi de căinţă. În ultima vreme, să tot fie două săptămâni, sau trei nu mă simt bine: sunt bolnav, nervos, irascibil, fantezist şi uneori îmi pierd cu desăvârşire controlul. Zău aşa, în câteva rânduri am fost teribil de tentat să mă adresez deodată marchizului Des Grieux şi… Dar, de altfel, n-are rost să termin; poate că dânsul s-ar simţi jignit. Pe scurt, acestea sunt simptome de boală. Nu ştiu, baroana Wurmerhelm va ţine oare seama de această împrejurare atunci când îi voi cere scuze (fiindcă am intenţia să-i cer scuze)? Presupun că nu, cu atât mai mult cu cât, din câte cunosc, în ultima vreme a început să se abuzeze de această împrejurare în lumea juridică: la procesele de drept comun avocaţii cer prea des achitarea clienţilor lor, pe motivul că criminalii respectivi, în momentul crimei, nu-şi dădeau seama de nimic şi pun asta pe seama unui soi de boală., A ucis, pasămite şi nu-şi aminteşte de nimic.” Şi închipuiţi-vă, domnule general, medicina îi încurajează- confirmă într-adevăr că există o asemenea boală, o dementă temporară, când omul nu-şi dă seama aproape de nimic, sau numai pe jumătate, sau numai pe sfert. Dar baronul şi baroana sunt oameni din vechea generaţie; afară de asta, sunt juncheri prusaci şi moşieri. Lor pesemne că acest progres din lumea medicală şi

juridică le este încă necunoscut şi de aceea nu vor primi explicaţiile mele. Cum credeţi, domnule general?

— Ajunge, domnule I rosti generalul tăios şi cu o indignare reţinută – ajunge! Voi căuta să mă scap o dată pentru totdeauna de şotiile dumitale. N-ai să-ţi ceri scuze în faţa baroanei şi a baronului. Orice relaţii cu dumneata, chiar dacă ele ar consta numai în rugămintea dumitale de a fi scuzat, ar fi pentru dânşii prea umilitoare. Aflând că aparţii casei mele, baronul a avut o explicaţie cu mine la cazinou şi, îţi mărturisesc, n-a lipsit mult să-mi ceara satisfacţie. Îţi dai seamă la ce m-ai expus, pe mine, stimate domn? Eu, eu am fost nevoit să-i cer baronului scuze, i-am dat cuvântul de onoare că neîntârziat, de astăzi chiar, nu vei mai aparţine casei mele…

— Daţi-mi voie, daţi-mi voie, domnule general, chiar dumnealui a pretins cu tot dinadinsul ca să nu mai aparţin casei dumneavoastră, după cum aţi binevoit să vă exprimaţi?

— Nu; dar eu însumi m-am simţit dator să-i dau această satisfacţie şi, se înţelege, baronul a rămas mulţumit. Ne despărţim, stimate domn. Ţi se mai cuvin din partea mea aceşti patru frederici şi trei florini după socoteala de aici. Iată banii, iată şi hârtia cu socoteala; poţi să verifici. Du-te cu bine. Încep înd de azi nu ne cunoaştem. În afară de griji şi neplăceri n-am văzut din partea dumitale nimic. Voi chema îndată chelnerul şi-i voi declara că de mâine nu mai răspund pentru cheltuielile dumitale la hotel. Sluga dumneavoastră!

Am luat banii, hârtia pe care era scrisă socoteala cu creionul, i-am făcut o plecăciune generalului şi i-am spus cât se poate de serios:

— Domnule general, lucrurile nu se pot sfârşi astfel. Îmi pare foarte rău că aţi fost expus unor neplăceri din partea baronului, dar – vă rog să mă iertaţi – vina o purtaţi dumneavoastră. Cum de v-aţi asumat obligaţia de a răspunde pentru mine în faţa baronului? Ce înseamnă

expresia că aparţin casei dumneavoastră? Sunt pur şi simplu preceptor în casa dumneavoastră şi atât. Nu vă sunt fiu, nu mă aflu sub tutela dumneavoastră şi nu iputeţi răspunde pentru faptele mele. Eu însumi sunt persoană competentă din punct de vedere juridic. Am douăzeci şi cinci de ani, sunt candidat al universităţii, sunt dvorean şi vă sunt cu desăvârşire străin. Numai respectul meu nemărginit pentru calităţile dumneavoastră mă opresc să vă cer pe loc satisfacţie şi să vă trag la răspundere în viitor pentru faptul că v-aţi asumat dreptul să daţi seama pentru mine.

Uluit, generalul desfăcu braţele, apoi se întoarse deodată spre franţuz şi-i transmise în grabă că era cât pe ce să-l pro^ voc la duel. Franţuzul râse tare.

— Dar baronului n-am de gând să-i trec cu vederea, continuai eu cu un calm desăvârşit, fără a mă impresiona câtuşi de puţin de râsul lui Mr. Des Grieux şi întrucât dumneavoastră domnule general, aţi consimţit azi să ascultaţi plângerea baronului şi i-aţi apărat interesele, devenind, într-un fel, părtaş la toată această poveste, am onoarea să vă raportez că nu mai târziu decât mâine mă voi duce la baron să-i cer în numele meu o explicaţie formală a motivelor care l-au determinat, având de-a iface cu mine, să se adreseze, peste capul meu, unei alte persoane, ca şi cum n-aş fi fost în stare, sau n-aş fi fost demn să răspund singur de faptele mele.

S-a întâmplat aşa cum presimţeam. Auzind de noua nerozie, generalul se sperie grozav.

— Cum, ai oare intenţia să mai continui această afacere blestemată? Strigă el. Ce vrei să faci cu mine, oh, Doamne! Să nu îndrăzneşti, să nu îndrăzneşti, stimate domn, altminteri, ţi-o jur!… Există şi aici autorităţi şi eu… Eu… pe scurt, conform rangului meu… Şi baronul de asemenea… pe scurt, vei fi arestat şi expulzat cu poliţia, ca să nu mai faci scandal! Înţelegi, domnule? Şi cu toate că i se tăiase răsuflarea de furie era îngrozitor de speriat.

— Domnule general, i-am răspuns eu cu un calm insuportabil pentru el, nu poţi fi arestat pentru scandal, înainte de a-d provoca. Nu mi-am început încă explicaţiile cu baronul şi dumneavoastră nu ştiţi încă de loc sub ce formă şi pe ce temeiuri am de gând s-o fac. Vreau numai să lămuresc presupunerea, jignitoare pentru mine, că m-aş afla sub tutela unei persoane care ar avea, chipurile, putere asupra libertăţii mele de voinţă. Vă neliniştiţi şi vă alarmaţi zadarnic.

— Pentru Dumnezeu, Alexei Ivanovici, pentru Dumnezeu, lasă-te de această intenţie absurdă! Bolborosi generalul, schimibându-şi pe loc tonul mânios cu unul rugător şi apucându-mă chiar de mâini. Dă-ţi seama, ce o să iasă din asta! Din nou neplăceri! Recunoaşte şi dumneata, trebuie să am aici o atitudine deosebită, mai cu seamă acum!… Mai cu seamă acum!… O, nu cunoşti, nu cunoşti întreaga mea situaţie! Când vom pleca, sunt gata să te primesc din nou. Eu, acum, numai aşa, ei, într-un cuvânt, înţelegi doar motivele! Strigă el, disperat, Alexei Ivanovici, Alexei Ivanovici…!

Retrăgându-mă spre uşă, l-am rugat din nou insistent să nu se neliniştească, i-am făgăduit că totul se va sfârşi bine şi onorabil şi m-am grăbit să ies.

Uneori ruşii, când se află în străinătate, sunt din cale-afară de fricoşi şi se tem grozav de cele ce ar putea să se spună despre ei şi de felul cum ar fi priviţi, dacă e cuviincios sau nu cutare sau cutare lucru. Pe scurt, se poartă ca şi cum ar avea un corset, mai cu seamă cei care pretind că ar avea o situaţie importantă. Cel mai plăcut pentru ei este să adopte un tipar conformist, dinainte stabilit, pe care-l respectă orbeşte – în hoteluri, la plimbare, în societate, în călătorie… Dar generalului i-a scăpat că peste toate acestea mai există o situaţie deosebită care-i cerea să <aibă o,. Atitudine deosebită”. De aceea s-a speriat deodată icu atâta laşitate şi şi-a schimbat tonul faţă de mine. Am luat cunoştinţă de asta şi mi-am notat în gând. Se înţelege că era în stare să se

adreseze mâine, prosteşte, unor autorităţi, aşa lâncât, într-adevăr, trebuia să fiu cu băgare de seamă.

De altfel, nu-mi venea de loc să-l necăjesc propriu-zis pe general j dar aveam chef acum s-o înfurii pe Polina. Se purtase atât de crud cu mine şi ea însăşi mă împinsese pe calea asta stupidă, incit acum vroiam s-o silesc să-mi ceară ea însăşi să mă opresc. In fond, pozna mea o putea compromite şi pe dânsa. Afară de asta se născuseră în mine alte senzaţii şi dorinţe j dacă, de pildă, apar în faţa ei, din proprie voinţă, drept un nimic, asta nu înseamnă de loc că şi în faţa oamenilor sunt o curcă plouată şi, fireşte, nu baronul e acela care ar putea „să mă bată cu bastonul". Aveam chef să-mi râd de ei toţi şi să par grozav. N-au decât să vadă. E sigur că ea o să se sperie de scandal şi o să mă cheme din nou. Iar dacă nu mă cheamă, o să vadă totuşi că nu-s o curcă muratâ...

(O ştire uimitoare: chiar acum am auzit de la dădaca noastră, pe care am întâlnit-o pe scară, că Măria Filippovna a plecat azi, singură-cuc, la Karlsbad, cu trenul de seară, la verişoara ei. Ce-o fi asta? Dădaca spune că se pregătea de mult, dar cum se face că nu ştia nimeni? De altfel, se prea poate ca numai eu să nu fi ştiut. Dădaca s-a scăpat cu o vorbă: şi anume că Măria Filippovna a avut o discuţie aprinsă cu îgeneralul încă de acum două zile. Pricep. Pesemne că-i vorba ide M-lle Bdanche. Da, se pregăteşte ceva hotărâtor.)

Capitolul VII.

În dimineaţa următoare am chemat chelnerul şi i-am cerut să mi se facă nota separat. Odaia nu era într-atât de scumpă, încât să mă sperie prea mult şi să mă sileascâ să mă mut din hotel. Aveam şaisprezece frederici, iar mai departe... Mai departe mă aştepta, poate, îmbogăţirea! Curios, încă n-am câştigat, dar mă port, simt şi gândesc ca un bogătaş şi nu mă pot închipui altminteri.

Aveam ide gând, în ciuda orei matinale, să. Mă duc neîntâr-ziat la mister Astley, la hotelul d'Angleterre, foarte

aproape de noi, când deodată a intrat la mine Des Grieux. Asta nu se mai întâmplase niciodată şi, pe deasupra, cu domnul acesta mă aflam, în tot timpul din urmă, în relaţii din cele mai rele şi încordate. Nu-şi ascundea vădit dispreţul său faţă de mine, ba chiar căuta să-l sublinieze; cât despre mine, îmi aveam motivele mele să nu-i fiu binevoitor. Pe scurt, îl uram. Venirea lui an-a mirat nespus. Am ghicit îndată că s-a ivit ceva deosebit.

A intrat foarte politicos şi mi-a făcut un compliment în privinţa odăii mele. Văzându-mă cu pălăria în mână, s-a interesat dacă ies să mă plimb atât de devreme. Auzind că mă duc la mister Astley cu o treabă, s-a gândit, şi-a dat seama despre ce-i vorba şi faţa lui a căpătat o expresie nespus de îngrijorată.

Des Grieux semăna cu toţi francezii, adică eia vesel şi amabil când se cerea şi-i convenea şi insuportabil de plicticos atunci când a fi vesel şi amabil înceta a fi o necesitate. Francezul e rareori amabil în mod spontan; e amabil întotdeauna la poruncă, din calcul. Dacă, de pildă, vede necesitatea de a fi fantezist, original, cât mai ieşit din comun, devine stupid şi artificial, iar aşa-zisa lui fantezie nu e decât repetarea unor tipare vechi, de mult banalizate. In schimb, prin natura lui, francezul este un om practic în sensul cel mai meschin, mai mic-burghez şi mai comun cu putinţă, pe scurt, e cea mai plicticoasă (fiinţă din lume. După părerea mea, numai novicii şi mai cu seamă domnişoarele ruse se lasă încântate de francezi. Pentru orice altă fiinţă cu scaun la cap devin îndată evidente şi odioase acele reguli de politeţe dinainte stabilite, care constituie substratul amabilităţii, al dezinvolturii şi bunei dispoziţii mondene.

— Am venit la dumneata întro chestiune, începu el extrem de degajat, deşi politicos, de altfel şi nu-ţi voi ascunde că sunt un sol sau, mai bine spus, un mijlocitor din partea generalului. Întrucât cunosc foarte slab limba rusă, n-am

înţeles ieri aproape nimic din convorbirea dv.; însă generalul mi-a explicat. În amănunt şi mărturisesc…

— Ascultă, monsieur Des Grieux, I-am întrerupt, uite, dumneata te-ai apucat să fii mijlocitor şi în această chestiune. Eu nu-s, fireşte, decât „un outchitel” şi niciodată n-am pretins onoarea de a fi prieten intim al acestei case, sau de a avea nişte relaţii mai apropiate şi de aceea nu cunosc bine situaţia; dar lămureşte-mă: oare dumneata ai devenit membru al acestei familii? Pentru că, la urma urmei, iei parte la absolut tot ce se întâmplă şi devii îndată mijlocitor în toate…

Întrebarea mea nu-i plăcu. Era prea străvezie pentru el şi nu voia să se trădeze.

— Mă leagă de general în parte afacerile, în parte unele • chestiuni speciale, rosti el cu răceală. Generalul m-a trimis să te rog să renunţi la intenţiile dumitale de ieri. Tot ce ai născocit e, fireşte, foarte spiritual; dar dânsul m-a rugat anume să-ţi demonstrez că nu vei reuşi de loc; mai mult, baronul nu te va primi şi, în sfârşit, domnia-sa dispune, în orice caz, de toate mijloacele ca să scape de viitoare neplăceri din partea dumitale. Recunoaşte şi dumneata. Şi atunci, spune, la ce bun să mai continui? In schimb, generalul îţi făgăduieşte cu certitudine să te primească din nou în casa sa, de îndată ce se vor ivi împrejurări favorabile, iar până atunci să ţină cont de salariul dumitale, de vos appointements. E destul de convenabil, nu-i aşa?

I-am replicat cât se poate de calm că e oarecum greşit în părerea lui, ca poate nu voi fi gonit de baron, ci, dimpotrivă, ascultat şi l-am rugat să mărturisească sincer, că a venit, probabil, tocmai pentru a afla: cum anume am de gând să procedez în această chestiune?

— O, Doamne, dacă generalul e atât de interesat de problema asta, se înţelege că i-ar fi plăcut să afle cum şi în ce fel vei proceda. E atât ide firesc!

M-am apucat să-i explic, iar el să asculte, tolănit, cu capul uşor aplecat pe o parte, în direcţia mea, cu o vădită nuanţă

de ironie pe faţă, pe care nu căuta să şi-o ascundă. In general, se ţinea icu nasul pe sus. Mă străduiam din răsputeri să mă prefac că privesc problema cu cea mai mare seriozitate. I-am explicat că, întrucât baronul s-a adresat generalului cu o plângere împotriva mea, ca şi cum aş fi fost sluga acestuia, în primul rând m-a făcut să-mi pierd postul, iar în al doilea rând m-a tratat ca pe o persoană care nu-i în stare să răspundă pentru propriile sale fapte şi cu care nu merită nici să stai de vorbă. E de înţeles că mă simt, pe bună dreptate, jignit – cu toate acestea, iţinind seama de diferenţa de vârstă, de poziţia în societate et caetera, et caetera (când am ajuns aici abia mă ţineam să nu râd), nu vreau să iau asupra mea o nouă nechibzuinţă, adică să-i pretind direct baronului, sau chiar să-i propun numai, să-mi dea satisfacţie. Cu atât mai mult mă consider absolut în drept să-i prezint lui şi mai cu seamă baroanei, scuzele mele, mai ales că, într-adevăr, în ultima vreme mă simt bolnav, (prost dispus, am devenit, ca să zic aşa, fantezist et caetera, et caetera. Dar baronul însuşi, adresându-se ieri generalului cu insistenţa jignitoaie pentru mine de a fi concediat, m-a pus în situaţia de a nu-i mai putea prezenta domniei-sale şi baroanei scuzele mele, fiindcă atât domnia-sa cât şi baroana şi toată lumea vor crede, cu siguranţă, că-mi cer scuze de frică, ca să-mi recapăt postul. Din toate acestea reiese că mă aflu acum silit să-l rog pe baron să-mi ceară mai întâi el însuşi scuze, într-o formulă cât mai moderată – să afirme, de pildă, că n-a intenţionat de loc să mă jignească. Şi după ce baronul va exprima acestea, eliberându-mă, atunci eu, din toată inima şi cu toată sinceritatea, îi voi prezenta scuzele mele. Pe scurt, am încheiat eu, nu cer decât ca baronul să-mi dezlege mâinile.

— Tii, câtă susceptibilitate şi câtă pedanterie I De ce să te scuzi? Recunoaşte, monsieur… Monsieur… Că le-ai născocit pe toate dinadins, ca să-l necăjeşti pe general… Sau poate

că ai un alt interes special… Mon cher monsieur, pardon, j'ai oublie voire nom, monsieur Alexis? N'est ce pas? *

— Dă-mi voie, mon cher marquis *, dumitale ce-ţi pasă?

— Mais le general… *

— Şi generalului ce-i pasă? Ieri spunea ceva, că trebuie să aibă nu ştiu ce atitudine… Şi era atât de neliniştit… N-am priceput nimic.

— Există, da, există o situaţie specială, mă urmă Des Grieux pe un ton rugător în care răzbătea tot mai mult ciuda. O cunoşti pe mademoiselle de Cominges?

— Adică pe mademoiselle Blanche?

— Ei da, pe mademoiselle Blanche de Cominges… et madame sa mere *… Recunoaşte şi dumneata ică generalul… pe scurt generalul e îndrăgostit, ba chiar… Poate că va avea Loc o căsătorie. Şi lânchipuie-ţi în această situaţie să se iste tot soiul de scandaluri şi poveşti neplăcute…

— INu văd nici un scandal şi nici o poveste neplăcută care să aibă legătură cu căsătoria.

— Dar le baron est şi irascible, un caractere prussien, vous savez, enlin une querelle d'Allemand *.

— Mie însă, nu dumneavoastră, fiindcă eu nu mai -aparţin casei… (Căutam dinadins să fiu cât mai nerod.) Dar, daţi-mi voie, e stabilit că mademoiselle Blanche se mărită ou generalul? Atunci ce mai aşteaptă? Vreau să zic, de ce să ascundă asta de noi, ai casei?

— Nu-ţi pot… de altfel, nu-i cu totul… Totuşi. Ştii, aşteaptă o ştire din Rusia; generalul trebuie să pună Ja ipunct nişte afaceri…

— A, a! La baboulinka I Des Grieux mă privi cu ură.

* Dragă domnule, iartă-mă, am uitat numele dumitale, domnul Alexis, nu-i aşa? (Fr.)

* Dragă marchize. (Fr.) * Dar generalul. (Fr.)

* Pe domnişoara Blanche de Cominges şi pe mama domniei-sale. (Fr.) * Baronul este atât de irascibil, o fire prusacă, ştiţi, tn sfârşit, un scandal în stil nemţesc. (Fr.)

— Pe scurt, mă Întrerupse el, mă bizui întru totul pe amabilitatea dumitale înnăscută, pe inteligenţa, pe tactul dumnitale. Isânit sigur că ai să faci asta pentru familia în care ai fost primit ca o rudă, dubit, xespectat…

— Dă-mi voie, am fost alungat! Uite, dumneata susţii acum *că-i numai de formă j dar recunoaşte că dacă ţi s-ar spune: „N-aş vrea, fireşte, să te urechez, dar lasă-te de formă să fii urecheat”… Nu-i aproape acelaşi lucru?

— Dacă-i aşa, dacă nici un fel de rugăminţi n-au influenţă asupra dumitale, începu el aspru şi arogant, dă-mi voie să tp asigur că se vor lua măsuri. Există aici autorităţi, vei fi expulzat chiar azi – que diable! Un blanc bec comme vous *, vrea să provoace la duel o persoană de talia baronului! Crezi ică vei fi lăsat în pace? IPii sigur că nimeni nu se teme aici de dumneata! Dacă tte-am rugat, am făcut-o mai mult de la mine, fiindcă l-ai supărat pe general. Oare poţi crede, poţi crede oare că ibaronul n-o să poruncească lacheului să te dea, pur şi simplu, afară?

— Dar n^am să mă duc (singur, i-aim răspuns cu un calm desăvirişH, rte înşeli, monsieur Des Gnieux, toate acestea se vor petrece mult mai cuviincios decât îţi închipui. Uite, chiar aicum mă duc la mister Astley şi am să-l irog să-mi fie mijlocitor, cu un cuvânt să-mi fie second*. Omul acesta ţine la mine şi precis nu mă refuză. El se va duce la baron şi baronul îl va primi. Dacă eu, un outchitel, pot fi luat drept un subaltern, dacă în sfârşit sunt lipsit de apărare, apoi mister Astley este nepotul unui lord, al unui lond autentic, o ştie oricine, al lordului Peebrock şi lordul acesta se află aici. Crede-mă că baronul va fi politicos ou mister Astley şi-l va asculta. Şi dacă nu, mister Astiley va lua asta dreipt o jignire personală (ştii cât de perseverenţi sunt englezii) şi va trimite din partea lui un prieten la baron, or el are prieteni buni. Conchide acum că s-ar putea să iasă altfel decât presupui.

Franţuzul s-a speriat de-a binelea; într-adevăr, toate păreau foarte verosimile şi reieşea că îmi stă în putere să

isc o poveste întreagă.

* Ce naiba, un băieţandru ca dumneata. (Fr.) * Secundant. (Fr.)

— Dar te rog, începu el cu glas absolut rugător, lasă toate astea! S-ar zice că-ţi face plăcere să iasă neplăceri I Nu de satisfacţie ai. Dumneata nevoie, ci de istorii neplăcute! Spuneam că toate acestea au să iasă amuzant, ba chiar spiritual • – ceea ce poate şi urmăreşti, dar, pe scurt, încheie el, văzând că m-am sculat să-mi iau pălăria, am venit să-ţi transmit aceste câteva cuvinte din partea unei persoane – citeşte, am fost însărcinat să aştept răspuns.

Spunând acestea, scoase din buzunar un bileţel împăturit şi sigilat, pe care xni-l întinse.

De mâna Polinei (stătea scris: Am avut impresia că vrei să continui povestea asta. Te-ai supărat şi începi să faci capilarii. Dar sunt ila mijloc împrejurări speciale, pe care poate am să ţi Ie explic mai târ-ziu; te poftesc să încetezi şi să te astâmperi. Ce nerozii! Am nevoie de dumneata şi ai făgăduit să tmă asculţi. Aminteşte-ţi de Schlaragenberg. Te rog să fii cuminte şi, dacă e nevoie, îţi poruncesc. A dumitale, P.

P. S. Dacă eşti supărat pe mine pentru cele ce s-au întâmplat ieri, iartănmă.”

Am simţit, citind aceste irânduri, canini joacă totul înaintea ochilor. Buzele îmi păliră şi începui să tremur. Blestematul de franţuz se uita la mine cu o nevinovăţie prefăcută, rriutându-şi privirea, pentru a evita, chipurile, să-mi vadă tulburarea. Mai bine ar fi râs de mine.

— Bine, i-am spus eu, mademoiselle poate să fie liniştită. DăHmi voie totuşi să te întieb, am adăugat eu tăios, de ce nu imi-ai transmis biletul/de la bun început? În loc să trăncăneşti prostii, am impresia că ar fi trebuit să începi cu asta… Dacă ai venit anume cu o însărcinare.

— O, am vrut… În general totul e atât de ciudat, încât ai să-mi ierţi nerăbdarea firească. Voiam să aflu eu însumi, di mai. Repede, de la dumneata personal, intenţiile dumitale.

De altfel, nu ştiu ce scrie în acest bilet şi credeam că am tot timpul să ţi-l transmit.

— Înţeleg, pur şi simplu ţi s-a cerut să mi-il transmiţi numai în caz extrem, iar dacă vei aplana totul verbal, să nu mi-l mai dai. Aşa-i? Recunoaşte deschis, monsieur Des Grieux!

— Peut-etre, spuse dl, Quând o atitudine nespus de reţinută şi privindu-mă într-un chip anume.

Mijam luat pălăria j dădu din cap şi ieşi. Mi s-a părut că disting pe buzele lui un zâmbet batjocoritor. Parcă putea fi altfel?

— O să ne mai socotim noi doi, franţuzule, o să ne mai încericăm puterile! Bolboroseam, coborând scările. Nu eram încă în stare să-imi dau. Seama de nimic, de parcă aş îi primit o lovitură în cap. Aerul im-a răcorit puţin.

Peste vreo două minute, de îndată ce am putut să judec limpede, mi is-au înfăţişat cu 'claritate două idei: prima – că din asemenea prostii, din câteva glume şstrengăreşti şi ameninţări copilăreşti neverosimile, xostite ieri în itreacăt, s^a putut stârni o alarmă atâit de generală! Şi a doua.

— Ice influemţă are. Totuşi, acest franţuz asupra Polinei? E de ajuns un cuvânt din partea lui şi ea face tot ce are el nevoie, scrie un bilet, ba chiar mă şi roagă. Se înţelege că relaţiile Idintre ei 'doi au fost întotdeauna pentru mine o enigmă, chiar din primele zile, de când am început să-i cunosc; totuşi, în ultima vreane, ani băgat de seamă la ea un dezgust categoric, ba chiar dispreţ faţă de dânsul, în timp ce el nici nu se uita la ea, isau.se purta de-a dreptul nepoliticos. Am. Observat asta. Polina însăşi mi-a vorbit de dezgustul ei; a lăsat să-i scape mărturisiri extrem de importante. Înseamnă că el o stăpâneşte, pur şi simplu, o ţine cu năşite lanţuri misterioase…

Capitolul VIII.

La promenadă, cum se numeşte aici. Adică ipe aleea cu castani, l-am întâlnit pe englezul meu.

— O, o! Începu el, zărindu-mă, mă duceam la dumneata, iar 'dumneata veneai la mine. Va să zică, te-ai despărţit de ai dumitale?

— În primul rând, spunenmi cum se face că le ştii pe toate „i l-am iîntrebat eu mirat. Oare povestea a ajuits cunoscută de toţi?

— O, nu, n-o cunosc toţi; de altfel, nici nu face să ajungă cunoscută. Nimeni nu vorbeşte nimic.

— În cazul acesta de ce o cunoşti dumneata?

Gl – Dostoievski – voi. IV 321

— O cunosc, adică am avut prilejul s-o cunosc. Undo ai să pleci acum de-aici? Ţin la dumneata şi de aceea am venit.

— Eşti un om bun, mister Astley, i-am spus eu (totuşi m-a uimit nespus: de unde ştie?) şi fiindcă nu imi-am băut cafeaua încă, iar dumneata, probabil, nu ţi^ai băut-o cum trebuie pe a duimitale, să mergem la cafeneaua cazinoului, să stăm acolo, să fumăm îşi am să-ţi povestesc itot, iar… Dumneata de asemenea.

Cafeneaua era IIa o sută de paşi. Ni s-a adus cafeaua, ne-am aşezat, mi-am aprins o ţigară, iar mister Astley, fără să-şi aprindă nimic, şi-a aţiwtit ochii asupra mea, gata isă asculte.

— Nu plec nicăieri, rămân aici, 'am început eu.

— Eram sigur că o să rămâi, rosti aprobator mister Astley. Ducându-mă la eil, nu avusesem de iloc intenţia, ba chiar evitam dinadins să-i povestesc ceva despre dragostea mea pentru P, alina. Ilm toate 'aceste zile nu scosesem nici un cuvânt despre ea. Şi apoi, el era foarte timid. Din prima dată am băgat de seamă că Polina i-a produs o impresie puternică, dar el nu pomenea niciodată numele ei. Curios era insă că deodată, în clipa când se aşezase şi: a început să mă fixeze cu privirea lui stăruitoare, plumburie şi în anine s-a ivit, nu ştiu de ce, dorinţa de a-i povesti tot, adică toată dragostea mea, cu toate detaliile. Am vorbit o jumătate de ceas lin cap şi-ani făcea o nespusă plăcere, pentru întâia oară, să povestesc despre toată astea! Băgând de seamă că

p>e alocuri, aprinziîndu-mă, el se fâstâceşte, am accentuat dinadins Înflăcărarea povestirii. De un lucru îmi pare rău: poate că spusesem câteva lucruri nepotrivite despre franţuz…

Şezând în faţa mea, mister Astley mă asculta nemişcat, fără să scoată nici un cuvânt, nici un sunet şi privindu-mă drept (în ochi j dar când iam început să vorbesc despre franţuz m-a pus la punct eu severitate, lintrebându-mă: am eu oare dreptul să pomenesc de această treabă care nu. Mă priveşte? Mister Astley punea (întotdeauna întrebări în chip foarte ciudat.

— Ai dreptate: mă tem că eu – i-am răspuns.

— Despre acest marchiz şi despre miss Polina nu poţi spurce nimic precis lân afară ide presupuneri?

M-a mirat din nou o asemenea întrebare categorică din partea unui om atât de timid ca mister Astley.

— Nu, nimic precis, am răspuns, se înţelege că nimic

— Dacă-i aşa, ai făcut rău nu numai că mi-ai vorbit mie despre asta, dar că ai gândit-o măcar.

— Bine, bine! Recunosc; dar acum nu despre asta e vorba, l-am întrerupt, mirat în sinea mea. Apoi i^am istorisit întreaga poveste de ieri, în toate amănuntele, purtarea Polinei, mtiîîimpflarea cu baronul, concedierea mea, extraordinara laşitate a generalului şi, la urmă, i-am expus amănunţit cu toate detaliile, vizita de azi a lui Des Grieux; în încheiere i-am arătat biletul.

— Ce deduci din asta? L-am întrebat. Am venit anume ca să aflu ce gândeşti. In ceea ce mă priveşte pe mine, cred că l-aş ucide pe franţuzul ăsta şi poate că am s-o fac.

— Şi eu, ispuse mister Astley. Cât despre miss Polina… Ştii, se iîrutâmplă să intrăm în relaţii cu oameni pe care-i urâm chiar, dacă nevoia o cere. Aici s-ar puitea să existe nişte legături necunoscute dumitale, care depind de împrejurări din afară. Cred că poţi li liniştit – în parte, se înţelege. În privinţa faptei sale ide ieri însă, ea e desigur foarte ciudată – nu fiindcă a vrut să iscape de dumneata şi te-a pus la

discreţia loviturilor de baston ale baronului {care nu înţeleg de ce nu le-a folosit, de vreme ce avea bastonul în mână), ci fiindcă o asemenea ieşire pentru… Ipentru o miss atât de fermecătoare e necuviincioasă. Se înţelege, ea nu putea ghici că-i vei împlini întocmai dorinţa ide a-şi bate joc…

— Ştii ceva? Strigai eu brusc, privindu-l ţintă pe mister Asttey, am impresia că dumneata ai mai auzit toate acestea şi (Ştii de la cine? Chiar de la miss Polina!

Mister Asdley mă privi mirat.

— Iţi ilucesc ochii şi citesc în ei suspiciune, rosti el, reluându-şi calmul dinainte, dar n-ai nici cel mai mic drept să^ţi dezvălui suspiciunile. Nu pot să-ţi recunosc acest drept şi refuz categoric să răspund ila întrebarea dumitale.

— Bine, ajunge! Nici nu-i nevoie! Am strigat ciudat de tulburat şi neîmţelegând de ce mi-o fi venit asta în minte I Când, unde; >m ce fel putuse fi ales mister Astley drept confident de Polina? De altfel,. În ultima vreme l-am cam scăpat din vedere pe mister Astley, iar Pdlina a fost întotdeauna enigmatică pentru mine – atât de enigmatică, încât, de pildă, acum, apucându-onă să-i povestesc lui mister Astley întreaga istorie a iubirii mele, chiar în timpul povestirii am fost deodată uimit de faptul că nu eram în stare să spun aproape nimic concret, precis despre relaţiile mele cu ea. Dimpotrivă, totul era fantastic, straniu, neîntemeiat, fără sens.

— Bine, bine; sunt dezorientat şi deocamdată nu pot pricepe multe, am răspuns eu cu un glas de parcă m-aş fi sufocat. Dar dumneata eşti un om bun. Acum – o altă chestiune, şi-ţi cer nu sfatul, ci părerea.

Am tăcut un timp, apoi am început:

— Cum crezi, de ce s-a speriat aşa generalul? De ce din-tr-o măgărie de-a mea, de cea mai stupidă speţă, au scos o asemenea istorie? O istorie de asemenea proporţii, încât Des Grieux în persoană a găsit de cuviinţă să se amestece (or el se amestecă numai în cazurile cele mai importante),

m-a vizitat (ce zici!), m-a rugat, m-a implorat – el, Des Grieux, pe mine! În sfârşit, notează bine, a venit la ora nouă, la nouă fără un sfert, iar biletul de la miss Polina se afla în mâinile lui. 'Când a fost scris, te întreb? Poate că miss Polina a fost trezită pentru aceasta! Apoi, ceea ce deduc din asta e că miss Polina e sclava lui (dacă a ajuns să-mi ceară tocmai mie iertare!) şi în plus ce are ea din asta, ea personal? De ce se interesează ea atât de mult de afacerea asta? De ce s-an speriat ei de nu ştiu ce baron? Şi ce-i dacă generalul se însoară cu mademoiselle Rlanche de Cominges? Ei spun că trebuie să aibă o atitudine deosebită ica urmare a acestei tâmpre-jurări – dar prea e deosebit totul, recunoaşte şi dumneata. Cum crezi? Sunt convins, după ochii dumitale, că ştii în chestiunea asta mai multe decât mine 1

Mister Astley zâmbi şi dădu din cap.

— Într-adevăr, mi se pare că ştiu mult mai multe decât dumneata şi în chestiunea asta, spuse el. Toată afacerea o priveşte numai pe mademoiselle Bianche şi sunt convins r. ă e adevărul adevărat.

— Dar ce-i cu mademoiselle Bianche? Strigai eu nerăbdător (se născuse brusc speranţa că acum o să aflu ceva despre M-lle Polina).

— Cred că mademoiselle Bianche are în clipa de faţă un interes deosebit să evite cu orice chip o întâlnire cu baronul şi baroana, cu atât mai mult.cu oît ar fi o întâlnire neplăcută, ba mai rău – soanidaloasă.

— Ei I Ei

— Acum doi ani, în timpul sezonului, mademoiselle Bianche a fost aici, în Ruletenburg. Eram şi eu, de asemenea. Mademoiselle Bianche nu se chema pe atunci mademoiselle de Cominges şi nici mama ei, madame veuve Cominges nu exista. În orice caz, nici nu se pomenea de dânsa. Des Grieux nu exista nici el. Am adânca convingere că ei' nu numai că nu-s rude, dar se cunosc foarte de curând. Marchiz, Des Grieux a devenit de asemenea extrem

de recent – siînt sigur de asta, judecind după un anumit fapt. E de presupus chiar că, până şi numele, Des Grieux şi l-a luat de curârid. Cunosc aici pe cineva care l-a întâlnit sub un alt nume.

— Dar are realmente un cerc de cunoştinţe impunătoare.

— O, asta e posibil. Chiar şi mademoiselle Bianche poate să-l aibă. Dar acum doi ani mademoiselle Bianche, în urma plângerii aceleiaşi baroane, a căpătat invitaţia, din partea poliţiei locale, să părăsească oraşul şi l-a părăsit.

— Cum aşa?

— Dânsa a apărut atunci mai întâi ou un italian, un fel de prinţ, purtând un nume istoric, Barberini *, sau ceva asemănător. Omul era plin de inele şi briliante, nici măcar false. Se plimbau într-o trăsură extraordinară, Mademoiselle Bianche juca trenţe et quarante şi totul a mers mai întâi bine, apoi norocul începu s-o trădeze; aşa iîmi amintesc. Într-o seară a pierdut o sumă fabuloasă. Dar ceea ce-i şi mai rău, într-un beau matin, prinţul ei dispăru nu se ştie unde; dispărură şi caii, trăsura, totul. Nota la hotel era îngrozitor de ridicată. Mademoiselle (din M-tme Barberini s-a transformat brusc în mademoiselle Zelma) ţipa lân tot hotelul şi în furia ei îşi sfâşia rochia. În acelaşi hotel locuia um iconte polonez (toţi polonezii aflaţi în călătorie sunt conţi) şi mademoiselle Zekna, sfâşiin-du-şi hainele şi zgâri, indujşi faţa, ca o pisică, cu minunatele ei mâini spălate cu parfum, îi produse o oarecare impresie. Statură de vorbă şi până la prânz ea se consolă. Seara, contele apăru cu dânsa la braţ în cazinou. Mademoiselle Zelma râdea, ca de obicei, foarte tare şi manierele ei devenită ceva mai degajate. Intră direct în categoria acelor doamne, jucătoare de ruletă, care, atunci când se apropie de masă, împing din răsputeri cu umărul pe jucătorul de alături, ca să-şi facă loc. în asta constă 'aici şicul aparte al acestor cucoane. Le-ai văzut, cred?

— O, da!

— Nici nu merită să le vezi. Spre necazul publicului onorabil ele nu dispar de aici, cel puţin acelea care schimbă în fiecare zi ia masă hârtii de câte o mie de franci. De altfel, de îndată ce încetează să mai schimbe hârtii, isunt pe loc poftite să plece. Mademoiselle Zeilma mai continua isă schimbe hârtii; dar şansa ei era şi mai proastă ca înainte. Ţine seamă, cucoanele acestea joacă de foarte multe ori cu şansă; au o uimitoare istăpânire de sine. De altfel, povestea mea se sfâr-şeşte aici. Într-o zi, la fel ca şi prinţul, dispăru şi contele. Mademoiselle Zelma veni seara să joace isingură; de astă dată nu-i mai oferi -nimeni braţul. În două zile pierdu totul. După ce puse ultimul ludovic şi4 pierdu, se uită în jur şi-l văzu alături pe baronul Wurmerhelm, care o cerceta cu mdre atenţie şi cu profundă indignare. Dar mademoiselle Zelma nu observă indignarea şi, adresându-se baronului cu zâmbetu-i cunoscut, îl xugă să pună pentru ea, pe roşu, zece ludovici în urma acestui lucru, la plângerea baroanei, primi seara invitaţia de a nu mai apărea la cazinou. Să nu te mire faptul că cunosc toate aceste amănunte mărunte şi absolut jenante, fiindcă le-am aflat -cu certitudine de la mister; Fider, o rudă de^a mea, care, în aceeaşi seară, a dus-o cu trăsura lui pe mademoiselle Zelma din Ruletenburg la Spa. Acum pricepi: mademoiselle Blanche vrea să fie generăleasă, probabil, pentru a nu mai primi pe viitor asemenea invitaţii din partea poliţiei cazinoului, ca acum doi ani. Acum nu mai joacă; dar asta din pricină că acum, după toate aparenţele, are un capital, pe icare-l împrumută cu dobândă jucătorilor de aici. E mult mai raţional. Bănuiesc chiar că işd nefericitul general are o datorie la ea. Poate că şi Des Grieux îi e dator. Sau poate că Des Grieux e asociatul ei. Recunoaşte şi dumneata că, măcar până la nuntă, n-ar dori să atragă cât de cât asupra sa atenţia baroanei şi a baronului. Pe scurt,. În situaţia iei, icel mai puţin îi convine un scandal. Dumneata însă eşti legat de casa lor şi purtarea dumitale ar putea provoca un scandal, cu atât mai mult cu icât apare.

Zilnic în public la braţ cu generalul sau cu miss Polina. Pricepi acum?

— Nu, nu pTicep! Exclamai, izbinid atiîit de tare cu pumnul/în masă, în cât un garson sosi 'ân fugă.

— Speriat.

— Spune, mister Astley, repetai frenetic, dacă ştiai toată istoria asta şi prin urmare cunoşti foarte bine ce -reprezintă mademoiselle Blanche de Cominges, de ce nu m-ai prevenit măcar pe mine, sau chiar pe generail sau imai ales pe miss Polina, oare a apărut aici în public, la cazinou, la braţ cu mademoiselle Blanche? E posibil?

— Pe dumneata n-aveam de ce să te previn, fiindcă nu puteai face nimic, răspunse calm mister Astley şi apoi, de ce anume să te previn? Generalul ştie, poate, despre mademoiselle Blanche mai multe deicât mine şi totuşi se pllknbă cu ea şi cu miss Polina. Generalul e un om nefericit. Am văzut-o ieri pe mademoiselle Blanche călărind pe un cal minunat, alături de monsieur Des Grieux şi prinţul acela rus, mite de statură, iar fin urma lor generalul pe im cal roifo. De dimineaţă se plângea că4 dor picioarele, dar avea o ţinută bună. Şi iată că în clipa aceea mi-a venit giînduil că e un om cu desăvârşire pierdut. Şi apoi toate ac astea nu ima privesc şi abia ide icunând am avut cinstea s-o cunosc pe miss Polina. De altfel (îşi luă seama deodată mister Astley) ţi-aim mai spus că nu-ţi pot recunoaşte dreptul să-mi pui anumite întrebări, deşi ţin sincer la dumneata…

— Ajunge, am spus, xi; di: cÂIldu^mă, acum mi-e limpede ca ziua că şi miss Polina şitie totul despre mademoiselle Bâanche, dar că nu se poate hotărî să se despartă ide franţuzul ei şi de aceea consimte să se plimbe cu modemoiselle Blanche. Cre-de-mă că nici o altă influenţă din afară n-^ar sili-o să se plimba cu ea şi să mă implore în biletul ei să nu mă ating de baron. Probabil că anume aici s-a manifestat acea influenţă căreia i se supune întru totul. Şi totuşi ea singură m-a aţâţat împotriva baronului. La naiba, nu mai înţeleg nimic,

— Dumneata uiţi, în primul xânld, că această mademoiselle Blanche e logodnica generalului şi, în al doilea rând, că miss Polina, fiica vitregă a generailullui, are un frăţior şi o surioară, copiii generalului, cu. Desăvârşire părăsiţi de acest -om nebun, ba, pare-mi-se, jefuiţii chiar.

— Da, da! Aşa-i! Să părăseşti 'capiii înseamnă să-i laşi în voia şoaptei, iar a rămâne înseamnă să le aperi interesele, ba poate chiar să salvezi un petec de moşie. Da, da, toate astea-s adevărate! Totuşi, totuşi I O, înţeleg acum de ce toţi se interesează atâta de babulenka!

— De cine? Întrebă mister Astley.

— De o hoaşcă bătrână din Moscova, care nu mai moare şi aşteaptă cu toţii vestea morţii printr-o telegramă.

— Ei da, se înţelege, tot interesul s-a concentrat asupra ei. Toată problema stă în moştenire I Dacă va eosi moştenirea, generalul se va Însura; miss Polina va fi şi ea eliberată, iar Des Grieux...

— Iar Des Grieux?

— Iar Des Grieux îşi va primi banii; numai aista aşteaptă el aici.

— Numai! Dumneata crezi că numai asta aşteaptă?

— Mai mult nu ştiu nimic, tăcu încăpăţânat mister Astley.

— Ba eu ştiu, eu ştiu! Repetai, furios, aşteaptă şi el moştenirea, fiindcă miss Polina va primi o zestre şi după ce o va căpăta o să i se arunce de gât. Toate femeile sunt la fel 1 Iar cele mai trufaşe ajung cele mai obişnuite sclave I Polina e capabilă numai de o pasiune şi mai mult nimic. Asta-i părerea mea despre ea. Priveşte-o, mai ales atunci când e singură şi îngândurată: are în ea ceva predestinat, ifatal, blestemat! E capabilă de toate ororile vieţii şi ale pasiunii... Ea. Ea. Dar cine mă cheamă? Am exclamat deodată. Cine mă strigă? Am auzit cum an-a chemat cineva pe ruseşte: „Alexei Ivanovici!” O voce de iemeie, auzi, auzi!

Între timp ne apropiam de hotelul nostru. Părăsisem de mult cafeneaua, aproape fără să ne dăm seama.

— Am auzit nişte strigăte de femeie, dar nu ştiu pe cine cheamă; strigă pe ruseşte; acum văd de unde vin strigătele, îmi arătă mister Astley, strigă femeia aceea, care sade într-un fotoliu mare şi pe care au dus-o în clipa aceasta pe peron mai mulţi lachei. În spatele ei se cară valize, înseamnă că a sosit de curând un tren.

— 6ar ide ce mă cneamă? Strigă iar; priveşte, ne face semne cu imâna.

— Văd că ne face semne, spuse mister Astley.

— Alexei Ivanovici! Alexei Ivanovici! Of, Doamne, ce mai tont! Se auzeau ţipete disperate de pe peronul! Hotelului.

Am pornit, aproape alergând, spre intrare. Am păşit pe palier şi… de uluire imi-au căzut braţele, iar picioarele s-au lipit pancă de plăcile de piatră.

Capitolul IX.

Pe palierul de sus al largului peron, dusă pe scări în fotoliu, înconjurată de servitori, servitoare şi mulţimea slugarnică de servanţi ai hotelului, în prezenţa ober-chelnerului însuşi, ieşit să întâmpine pe înalta vizitatoare, sosită cu atâ-tea surle şi/trompete, întovărăşită de slugi proprii şi cu atâtea baloturi şi geamantane, trona… Bunica! Da, era chiar ea, An-tonida Vasilievna Taraseviceva, moşiereasă şi boieroaică din Moscova, iîn vârstă de şaptezeci şi cinci de ani, autoritară şi bogată, la baboulinka, căreia i se trimeteau şi de la care se primeau telegrame, cea care era pe moarte şi nu mai murea, apărând deodată iîn mijlocul nostru, chiar ea, în persoană, căzând ca un trăsnet. Se ivise, deşi paralizată, purtată, ca de obicei, în ultimii cinci ani, an fotoliu, dar era întotdeauna vioaie, plină de viaţă, sigură de sine, cu spinarea dreaptă, strigând tare şi autoritar, ocărându-i pe toţi – într-un cuvânt, exact aşa cum avusesem cinstea s-o văd de vreo două ori, de când mă angajasem în casa generalului ca preceptor. E de înţeles că rămăsesem în faţa ei, încremenit de uimire. Ea însă mă zărise, cu ochiul său de linx, încă de la o sută de paşi, de pe când o aduceau cu fotoliul, mă recunoscuse şi mă strigase

pe numele patronimic – pe care, de asemenea, conform obiceiului său, îl reţinuse o dată pentru totdeauna. „Şi pe una ca asta se aşteptau s-o vadă în sicriu, îngropată şi lăsându-le o moştenire? Îmi trecu prin minte. Păi ea o să ne înmormânteze pe noi toţi şi întreg hotelul! Dar, Dumnezeule, ce se va întâmpla acum cu ai noştri, ce-o să se întâmple cu generalul I Femeia asta o să întoarcă acum tot hotelul cu susul în jos!”

— Ce-ai rămas aşa, fiule, în faţa mea, cu ochii holbaţi?! Continuă să strige la mine bunica. Nu ştii să te închini, să dai bineţe? Ori ţi s-a urcat la cap şi nu vrei? Ori, poate nu mă recunoşti? Auzi, Potapăci, se adresă ea unui foătrân cărunt, în frac, cu cravată albă şi chelie trandafirie, majordomul ei, care o însoţea în călătorie, auzi, nu mă recunoaşte! M-au îngropat! Trimiteau telegramă după telegramă: a murit, sau n-a murit încă? Ştiu tot! Şi, duipă cum vezi, sunt zdravănă-sănătoasă.

— Daţi-mi voie, Antonida Vasilievna, de ce v-aş dori răul? I-am răspuns eu voios, venindu-mi în fire. Eram numai mirat… Şi-apoi cum să nu te miri, când aşa, pe neaşteptate…

— Şi ce-i de mirare? M-am suit în tren şi-am plecat. In vagon e ibine, nu te scutură. Ai (fost să te plimbi?

— Da, m-am plimbat până la cazinou.

— E bine aici, rosti bunica, privind în jur. E cald, copacii-s frumoşi. Îmi place! Ai noştri sunt acasă? Generalul?

— O! E acasă, la ora asta cred că-s acasă cu toţii.

— A şi aici fac totul după ceas şi se ţin de ceremonial? Dau tonul. Am auzit că ţin trăsură, Ies seignews russes *. S-au lefterit şi hai în străinătate! E şi Praskovia cu ei?

— Şi Polina Alexandrovna.

— Şi franţuzul? Dar lasă că am să-i văd singură pe toţi, Alexei Ivanovici, arată-mi drumul, du-mă la el. Tu te simţi bine aici?

— Aşa; şi aşa, Antonida Vasilievna.

— Iar tu, Potapăci, spune-i nătărăului ăstuia, chelnerului, să-mi dea o locuinţă comodă, bună, să nu fie sus şi du imediat lucrurile acolo. Da de ce se înghesuie cu toţii să mă conducă? De ce se vârâ în sufletul meu? Ce apucături de robi! Cine-i cu tine? Mi se adresă ea din nou.

— Mister Astley, am răspuns. —• Care mister Astley?

— Un vizitator al staţiunii, o bună cunoştinţă de-a toea; îl cunoaşte şi pe general.

* Boierii ruşi. (Fr.)

— Englez. De-aia se uită ţintă la mine şi nu-şi descleş-tează gura. De altfel, îmi plac englezii. Ei, duceţi-mă sus, drept la locuinţa ilor; unde stau?

Fotoliul ibunicii fu ridicat; păşeam înaintea tuturor pe scara lată a hotelului. Convoiul nostru producea un mare efect. Toţi cei ce se nimereau în drum se opreau şi priveau cu ochii mari. Hotelul nostru era considerat cel mai bun, cel mai scump şi cel mai aristocratic din staţiune. Pe scară şi pe culoare întâlneai întotdeauna cucoane superbe şi englezi impozanţi. Mulţi se interesau cine suntem jos, la ober-chelner care, la rândul său, era profund uimit de ceea ce vedea. Fireşte, răspundea tuturor celor care-l întrebau că-i o străină de vază, une russe, une comtesse, giande dame şi că ocupă aceleaşi încăperi pe care le-a avut acum o săptămână la giande duchesse de N. înfăţişarea. Autoritară şi impunătoare a bunicii, purtată în fotoliu, constituia principala cauză a efectului. De câte ori întâlnea un necunoscut, îl măsura îndată cu o privire curioasă şi mă întreba despre toţi cu glas tare. Bunica era o femeie masivă şi cu toate că nu se scula din fotoliu ghiceai îndată, privind-o, că-i foarte înaltă. Spi-narea-i era dreaptă ca o scândură şi nu se sprijinea de spetează. Capul mare, cărunt, cu trăsături mari şi aapre şi-l ţinea sus; căutătura ei era mândră şi provocatoare parcă; şi se vedea că atât privirea cât şi gesturile ei erau absolut naturale, în ciuda celor şaptezeci şi cinci de ani, avea obrazul destul de proaspăt şi

nici dantura nu suferise prea mult. Purta o rochie de mătase neagră şi o bonetă albă.

— Mă interesează nespus, îmi şopti mister Astley, ureând scările alături de mine.

, De telegrame a aflat, mă gândii eu, pe Des Grieux îl cunoaşte de asemenea, dar de M-lle Blanche pare-mi-se că deocamdată ştie prea puţin.” I-am comunicat îndată toate acestea lui mister Astley.

Păcătosul de mine! De îndată oe-<mi trecu prima mirare, mă bucurai teribil de lovitura de trăsnet pe care aveam s-o dăm acum generalului. Mă simţeam aţâţat iparcă şi păşeam în faţa convoiului nespus de vesel.

Ai noştri locuiau la etajul doi; n-am anunţat pe nimeni şi n-am bătut la uşă, ci pur şi isimplu am deschis-» larg şi bunica fu adusă în triumf. Parcă dinadins, toţi se adunaseră în biroul generalului. Erau ceasurile douăsprezece şi mi se pare că se proiecta o plimbare în comun – unii cu trăsura, alţii călări; afară de ai noştri fuseseră invitaţi şi câţiva cunoscuţi, în afară de general, Polina cu copiii şi dădaca acestora se mai aflau în birou: Des Grdeux, M-lle Blanche, din nou în costum de amazoană, mama ei, M-me veuve Cominges, prinţul cel scund şi un vizitator, nu ştiu ce savant neamţ, pe care-l vedeam la ei pentru întâia oară. Fotoliul bunicii fu lăsat jos chiar în mijlocul biroului, la trei paşi de general. Dumnezeule, niciodată n-am să pot uita impresia pe care a produs-o! Înainte de a intra noi, generalul povestea ceva, iar Des Grieux îl corecta. Trebuie remarcat că M-lle Blanche şi Des Grieux îi făceau, de vreo două zile, nu se ştie de ce, o curte insistentă prinţului scund – î 7a barbe du pauvrâ general * şi în mijlocul grupului domnea, deşi poate artificială, o atmosferă de veselie şi cordialitate familială. La ve-' derea [bunicii generalul încremeni brusc, cu gura căscată, oprindu-se la jumătatea cuvântului. Se uita la ea uluit, fascinat parcă de privirea unui vasilisc. Bunica îl privea fix, tăcută —• dar cu ce ochi triumfători, provocatori şi batjocoritiori I Se uitară astfel unul la altul, preţ de zece

secunde bune, în adânca tăcere a celor din jur. Des Grieux rămase la început înmărmurit, dar curând o îngrijorare nespusă apăru pe faţa lui. M-lle Blanche, cu sprâncenele ridicate şi cu gura deschisă, o cerceta avan pe bunică. Prinţul şi savantul urmăreau, profund nedumeriţi, întreg acest tablou. Privirea Polinei exprima mirare şi o teribilă descumpănire, dar deodată se făcu albă ca varul: peste un minut sângele i se urcă brusc la cap, împurpurându-i obrajii. Da, era o catastrofă pentru toţi! Nu făceam decât să-mi mut privirea de la bunică la cei din jur şi înapoi. Mister Astley stătea deoparte, ca de obicei calm şi ceremonios.

— Ei iată-mă-s! In locul telegramei! Izbucni, în sfârşit, bunica, rupând tăcerea. Ce, nu v-aţi aşteptat?

— Antonida Vasilievna… Mătuşica… Dar cum aşa… Bolborosi nefericitul general. Dacă tăcerea bunicii s-ar mai fi prelungit câteva secunde ar fi făcut, poate, un atac de apo-plexie.

* Sub nasul bietului general. (Fr.)

— Cum? M-am suit în tren şi am plecat. Drumul de fief pentru ce există? Credeaţi cu toţii: gata, am pus mâinile pe piept şi v-am lăsat moştenirea? Parcă te văd cum trimiteai telegrame de-aici. Cred că ai plătit bani buni pentru ele. Că nu-i ieftin. Iar eu mi-am pus picioarele la spinare şi hai încoace. Ăsta-i franţuzul acela? Monsieur Des Grieux, pare-imi-se?

— Oui, madame} se grăbi Des Grieux, et croyez, je suiş şi enchantâ… Votre sunte. Cest un mimcle… Vous voir ici, une surprise charmante. *

— Charmante, întocmai; Has' că te cunosc, măs'căriciule, nu te cred nici atâtica! Şi-i arătă degetul cel mic. Asta cine-i, întrebă ea, arătând-o pe M-lle Blanche. Franţuzoaica extravagantă, în costum de amazoană şi cu cravaşa în mină, o uimise pesemne. E ide pe aici?

— E mademoiselle Blanche de Cominges, iar dumneaei e mama dumisale, madame de Cominges; locuiesc lân hotelul

acesta, aim raportat eu.
— Fiica-i măritată? Întrebă iară oool bunica.
— Mademoiselle de Cominges nu e măritată, am răspuns cât se poate de respectuos îşi dinadins cu jumătate voce.
— E veselă?
N-am: îmţeles întretoarea.
— Nu te plictiseşti cu ea? Înţelege ruseşte? Uite, Des Grieux, la noi la Moscova, a învăţat să ise descurce pe limba noastră, mai îngână câte o vorbă.
I-am explicat că M-lle ide Cominges n-a fost niciodată în Rusia.
— Bonjour 1 rosti bunica, uitându-se la M-lle Blaache.
— Bonjour, madame! M-He Blanche iăcu o reverenţă ceremonioasă şi plină de graţie, grăbindu-se, sub masca unei modestii şi politeţi extreme, să arate prin întreaga atitudine şi expresie a feţei nespusa ei mirare faţă de asemenea ciudată întrebare şi purtare.
— O, şi-a lăsat ochii în jos, face fiţe şi fasoane; ghiceşti îndată ce pasăre rară e; vreo actriţă. Am tras aici la
• Da, doamnă… Şi vă rog să mă credeţi, sunt atât de încântat. Sănătatea dumneavoastră… E un miracol… Să vă vedem aici, ce surpriză încântă-toare. (Fr.) hotel, jos, se adresă deodată generalului, am să-ţi fiu vecină; te bucuri, sau nu?
— O, mătuşica! Fii încredinţată de sincera mea… Bucurie, se grăbi să răspundă generalul. Îşi mai venise în fire şi deoarece la ocazii se pricepea să vorbească foarte frumos, impunător şi cu pretenţii la oarecare efect, îşi dădu drumul – şi de data asta. Eram atât de neliniştiţi şi impresionaţi de veştile în legătură cu boala dumitale…' Primeam telegrame atât de desperate şi deodată…
— Ei, minţi, minţi! Îl întrerupse pe loc bunica.
— Dar cum se face, se grăbi la xândul său generalul s-o întrerupă tu glas mai puternic, străduindu-se să nu observe acel „minţi”, cum se face totuşi că te-ai hotărât să faci o asemenea călătorie? Recunoaşte că la vârsta dumitale, cu

sănătatea dumitale… În orice caz totu-i atât de neaşteptat, încât e de înţeles mirarea noastră. Dar sunt atât de bucuros… Şi noi toţi (începu să zâmbească, înduioşat şi încântat) ne vom strădui din răsputeri să facem ca şederea dumitale aici să fie din cele mai plăcute…

— Ei, ajunge cu vorbăria goală; te-ai apucat să îndrugi ca de obicei; las' că m-oi pricepe şi singură să-mi petrec timpul. Dar nici pe voi n-am să vă ocolesc; nu vă port pică. Cum se face, mă întrebi? Păi ce-i de mirare? În chipul cel mai simplu. Şi de ce se miră toţi aşa? Bună ziua, Praskovia. Tu ce faci aici?

— Bună ziua, bunico, rosti Polina, apropiindu-se de ea, călătoreşti de mult?

— Iată, asta a pus o întrebare mai deşteaptă decât voi toţi; că ăştilalţi numai: ah şi ah! Vezi tu: am zăcut cât am zăcut, m-am doftoricit cât m-am doftoricit, dar i-am alungat pe doctori şi l-am chemat pe paracliserul de la Sf. Nikola. El a vindecat pe o femeie tot de o boală ca asta, cu scutu-xătură de ifân. Ei şi in-a ajutat şi pe mine; a treia zi am năduşit toată şi m-am sculat. Pe urmă iar s-<au adunat nemţii mei, şi-au pus ochelarii şi s-au apucat să-şi dea cu presupusul: „Acum, zic ei, dacă s-ar putea pleca în străinătate să se facă un tratament, ar trece toate beteşugurile”. Şi de ce nu? Gân-desc eu. Proştii de Zajighin au început să se văicărească: „Cum ai să ajungi?” ziceau. Asta-i bună! Mi-am strâns totul într-o singură zi şi săptămâna trecută, vineri, mi-am luat fata în casă, pe Potapăci, pe Feodor lacheul, da pe Feodor ăsta l-am alungat la Berlin fiindcă vedeam că n-am nevoie de el, aiş fi ajuns şi singurică… Am luat vagon special, hamali Sunt în toate staţiile şi pentru douăzeci de copeici te duc unde vrei. Ia te uită ce locuinţă aţi închiriat! Încheie ea, privind în jur. Din ce bani, fiule? Că doar la tine totu-i ipotecat. Numai franţuzului ăstuia îi datorezi la ibănet! Ştiu tot, ştiu tot!

— Eu, mătuşica… Începu generalul, fâsticit de-a binelea, mă mir, mătuşica… Cred că pot şi fără control… de altfel

cheltuielile mele nu-mi depăşesc mijloacele, iar noi aici…
— Ţie nu-ţi depăşesc? O ziseşi! Îmi închipui că i-ai jefuit de ultimul ban pe copii, halal tutore!
— După toate acestea, după asemenea cuvinte, începu generalul indignat, nu ştiu nici eu…
— Aia-i că nu iştii! Bănuiesc că nu te depărtezi de ruletă. Te-ai lefterit de tot?
Generalul era atât de uluit, încât fu cât pe-aci să se înece sub năvala indignării.
— La ruletă! Eu? Cu rangul meu… Eu? Vino-ţi în fire, mătuşica, se vede că nu te-ai făcut bine de tot.
— Ei, minţi, minţi; pesemne că nu te laşi tras de acolo; minţi mereu! Las' c-am să mă uit eu ce-i cu ruleta asta chiar azi. Tu, Praskovia, să-mi spui ce se poate vizita pe aici, Alexei Ivanovici o să-mi arate şi el, iar tu, Potapăci, notează locurile unde trebuie să mergem. Ce se poate vizita aici? I se adresă ea deodată Polinei.
— Aici, în apropiere, se află ruinele unui castel, apoi Schlangenbergul.
— Ce-i aceea Schlangenberg? O pădurice, sau ce?
— Nu, nu-i o pădurice, e un munte; acolo se află un point…
— Ce-i aceea point?
— Punctul cel mai înalt de pe munte, e un loc îngrădit. Priveliştea e minunată de acolo.
— Va să zică trebuie să-mi care fotoliul pe munte? Au să-l poată căra oare?
— O, se pot găsi hamali, am răspuns eu.
Intre timp, Fedosia, dădaca, se apropie de bunică s-o salute, aducând şi pe copiii generalului.
— Lasă pupăturile! Nu-mi place să mă sărut cu copii: toţi sunt mucoşi. Ei, cum e aici, Fedosia?
33Ş
— Aici e tare, tare bine, măicuţă Antonida Vasilievna, răspunse Fedosia. Cum ţi-a ifost, măicuţă? Că noi ne-am perpelit atâta pentru dumneata.

— Ştiu, tu eşti un suflet curat. Ăştia ce-s, musafiri? Se adresă ea din nou Polinei. Cine-i prăpăditul ăla cu ochelari?

— E prinţul Nilski, bunico, îi şopti Polina.

— A, e rus? Iar eu credeam că nu înţelege! Poate n-o fi auzit. Pe mister Astley il-am mai văzut. A, uite-l iar, îl zări bunica, bună ziua! I se adresă deodată.

Mister Astley se îndină tăcut.

— Ei, ce lucru bun ai să-mi spui? Spune ceva I Tradu-i asta, Polina.

Polina îi traduse.

— Vreau să spun că vă privesc cu multă plăcere şi mă bucur că sânrteţi sănătoasă, răspunse mister Astley solemn, dar cu multă promptitudine. Bunicii i se traduse şi pesemne că-i plăcură cuvintele lui.

— Cât de frumos răspund întotdeauna englezii, observă ea. Nu ştiu de ce, întotdeauna i-am iubit pe englezi, nici nu se pot compara cu franţuzii! Să treci pe la mine, i se adresă din nou lui mister Astley. Am să caut «ă nu te supăr prea mult. Tradu-i asta şi spune-i că sunt aici jos, aici jos, auzi, jos, jos, îi repetă ea lui mister Astley, arătând cu degetul.

Mister Astley fu nespus de încântat de invitaţie.

Bunica o examina din cap până-n picioare pe Polina, cu o privire atentă şi mulţumită.

— Te-aş iubi, Praskovia, rosti deodată, eşti fată bună, mai bună decât ei toţi, dar ai un caracter – uf I Da lasă că şi eu am caracter; ia întoarce-te; ţi-ai pus cumva coc fals?

— Nu, bunico, e părul meu.

— Tocmai, că mie nu-mi place moda prostească de az* Eşti tare frumoasă. M-aş fi îndrăgostit de tine, dacă eram cavaler. De ce nu te măriţi? Ei, dar e timpul să plec. Aş vrea să mă plimb niţel, că am tot stat în vagon… Ei, mai eşti supărat? I se adresă iar generalului.

— Iartă-mă, mătuşico, ajunge I îşi veni în fire generalul, bucuros. Înţeleg, la vârsta

— Cette vieille est tombee en eniance *, îmi şopti Des Grieux.

— Vreau să văd totul pe-aici. Mi-l cedezi pe Alexei Ivanovici? Urmă bunica către general.

— O, cât doreşti, dar şi eu însumi… Şi Polina şi mon-sieur Des Grieux… Pentru noi toţi va fi o plăcere să te întovărăşim…

— Mais, madame, cela sera un plaisir*, se întoarse Des Grieux spre ea, cu un zâmbet fermecător.

— Tocmai, plaisir. Tare eşti caraghios, fiule. Dar bani nu-ţi dau, adăugă deodată către general. Ei, şi-acum hai în apartamentul meu: trebuie să-l văd şi pe urmă mergem peste tot. Ridicaţi-mă.

Bunica fu ridicată din nou şi porniră cu toţi grămadă, în urma fotoliului, pe scări. Generalul păşea ca năucit de o lovitură de măciucă în cap. Des Grieux chibzuia ceva. M-lle Blanche vru mai întâi să rămână, dar pe urmă hotărî, cine ştie de ce, să vină şi ea cu ceilalţi. O urmă îndată şi prinţul, iar sus, în apartamentul generalului, rămaseră numai neamţul şi madame veuve de Cominges.

Capitolul X.

În staţiunile balneare – ba pare-mi-se în toată Europa – directorii de hoteluri şi ober-chelnerii, atunci când rezervă apartamente vizitatorilor, se ghidează nu atât după cererile şi dorinţele lor, cât după propriile lor păreri despre ei; şi trebuie notat că se înşală arareori. Dar bunicii, nu se ştie de ce i se acordă o locuinţă atât de somptuoasă, încât săriră peste cal: patru camere minunat amenajate, cu baie, încăperi pentru servitori, o odaie specială pentru cameristă,

* Bătrâna aceasta a dat In mintea copiilor. (Fr.) * Dar, doamnă, ar fi o plăcere. (Fr.) el caetera, et caetera. Într-adevăr, în odăile acestea poposise acum o săptămână nu ştiu ce grande duchesse, fapt care era, firește, de îndată adus la cunoştinţă noilor vizitatori, pentru a se atribui un preţ şi mai mare apartamentului. Bunica fu cărată, sau, mai bine zis, împinsă prin toate odăile, pe care le cercetă atent şi sever. Ober-chelnerul, un om în vârstă, cu capul pleşuv, o însoţea respectuos în această primă inspecţie.

Nu ştiu drept cine o luară toţi, dar părea oricum o persoană extrem de importantă; şi, mai ales, extrem de bogată. In registru fu înscris pe dată: „Madame la generale, princesse de Tarassevitcheva”, deşi bunica nu fusese niciodată prinţesă. Servitorii proprii, un compartiment special în vagon, mulţimea inutilă de baloturi, valiza, ba chiar cuierele serviră, probabil, drept un început de prestigiu; iar fotoliul, vocea şi tonul tăios, întrebările ei excentrice, puse cu aerul cel mai degajat şi nesuportând nici o obiecţie, pe scurt, întreaga persoană a bunicii – directă, aspră, autoritară – desăvârşi veneraţia tuturor pentru ea. În timpul inspecţiei, bunica poruncea deodată să se oprească fotoliul, arăta vreun obiect din mobilier şi se adresa cu întrebări neaşteptate ober-chelnerului, care zâmbea respectuos, dar începând vădit să se sperie. Bunica i se adresa în franceză, pe care o vorbea, de altfel, destul de prost, aşa încât îndeobşte traduceam eu. Răspunsurile ober-chelnerului în cea mai mare parte nu-i plăceau şi-i păreau nesatisfăcătoare. Dar şi dânsa parcă punea întrebări pe alături, despre câte şi mai câte. La un moment dat, de pildă, se opri în faţa unui tablou – o copie destul de neizbutită după un original celeibru, cu subiect mitologic.

— Al cui e portretul? Întrebă.

Ober-chelnerul declară că-i pesemne al unei contese.

— Cum se face că nu ştii? Trăieşti aici şi nu ştii. De ce se află aici? De ce are ochii saşii?

La toate aceste întrebări ober-chelnerul nu putu răspunde satisfăcător, ba chiar se fistici.

— Ce nătărău I conchise bunica pe ruseşte.

Fu dusă mai departe. Aceeaşi istorie se repetă şi cu o statuetă de Saxa, pe care bunica o cercetă îndelung şi apoi porunci să fie scoasă, cine ştie de ce. Pe urmă se legă de ober-chelnef: cât Costaseră covoarele din dormitor şi unde fuseseră ţesute? Ober-chelnerul făgădui să se intereseze.

— Ce tonţi! Bombăni bunica şi-şi concentra întreaga atenţie asupra patului.

— Ce baldachin bogat! Desfaceţi-l.

Patul fu desfăcut.

— Mai mult, mai mult, desfaceţi tot. Scoateţi pernele, feţele, ridicaţi salteaua.

Răsturnară totul. Bunica cercetă cu atenţie.

— Bine că n-au ploşniţe. Tot aşternutul afară! Să se pună aşternutul meu şi pernele mele. Dar e prea luxos aici, ce să fac eu, o bătrână, cu un asemenea apartament; mă plictisesc singură. Alexei Ivanovici, treci pe la mine mai des, după ce isprăveşti lecţiile cu copiii.

— De ieri nu mai mă aflu în serviciul generalului, i-am răspuns şi locuiesc în hotel absolut independent.

— De ce asta?

— Zilele acestea a sosit aici un baron neamţ cu vază, împreună cu baroana, soţia lui, din Berlin. Ieri, la promenadă, i-am vorbit nemţeşte, fără a respecta pronunţia berlineză.

— Ei şi ce?

— A luat asta drept o obrăznicie şi s-a plâns generalului, iar generalul m-a concediat imediat.

— Dar ce-ai făcut, l-ai ocărit pe baron? (Deşi chiar dacă-l ocărai nu era nimic!)

— O, nu. Dimpotrivă, baronul a ridicat bastonul asupra mea.

— Şi tu, papă-lapte, ai permis să fie tratat astfel preceptorul tău, se adresă ea deodată generalului, ba încă l-ai dat afară din slujbă! Nătăfleţi mai sunteţi, toţi sunteţi nătăfleţi, după cum văd.

— Nu-ţi fie teamă, mătuşica, răspunse generalul cu o oarecare nuanţă de trufaşă familiaritate, mă pricep şi singur să-mi conduc treburile. Şi afară de asta Alexei Ivanovici nu ţi-a spus totul exact.

— Iar tu ai înghiţit? Mă întrebă ea.

— Voiam să-l provoc la duel pe baron, am răspuns cât puteam mai modest şi mai calm, dar generalul s-a opus.

— Şi tu de ce te-ai opus? Îl întrebă din nou pe general (tu, drăguţă, du-te, ai să vii dând vei fi chemat, se adresă în acelaşi timp ober-chelnerului, nu-i nevoie să stai cu gura căscată. Nu pot să sufăr mutra asta!) Acela se înclină şi ieşi, neînţelegând, fireşte, complimentul bunicii.

— Dă-mi voie, mătuşă, crezi că duelurile sunt admise? Răspunse, zâmbind, generalul.

— De ce n-ar fi admise? Bărbaţii sunt toţi nişte cocoşi; n-au decât să se bată. Cum văd, sunteţi cu toţii nişte papă-lapte, nu vă pricepeţi să faceţi cinste ţării voastre. Hai, ridi-caţi-ină! Potapăci, dă dispoziţie să fie pregătiţi mereu doi hamali, tocmeşte-i şi înţelege-te cu ei. Mai mult de doi nu-i nevoie. Nu trebuie să mă ridice decât pe scări, că pe loc drept, pe stradă e de ajuns să mă Împingă pe roţi – aşa să le spui; plăteşte-i înainte, că o să fie mai respectuoşi. Să fii mereu prin preajma mea, iar tu, Alexei Ivanovici, să mi-l arăţi pe baronul ăsta la plimbare: ce soi de von-baron o fi, să-l văd măcar. Ei, dar unde-i ruleta aceea?

I-am explicat că ruletele se află la cazinou, în săli. Urmară întrebările: Sunt multe? Joacă mulţi? Dacă se joacă toată ziua? Cum sunt aranjate? I-am răspuns, în cele din urmă, că cel mai bine ar fi să vadă cu propriii ei ochi şi că mi-e greu să-i descriu totul.

— Bine, atunci du-mă chiar acolo! Ia-o înainte, Alexei Ivanovici!

— Cum, mătuşico, oare nu vrei să te odihneşti puţin după drum? O întrebă grijuliu generalul. Devenise parcă niţel neliniştit, de altfel şi ceilalţi păreau că s-au fâstâcit şi începură să schimbe priviri. Pesemne că se simţeau oarecum jenaţi, ba chiar ruşinaţi, s-o întovărăşească direct la cazinou unde ea, se înţelege, putea să facă unele excentricităţi, de astă dată publice; în ciuda acestora, se oferiră chiar ei s-o însoţească cu toţii.

— De ce să mă odihnesc? N-am obosit; şi aşa am stat cinci zile în şir. Mai târziu o să vedem ce izvoare şi ce ape de

cură sunt aici şi unde se află. Iar pe urmă… Cum îi zice – tu ai spus, Praskovia – point-u sau cum?

— Point, bunico.

— Ei, dacă-i point, point să fie. Şi ce mai este pe-aici?

— Aici sunt multe lucruri, bunico, şovăi Polina.

— Văd, nu ştii nici tu! Marfa, vii şi tu cu mine, îi spuse cameristei.

— Dar de ce să vină şi ea, mătuşico? Se agită deodată generalul, şi, la urma urmei, nu-i voie; nici pe Potapăci nu cred să-l lase chiar în cazinou.

— Prostii! Dacă-i servitoare s-o las în voia sorţii? E doar şi ea om; deo săptămână ne târâm pe drum, ar vrea şi ea să privească. Cu cine să meargă dacă nu cu mine? Singură nu îndrăzneşte nici să scoată nasul ipe stradă.

— Dar, bunico…

— Ţi-e ruşine cu mine, ai? Atunci rămâi acasă, nu te roagă nimeni. Mare general j şi eu sunt generăleasă. Şi-apoi, într-adevăr, de ce să merg tu toată coada asta a voastră după mine? Am să văd totul cu Alexei Ivanovici…

Des Grieux însă insistă cu hotărâre s-o însoţească toţi şi dădu drumul la cele mai amabile fraze în legătură cu plăcerea de a o întovărăşi şi aşa mai departe. Porniră cu toţii.

— Elle est tombee en ensance, ai repetă Des Grieux generalului – seule elle tera des betises *… Mai departe n-am auzit, dar avea pesemne anumite intenţii, ba poate că-i reveniseră şi unele speranţe.

Până la cazinou era cam o jumătate de verstă. Drumul nostru trecea printr-o alee cu castani, până la un scuar pe care, ocolindu-l, ajungeai chiar la cazinou. Generalul părea ceva mai liniştit fiindcă convoiul nostru, deşi destul de excentric, eTa totuşi solemn şi decent. Şi apoi nu trebuia să te miri de îaptul că în staţiune a sosit un om bolnav şi slăbit, cu picioarele paralizate. Dar generalul se temea pesemne de cazinou: ce caută un om bolnav, paralizat, mai ales o bătrână, la ruletă? Polina şi M-lle Blanche păşeau de o parte şi

de alta a fotoliului cu xoţi. M-lle Blanche râdea cu veselie reţinută, ba chiar cochetă, în câteva rânduri, cu multă amabilitate cu bunica, aşa incit, până la urmă, aceasta o lăudă. Polina, ila rândul său, era obligată să răspundă clipă de clipă la numeroasele întrebări ale bunicii, ca de pildă: „Cine a trecut? Cine era în trăsură? Oraşul e mare? Parcul e mare? Ce copaci sunt aceştia? Ce munţi sunt aceştia? Zboară pe aici vulturi? Ce-i cu acoperişul acela caraghios?” Mister Astley, care venea alătuTi de mine, îmi şopti că se aşteaptă la multe în dimineaţa aceasta, Potapăci şi Marfa păşeau în

* A căzut în mintea copiilor… Singjră, o să facă prostii… (Fr.) urmă, chiar în spatele fotoliului – Potapăci în fracul său cu cravată albă, dar cu şapcă, iar Marfa, o fată de patruzeci de ani, rumenă, dar cu un încăput de cărunţeală – cu scufie, în rochie de stambă şi botine din piele de capră, cu scârţ. Bunica se întorcea foarte des spre ei şi le vorbea. Des Grieux şi generalul rămăseseră puţin în urmă şi discutau ceva cu mare aprindere. Genera. Ul era foarte abătut; Des Grieux vorbea ou un aer hotărât. Poate că-l încuraja pe general; pesemne că-l sfătuia ceva. Dar bunica. Apucase să rostească adineauri cuvintele fatale: „Bani nu-ţi dau”. Poate că lui Des Grieux această declaraţie îi părea neverosimilă, dar generalul îşi cunoştea mătuşa. Am băgat de seamă că Des Grieux şi M-lle Blanche continuau să-şi facă semne din ochi. Pe prinţ şi pe vizitatorul neamţ i-am zărit tocmai la capătul aleii: rămăseseră în urmă şi plecară undeva.

Am sosit la cazinou în triumf. Portarul şi lacheii dădură dovadă de acelaşi respect ca şi servanţii hotelului. Priveau însă curioşi. Bunica porunci mai întâi să fie dusă prin toate sălile j unele lucruri le lăudă, faţă de altele rămase absolut indiferentă j întreba de toate. În sfârşit, ajunserăm şi în sălile de joc. Lacheul, care stătea de pază în dreptul uşii închise, o deschise deodată larg, uluit parcă.

Apariţia bunicii la ruletă produse o adâncă impresie asupra publicului. La mesele de joc cu ruletă, ca şi în

celălalt capăt al sălii, unde se afla masa cu tiente et quarante, se înghesuiau poate vreo sută cincizeci sau două sute de jucători, pe câteva şiruri. Cei care apucau să-şi facă loc chiar la masă stăteau de obicei bine înfipţi şi nu-şi scăpau locul până ce nu pierdeau, (fiindcă să stai ca simplu iprivitor şi să ocupi degeaba un loc de jucător nu era permis. Cu toate că în jurul mesei erau aşezate scaune, puţini dintre jucători le ocupau, mai ales la un mare aflux al publicului, întrucât, fiind în picioare, puteau să stea mai strâns şi să câştige astfel un loc în plus şi apoi e mai comod să pui miza. Al doilea şi al treilea rând de jucători se înghesuiau după primii, fiecare aştep-tând şi urmărindu-şi rândul; dar câte unii, nerăbdători, întindeau uneori mâna printre cei dintâi, ca să-şi pună miza. Până şi cei din rândul trei izbuteau în felul acesta să joace; dar nu treceau după aceea nici zece sau chiar cinci minute ca la vreun capăt al mesei să ou înceapă o „istorie” cu mizele disputate. De altfel, poliţia cazinoului era destul de bună. Înghesuiala, fireşte, nu se putea evita; dimpotrivă, ei se bucurau de afluenţa publicului, (fiindcă era convenabilă; dar cei opt crupieri, care stăteau în jurul mesei, urmăreau atenţi mizele, ei plăteau şi certurile iscate ei le rezolvau. In cazuri extreme era chemată poliţia şi treaba se încheia într-o clipă. Poliţiştii se aflau chiar în sală, în haine civile, printre spectatori, încât nu-i puteai recunoaşte. Ei urmăreau îndeosebi pe hoţii ocazionali şi pe profesionişti, care-s deosebit de numeroşi la ruletă, din pricina meseriei extraordinar de comode. Într-adevăr, pretutindeni în altă parte eşti nevoit să furi din buzunare sau de sub lacăt – or asta, în caz de nereuşită, se termină foarte neplăcut. Aici, în schimb, era de ajuns să te apropii de ruletă, să începi să joci şi deodată, făţiş, fără să te fereşti, să iei câştigul altuia şi să-l pui în buzunarul tău; dacă se isca vreo ceartă, hoţul insista cu glas tare, în auzul tuturor, că miza era a lui. Dacă treaba fusese făcută cu isteţime şi martorii şovă-iau, hoţul apuca foarte adesea să smulgă banii, se înţelege dacă suma nu era

prea importantă. În ultimul caz ea atrăgea de obicei atenţia crupierilor sau a unora dintre jucători încă de mai înainte. Dacă însă suma nu era prea mare, adevăratul ei stăpân renunţa uneori, pur şi simplu, să mai continue discuţia, ruşinându-se de scandal şi pleca. Dar dacă hoţul apuca să fie descoperit, era scos îndată cu tărăboi afară.

Toate acestea bunica le privea de departe, cu o sălbatică curiozitate, li plăcu foarte mult că hoţii erau daţi afară. Trenţe et quarante îi trezi prea puţin curiozitatea; îi plăcu mai mult ruleta şi faptul că se rostogolea o bilă. Vru până la urmă să privească jocul mai de aproape. Nu pricep cum s-a întâmplat, dar lacheii şi câţiva ageriţi care se foiau pe acolo (cu precădere Ieşi care şi-au pierdut toţi banii la joc şi-<şi oferă cu insistenţă serviciile jucătorilor norocoşi îşi tuturor străinilor) găsiră îndată şi-i făcură loc bunicii, în ciuda îngrămădelii, chiar la mijlocul mesei, lângă crupierul principal, şi-i împinseră într-acolo fotoliul. Mulţimea de vizitatori care nu participau la joc, mulţumindu-se s-o privească stând deoparte (cu precădere englezi împreuna cu familiile lor) se înghesuiră îndată la masă ca s-o vadă, de la spatele jucătorilor, pe bunică. Numeroase lornioane se întoarseră în direcţia ei. Crupierii că-pătară speranţe: o jucătoare atât de excentrică promitea parcă, într-adevăr, ceva deosebit. O femeie de şaptezeci de ani, cu picioarele paralizate, dorind să joace – era, desigur, un caz neobişnuit. Mi-am făcut şi eu loc la masă, lângă bunica. Potapăci şi Marfa rămaseră undeva departe, mai încolo, în mijlocul publicului. Generalul, Polina, Des Grieux şi M-lle Blan-che se aciuară şi ei într-o parte, printre privitori.

Bunica începu prin a-i cerceta pe jucători. Îmi punea întrebări bruşte, întretăiate, cu jumătate glas: cine-i acesta? Cine-i aceea? Îi plăcu în mod deosebit un bărbat foarte tânăr, care stătea da capătul mesei şi făcea un joc mare, punând mize de ordinul miilor şi care adunase, după cum se şoptea în jur, până la vreo patruzeci de mii de franci, ce zăceau grămadă în faţa lui, în aur şi In bancnote. Era palid;

ai luceau ochii şi-i tremurau mâinile; punea acum fără nici un calcul, cât apuca cu mâna şi câştiga 'mereu, aduna şi aduna într-urm. Lacheii se foiau în jurul lui, îi împinseră un fotoliu pe la spate, curăţiră locul în jurul lui, ca să aibă mai mult spaţiu, să nu fie înghesuit – toate acestea în aşteptarea unei recompense bogate. Unii jucători le dădeau din câştigul lor fără să numere niciodată, numai aşa, de bucurie, de asemenea cât puteau apuca cu mlâna, din buzunar. Prin preajma tânărului se şi aciuase un mic polonez, agitându-se din răsputeri şi-i şoptea ceva, respectuos, 'dar fără întrerupere, arătându-i, pesemne, cum să pună miza, sfătuindu-l şi îndrumându-i jocul – se înţelege, aş-teptând o pomană viitoare. Dar jucătorul aproape că nu se uita la el, punea orbeşte şi aduna. Începea vădit să se piardă.

Bunica îl urmări câteva minute.

— Spune-i, se foi ea tdeodată, înghiontindu-mă, spune-i să se lase, să ia mai repede banii şi să plece. O să piardă, acuşi o să piardă totul! Se agită ea, aproape sufocându-se de tulburare. Unde-i Potapăci? Trimite-l la el pe Potapăci! Da spune-i, spune-i odată, mă îmboldea, da unde-i, la urma urmei, Potapăci! Sortez, sortez *, începu să strige tânărului. M-am aplecat

* Pleacă, pleacă. (Fr.) spre ea şi i-am şoptit categoric că aici nu-i voie să ţipi şi sa vorbeşti cât de cât tare, nu-i permis, fiindcă asta stânjeneşte socotelile şi că acuşi au să ne alunge.

— Mare necaz! Piere omul, va să zică o vrea singur… Nu pot să mă uit la el, mă întoarce pe dos. Ce mai nătărău! Şi bunica se grăbi să întoarcă capul în altă parte.

Acolo, în stânga, la cealaltă jumătate a mesei, se vedea o tânără doamnă şi lingă ea un pitic. Cine era acest pitic, nu ştiu: o rudă 'de-a ei, sau îl lua cu ea numai aşa, ca să facă impresie. Pe cucoana aceasta o observasem şi mai înainte; apărea în faţa mesei de joc în fiecare zi la ora unu la prânz şi pleca exact la două; în fiecare zi juca un ceas. Ajunsese

cunoscută şi i se oferea îndată un fotoliu. Scotea din buzunar câteva monezi de aur, câteva hârtii de câte o mie de franci şi începea să pună încet, cu sânge rece, calculat, notând cu creionul pe hârtie cifrele şi căutâind să găsească sistemul după care, la un moment dat, se grupau şansele. Punea mize considerabile. Câştiga zilnic una, două, maximum trei mii de franci, nu mai mult, şi, după ce-şi scotea câştigul, pleca îndată. Bunica o cercetă îndelung.

— Ei, asta n-o să piardă! Asta n-o să piardă! Ce hram poartă? Nu ştii? Cine-i?

— O franţuzoaică, pesemne din acelea, i-am şoptit eu.

— Ei, pasărea după zbor se cunoaşte. Se vede că are gheara tare. Lămureşte-mă acum ce înseamnă fiecare învârti-tură şi cum trebuie să pui?

I-am explicat, cum am putut, ce înseamnă aceste numeroase combinaţii, rouge et noir, pair et impair, manque ei passe şi la urmă diversele nuanţe ale sistemului de cifre. Bunica asculta cu atenţie, reţinea, întreba din nou şi învăţa. La fiecare sistem de mize aveam posibilitatea să-i dau imediat un exemplu, aşa încât multe se reţineau şi se învăţau extrem de uşor şi repede. Bunica rămase foarte mulţumită.

— Dar ce-i aceea zero? Uite, crupierul ăsta creţ, principalul, a strigat zero. Şi de ce a tras tot ce era pe masă? Ditamai grămada şi a luat-o el, toată? Ce înseamnă asta?

— Z6ro, bunico, e câştigul băncii. Dacă bila cade pe zero, tot ce s-a pus pe masă aparţine băncii, fără să se mai facă iplata. E drept că se mai acordă o lovitură de licitaţie, dar în schimb banca nu mai plăteşte nimic.

— Asta-i bună! Şi eu nu mai primesc nimic?

— Ba nu, bunico, dacă înainte de asta ai pus pe zero, atunci când a ieşit zero ţi se plăteşte de treizeci şi cinci de ori mai mult.

— Cum aşa, de treizeci şi cinci de ori – şi iese des? Atunci de ce, proştii, nu pun pe zero?

— Sunt treizeci şi şase şanse contra, bunico.

— Ce prostie! Potapăci! Potapăci! Ia stai, am şi eu bani la mine – uite! Scoase din buzunar o pungă burduşită şi luă din ea un frederic. Na, pune imediat pe zero.

— Bunico, zero abia a ieşit, i-am spus eu, înseamnă că acum n-o să mai iasă mult timp. O să pierzi multe mize; aşteaptă măcar puţin.

— Fleacuri, pune!

— Dă-mi voie, dar până seara poate că nu mai iese şi poţi să mizezi fără rost până la o mie, s-a mai întâmplat.

— Ei, prostii, prostii! Cui e frică să stea acasă. Ce-i? Ai pierdut? Mai pune.

Am pierdut şi al doilea frederic; l-am pus pe al treilea. Bunica abia mai şedea locului, îşi aţintise ochii arzători asupra bilei sărind pe şanţurile roţii ce se învârtea. L-am pierdut şi pe al treilea. Bunica îşi ieşea din fire, nu mai putea sta liniştită, ba chiar izbi cu pumnul în masă, atunci când crupierul anunţă „trenţe six” în locul mult aşteptatului zero.

— Naiba să-l ia, se supără bunica, da când o să iasă oare blestematul ăla de zero? Să ştiu că mor, da tot nu mă mişc până nu iese zero I Numai blestematul ăla de crupier cârlion-ţat e de vină, la el nu iese niciodată! Alexei Ivanovici, pune două monezi de aur deodată! Că după atâta pierdere, chiar când a ieşit zero nu mai iei nimic.

— Bunico!

— Pune, pune 1 Nu-s banii tăi.

Am pus doi frederici. Bila se învârti mult timp cu iuţeală şi, în sfârşit, începu să joace pe şanţuri. Bunica încremeni, îmi strânse mâna şi deodată – poc!

— Zero! Anunţă crupierul.

I

— Vezi, vezi! Se întoarse ea repede spre mine, strălucitoare şi mulţumită. Spuneam eu, spuneam eu! M-a luminat Dumnezeu să pun două monezi de aur. Şi cât am să

primesc acum? De ce nu se plăteşte? Potapăci, Marfa, unde-s? Ai noştri unde s-au dus cu toţii? Potapăci, Potapăci!

— Bunico, mai tirani, şopteam eu, Potapăci e la uşă, n-au să-l lase aici. Priveşte, priveşte, bunico, ţi se plătesc banii, poftim! Îi aruncară un pachet greu de cincizeci frederici, sigilat în hârtie albastră şi-i numărară încă douăzeci de frederici nesigilaţi. Toate acestea i le-am tras în faţă cu lopăţica.

— Faites le jeu, messieurs! Faites le jeu, messieurs! Rien ne va plus! * anunţă crupierul, invitând pe jucători să pună miza şi pregătindu-se să răsucească ruleta.

— Doamne! Am întârziat! Acuşi o întoarce! Pune, pune! Se îngrijoră bunica, nu te moşmondi, mai repede, îşi ieşi ea din fire, 'ânghiontindu-mă din răsputeri.

— Păi pe ce să pun, bunico?

— Pe zero, pe zero! Din nou pe zero! Pune cât poţi mai mult! Cât avem cu totul? Şaptezeci de frederici? Nu-i mai căina, pune câte douăzeci deodată.

— Vino-ţi în fire, bunico! Uneori nu iese până la o doua sută oară. Te. Asigur că ai să-ţi pierzi tot capitalul.

— Ba nu, ba nu! Pune! Ia te uită ce-i mai merge gura! Ştiu eu ce fac, tremura bunica, cuprinsă de frenezie.

— După regulament n-ai voie să ipui deodată pe zero mai mult de doisprezece frederici, bunico şi iată, iţi i-am pus.

— Cum nu-i voie? Nu cumva minţi? Musie! Musie! Îl zgâlţâi ea pe crupierul care şedea chiar în stânga ei şi care se pregătea să învârtească ruleta, combien zero? Douze? Douze?

M-am grăbit să-i tălmăcesc întrebarea în franţuzeşte.

— Oui, madame, confirmă politicos crupierul, după cum fiecare mizã, conform regulamentului, nu trebuie să depăşească dintr-o dată patru mii de florini, adăugă el în chip de lămurire.

* Facefi jocul, domnilor 1 Faceţi jocul, domnilor I Nimic nu mai cade I (Fr.)

— Ei, n-ai ce-i face, pune doisprezece.

— Le jeu est lait! Strigă crupierul. Roata se. Răsuci şi ieşi treisprezece. Am pierdut!

— Mai pune! Mai! Mai! Mai pune! Striga bunica. N-am mai contrazis-o şi, strângând din umeri, am mai pus doisprezece frederici. Roata se învârti mult. Bunica tremura literalmente, urmărind-o. „Oare îşi închipuie, într-adevăr, că o să câştige iar cu zero?” mă gândeam, privind-o cu mirare. Chipul ei era luminat de adânca convingere că va câştiga, de aşteptarea plină de siguranţă că acuşi, acuşi au să strige: zero.' Bila intră în despărţitură.

— Zero! Strigă crapierul.

— Ei! F! Mi se adresă bunica, cu frenetic triumf.

Eu însumi eram un jucător; am simţit-o în aceeaşi clipă, îmi tremurau mâinile şi picioarele, eram ameţit. Sigur că era un caz rar ca din vreo zece lovituri, să iasă de trei ori zero; dar nu era nimic aici care să te mire în mod deosebit. Eu însumi fusesem martor, acum două zile, cum ieşiseră trei de zero la nnd şi cum unul dintre jucători, care nota grijuliu loviturile pe hârtie, observase cu glas tare că nu mai departe de ieri acelaşi zero căzuse în douăzeci şi patru de ore o singură dată.

Bunicii i se plăti cu o deosebită atenţie şi respect, ca unei persoane care a obţinut câştigul cel mai însemnat. Avea de primit patru sute douăzeci de frederici în cap, adică patru mii de florini şi douăzeci de frederici. Cei douăzeci de frederici i se plătiră în aur, iar cele patru mii în bancnote.

De astă dată bunica nu-l mai chemă pe Potapăci; era ocupată cu altceva. Nici măcar nu se mai înghiontea şi nu mai tremura în aparenţă. Tremura pe dinăuntru – dacă mă pot exprima astfel.

Concentrată toată, nu mă mai lăsa în pace.

— Alexei Ivanovici! Ziceai că se pot pune deodată noimai patru mii de florini? Uite, ia şi pune toate astea patru mii pe roşu, hotărî ea.

Era inutil s-o fac să renunţe. Roata se învârti.

— Rouge! Anunţă crupierul.

Mai câştigarăm o dată patru mii de fiorini, în total opt mii.

— Dă-mi mie patru şi pune patru tot pe roşu, comandă bunica.

Am pus iar patru mii.

— Rouge! Anunţă din nou crupierul.

— Şi cu asta douăsprezece! Dă-le pe toate încoace! Aurul toarnă-l aici, în pungă, iar hârtiile pune-le bine.

— Ajunge! Acasă! Împingeţi fotoliul!

Capitolul XI.

Fotoliul fu împins spre uşă, în celălalt capăt al sălii. Bunica strălucea de bucurie. Toţi ai noştri se îngrămădiră îndată în jurul ei cu felicitări. Oricât de excentrică era purtarea bunicii, triumful îi ierta multe şi generalul nu se mai temea să-l compromită în public relaţiile de rudenie cu o femeie atât de ciudată. O felicita pe bunică cu un zâmbet plin de veselă familiaritate, cum ai mângâia un copil. De altfel, era vădit uimit, la fel ca şi ceilalţi privitori. In jur, lumea vorbea de bunica şi o arăta. Mulţi treceau pe lângă ea, ca s-o vadă mai de aproape. Mister Astley discuta despre dânsa, retras într-o parte, împreună cu doi englezi, cunoscuţi de-ai lui. Câteva spectatoare, nişte doamne pline de prestanţă, o cercetau cu o nedumerire la fel de plină de prestanţă, ca pe o minune. Des Grieux se risipea în felicitări şi zâmbete.

— Quelle victoire! * spunea el.

— Mais, madame, c'elait du leu/*adăugă cu un zâmbet cochet M-lle Blanche.

— Ei, am câştigat douăsprezece mii de florini? Ce zic douăsprezece, dar aurul? Cu aurul ies aproape treisprezece. Cât e asta în banii noştri? Vreo şase mii, nu?

Am anunţat că făceau peste şapte mii, iar după cursul de azi ajungeau probabil şi tla opt mii.

* Ce victorie! (Fr.) * Dar, doamnă, a fost sclipitor I (Fr.)

— Ce-i glumă, opt mii? Iar voi staţi aici ca nişte nătafteţi şi nu faceţi nimic! Potapăci, Marfa, aţi văzut?

— Măicuţă, da cum ai făcut? Opt mii de ruble! Strigă, izmenindu-se, Marfa.

— Na-vă din partea mea câte cinci monezi de aur, uite! Potapăci şi Marfa se repeziră să-i sărute mânuşiţele.

— Şi hamalilor o să le dau câte un frederic. Dă-le câte o monedă, Alexei Ivanovici. De ce se înclină lacheul ăsta şi celălalt la fel? Mă felicită? Dă-le şi lor câte un frederic.

— Madame Ia princesse… Un pauvre expatrie… Malheur continuei… Ies princes russes şont şi genereux *, dădea târcoale fotoliului o persoană mustăcioasă cu haină ponositǎ şi vestă pestriţă, ţinând şapca într-o parte şi zâmbind slugarnic…

— Dă-i şi lui un frederic. Ba nu, dă-i doi j ei ajunge, că nu mai termin cu ei. Ridicaţi-ină, duceţi^mă! Praskovia, se adresă ea Polinei Alexandrovna, am să-ţi cumpăr mâine de-o rochie şi mademoiselle-ei aceleia… Cum li zice, inodemoiselle Blanche parcă, îi cumpăr şi ei de-o rochie. Tradu-i, Praskovia.

— Merci, madame. M-lle Blanche făcu o reverenţă de mulţumire, strângându-şi buzele într-un zâmbet batjocoritor, pe care-l schimbă cu Des Grieux şi cu generalul. Generalul era întrucâtva jenat şi fu foarte fericit când ajunserăm, în sfârşit, până la alee.

— Da Fedosia, mă gândesc ce-o să se mire acum Fedosia, spunea bunica, amintindu-şi de dădaca angajată de general, pe care o cunoştea. Şi ei trebuie să-i dăruiesc o rochie. Hei, Alexei Ivanovici, Alexei Ivanovici, dă-i de pomană cerşetorului ăstuia!

Pe drum trecea un om zdrenţăros, cu spinarea încovoiată şi se uita la noi.

— Poate că nici aiu-i cerşetor, ci vreun pungaş, bunico.

— Dă-i! Dă-i! Dă-i un gulden.

M-am apropiat şi i-am dat. Omul se uită la mine cu adâncă nedumerire, totuşi luă, tăcut, guldenul. Mirosea o vin.

— Dar tu, Alexei Ivanovici, nu ţi-ai încercat încă norocul?

— Nu, bunico.

— Iţi ardeau ochii, am văzut.

* Doamnă prinţesă… Un emigrant sărac… Nenorocire permanentă… Prinţii ruşi sunt atât de generoşi. (Fr.)

— Am să încerc neapărat, bunico, mai târziu.

— Şi pune direct pe zero! Ai să vezi! Cât capital ai? —• în total douăzeci de frederici, bunico.

— Nu-i mult. Iţi dau cu împrumut cincizeci de frederici, dacă vrei. Uite, ia chiar pachetul ăsta, iar tu, fiule, să nu te aştepţi, că ţie nu-ţi dau, i se adresă ea deodată generalului.

Acesta se schimbă la faţă, dar tăcu. Des Grieux se încruntă.

— Oue diable, c'est une terrible vieille *, îi şopti el printre dinţi generalului.

— Un cerşetor, un cerşetor, încă un cerşetor, strigă bunica. Alexei Ivanovici, dă-i şi ăstuia un gulden.

De astă dată întâlnisem un bătrân cărunt, cu un picior de lemn, într-un fel de haină albastră, lungă şi cu un baston lung în mână. Semăna cu un fost soldat. Dar când i-am întins guldenul, făcu un pas înapoi şi mă privi ameninţător.

— Was ist's dei Teulel?! * strigă el, mai adăugind vreo zece înjurături.

— Ce prost! Strigă bunica, dând din mină. Duceţi-mă, duceţi-mă! Mi s-a făcut foame! Acum ne aşezăm îndată la masă, pe urmă am să trândăvesc niţel şi mergem iar acolo.

— Iar vrei să joci, bunico? Strigai eu.

— Da tu cum credeai? Ce, dacă voi staţi aici plouaţi am să stau să mă uit la voi?

— Mais madame, se apropie Des Grieux, Ies chances peuvent touiner, une seule mauvaise chance et vous perdrez tout… Surtout avec votie jeu… C'etait terrible! *

— Vous perdrez absolument *, ciripi M-Ue Blanche. —• Şi ce vă priveşte pe voi? Banii mei îi pierd, nu pe-ai voştri! Da unde-d mister Astley acela? Mă întrebă ea.

— A rămas la cazinou, bunico.

— Păcat; uite, ăsta-i om bun.

De îndată ce ajunse acasă, bunica, întâlnindu-d încă de pe scară pe ober-chelner, îl chemă şi se lăudă cu câştigul

* La naiba, e o bătrână îngrozitoare. (Fr.) * La naiba, ce-i asta? I (Germ.)

* Dar, doamnă, norocul se poate schimba, o singură neşansă şi veţi pierde totul… Mai ales cu jocul dumneavoastră… Era îngrozitor I (Fr.) * Veţi pierde neapărat. (Fr.) ei; apoi o strigă pe Fedosia, 'âi dărui trei frederici şi-i porunci să servească masa. In tot timpul mesei Fedosia şi Marfa nu mai conteneau cu laudele.

— Mă uit la dumneata, măicuţă, turuia Marfa, şi-l întreb pe Potapăci ce are de gând să facă măicuţa noastră? Iar pe masă bănet, mamă-Doamne! In toată viaţa n-am văzut atâţia bani, iar în jur şed numai domni, numai şi iar domni. Şi de unde, zic eu, Potapăci, sunt aici asemenea domni? S-o ajute Maica Domnului, mă gândesc. Mă rog pentru dumneata, măicuţă, dar inima ini-e îngheţată şi tremur toată. Dă-i, Doamne, mă gândesc şi iată că Dumnezeu ţi-a dat. Până acum mai tremur, măicuţă, uite aşa, tremur toată.

— Alexei Ivanovici, după-masă, pe la vreo patru, pregăteşte-te să mergem. Iar până atunci du-te cu bine şi nu uita să-mi trimiţi vreun doctoraş, că mai trebuie să beau şi ape. Te pomeneşti că mai uit.

Am ieşit de la bunica de parcă aş fi fost beat. Căutam să-mi închipui ce-o să se întâmple acum cu ai noştri şi ce întorsătură or să ia lucrurile. Vedeam limpede că ei (generalul în special) nu apucaseră să-şi vină în fire nici după prima emoţie. Faptul că bunica apăruse în locul telegramei, aşteptată clipă de clipă, să-i vestească moartea (şi deci moştenirea) sfărâmase până într-atât întregul lor sistem de intenţii şi hotărâri luate, încât aveau o atitudine absolut descumpănită, un fel de înţepeneală care pusese stăpânire pe toţi în faţa isprăvilor bunicii la ruletă. Dar cel de-al doilea fapt era aproape mai important decât primul, fiindcă, deşi bunica repetase de două ori că n-o să-i dea bani generalului, mai ştii, nu trebuiau încă să-şi piardă nădejdea. N-o pierdea nici Des Grieux, amestecat în toate treburile generalului. Sunt convins că nici M-lle Blanche, la

fel de mult amestecată (ba bine că nu: generăleasă şi o moştenire importantă I), nu şi-ar fi pierdut speranţa şi ar fi exercitat asupra bunicii întreaga seducţie a cochetăriei, în contrast cu Polina, mândră, rigidă, neprice-pându-se să se răsfeţe. Dar acum, acum când bunica săvârşise atâtea fapte la ruletă, acum când personalitatea ei li se conturase atât de limpede şi caracteristic (o bătrână nărăvaşă şi autoritară, tombee en enâance) – acum era posibil ca totul să se fi dus pe râpă: fiindcă, bucuroasă ca un copil că a dat de câştig, cu siguranţă că avea să piardă tot, până la ultimul ban. Doamne I m-am gândit (şi dartă-mă, Doamne, cu cea mai răutăcioasă satisfacţie), Doamne, dar fiecare frederic, mizat adineauri de bunică, se aşeza ca un bolovan pe inima generalului, îl făcea să turbeze pe Des Grieux şi o aducea la disperare pe M-lle de Cominges, căruia i se lua bucăţica de sub nas. Şi încă un fapt: chiar atunci când bunica, bucuroasă de câştig, împărţea tuturor bani şi pe fiecare trecător îl lua drept un cerşetor, chiar tşi atunci izbucnise la adresa generalului: £>ar ţie tot nu^ţi dau!" Asta însemna că, se ifixase la ideea asta, se încăpăţânase şi jurase să se ţină de cuvânt. Periculos! Foarte periculos!

Toate aceste gânduri îmi umblau prin cap în timp ce, plecând de la bunica, urcam scările, până la ultimul etaj, în cămăruţa mea. Toate acestea mă preocupau teribil; deşi, fireşte, puteam şi înainte să bănuiesc principalele şi cele mai puternice fire oare-i legau pe actorii din faţa mea, nu cunoşteam totuşi precis toate substraturile şi secretele acestui joc. Polina nu fusese niciodată absolut sinceră cu mine. Deşi se întâmpla să-şi deschidă uneori inima faţă de mine, fără vrerea ei parcă, am băgat de seamă că adesea, ba aproape întotdeauna, după asemenea mărturisiri, fie că transforma în glumă ceea ce spusese, fie că le încurca şi le dădea intenţionat o interpretare falsă. O, multe iîmi ascundea ea! În orice caz, presiimţeam că se apropie sfârşitul acestei situaţii misterioase şi încordate. Încă o lovitură şi totul se va sfârşi şi va fi descoperit. De soarta

mea, depinzând şi ea de toate acestea, a-proape că nu mă îngrijoram. Ciudată dispoziţie mai aveam: în buzunar numai douăzeci de frederici; mă aflam departe de ţară, printre străini, fără slujbă şi fără mijloace de existenţă, fără speranţe, fără planuri de viitor – şi nu-mi făceam griji! Dacă n-ar fi fost gândul la Polina, m-aş fi lăsat prins, cu totul, de urmărirea comică a deznodământului ce avea să vină şi aş fi râs în hohote. Dar Polina mă stânjenea; se hotăra soarta ei, presimţeam asta, dar, regret, nu soarta ei mă neliniştea. Voiam să-i cunosc secretele; aş fi vrut ca ea să vină la mine şi să-mi spună: „Te iubesc", iar dacă nu, dacă această nebunie era absurdă, atunci… Ce-aş mai fi putut dori? Parcă ştiam ce doresc? Eu însumi eram pierdut; nu voiam decât să fiu în preajma ei, în umbra ei, în strălucirea ei, întotdeauna, veşnic, toată viaţa. Mai departe nu ştiam nimic! Şi parcă puteam s-o părăsesc?

La etajul doi, pe culoarul lor, mă simţii de parcă m-ar fi înghiontit cineva. M-am întors şi, la douăzeci de paşi, sau mai mult, am văzut-o pe Polina ieşind pe uşă. Părea că mă aşteptase şi mă pândise şi-mi ifăcu îndată semn să mă apropii.

— Polina Alexandrovna…

— Mai încet I mă preveni ea.

— Lânchipuie-ţi, i-am şoptit, adineauri am simţit că parcă m-a împuns cineva în coastă: mă întorc – dumneata! S-ar zice că emiţi un soi de electricitate!

— Ia scrisoarea asta, spuse, posomorită şi îngrijorată, Polina, fără a fi auzit, pesemne, cele ce i-am spus şi transmite-i-o lui mister Astley personal, chiar acum. Te rog, mai repede. Nu-i nevoie de răspuns. El singur…

Nu încheie fraza. „Lui mister Astley?" repetai eu, uimit. Dar Polina şi dispăruse pe uşă.

— Aha, va să zică sunt în corespondenţă!

Am alergat, firește, îndată să-l caut.pe mister Astley, mai întâi la hotelul lui, unde nu l-am găsit, pe urmă la cazinou, unde am dat în fugă un ocol prin toate sălile şi, în sfârşit,

înciudat, aproape desperat, întorcându-mă spre casă, l-am în-tâlnit întâmplător, într-o plimbare de călărie, cu nişte englezi şi englezoaice. I-am făcut semn să se apropie, l-am oprit şi i-am transmis scrisoarea. N-am apucat să schimbăm nici o privire măcar. IDar am bănuiala că mister Astley a dat dinadins pinteni calului.

Mă chinuia ioare gelozia? Mă aflam însă într-o stare de tristeţe nesfârşită. Nu simţeam nevoia nici măcar să aflu ce-şi scriu. Va să zică era omul ei de încredere! „Prieten ca prieten, îmi ziceam şi asta era limpede (când o fi apucat să ajungă?), dar nu e cumva o dragoste la mijloc?" „Sigur că nu e", îmi şoptea raţiunea. Dar în asemenea cazuri numai raţiunea nu ajungea. Oricum, trebuia s-o lămuresc. Lucrurile se complicau neplăcut.

N-am apucat să intru în hotel că portarul şi ober-chelnerul, care ieşiseră din odaia lui, mi-au comunicat că sunt reclamat cu insistenţă, căutat, că de trei ori au trimis să se intereseze pe unde mă aflu şi că sunt invitat, cât mai urgent cu putinţă, în apartamentul generalului. Mă aflam în cea mai proastă dispoziţie. În cabinetul generalului i-am găsit, în afară de general, pe Des Grieux şi M-Ue Blanche singură, fără mamă sa*. Maică-sa era în mod hotărât o persoană substituită şi folosită numai de circumstanţă; când se ajungea la afaceri adevărate, M-Ue Blanche lucra singură. De altfel, era puţin probabil ca ea să fi cunoscut afacerile aşa-numitei sale fiice. Toţi trei se sfătuiau cu aprindere; până şi uşa biroului era încuiată, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată. Apropiin-du-mă de uşă, am auzit voci ridicate – vorba obraznică şi veninoasă a lui Des Grieux, strigătele turbate ale M-llei Blanche şi glasul jalnic al generalului, care, pesemne, se justifica cu ceva. La apariţia mea toţi s-au stăpânit şi şi-au revenit parcă. Des Grieux şi-a îndreptat părul şi faţa lui furioasă deveni zâmbitoare – cu zâmbetul acela nesuferit oficial-amabil, franţuzesc, pe care-l uram atât. Generalul, distrus şi descumpănit, îşi luă maşinal parcă o înfăţişare demnă. Numai M-Ue Blanche

aproape că nu-şi schimbă chipul scăpărând de mânie, ci se mulţumi doar să tacă, fixându-mă cu o privire plină de aşteptare nerăbdătoare. Trebuie să remarc că până atunci se purtase cu mine extrem de nepăsător, fără să-mi răspundă măcar la salut – pur şi simplu nu mă băga în seamă.

— Alexei Ivanovici, începu generalul cu o dojana blândă, dă-mi voie să^ţi declar că e ciudată, extrem de ciudată… Într-un cuvânt, purtarea dumitale faţă de mine şi familia mea… Într-un cuvânt, e extrem de ciudată…

— Eh! Ce n'est pas ca, îl întrerupse Des Grieux cu ciudă şi dispreţ. (Hotărât, el le conducea pe toate!) Mon cher monsieur, notre cher genâral se trompe, * folosind acest ton (continuu spusele lui în ruseşte), dar dânsul a vrut să-ţi spună… Adică să te prevină, sau, mai bine zis, să te roage insistent să nu-l distrugi – ei da, să nu-l distrugi! Folosesc anume această expresie.

— Dar cu ce, cum? L-am întrerupt eu.

— Dă-mi voie, dumneata îţi asumi rolul de îndrumător (sau cum să spun mai bine?) al acestei bătrâne, cette pauvre terrible vieille, * se încurcă şi Des Grieux, dar ea o să piardă tot; o să piardă până la ultimul ban! Ai văzut şi dumneata, ai fost martor, cum joacă! Dacă o să înceapă să piardă, n-o să se mai depărteze de la masă din încăpăţânare, din furie

* Nu-î asta… Dragul meu, scumpul nostru general se înşală. (Fr.) * Al acestei biete bătrâne cumplite. (Fr.) şi o să tot joace, o să joace într-una, or în asemenea cazuri nu mai recâştigi niciodată nimic şi atunci… Atunci…

— Şi atunci, urmă generalul, atunci ai să distrugi întreaga familie! Eu şi familia mea, noi toţi suntem moştenitorii ei, n-are rude mai apropiate. Îţi mărturisesc deschis: afacerile mele stau prost, extrem de prost. Şi dumneata cunoşti în parte chestiunea… Dacă ea o să piardă o sumă considerabilă sau poate, chiar, întreaga avere (o, Doamne!) ce se va întâmpla atunci cu ei, cu copiii mei (generalul se uită la Des Grieux), cu mine? (Se uită la M-lle Blanche, care-

i întoarse spatele dispreţuitoare.) Alexei Ivanovici, salvează-ne, salvează-ne…!

— Dar cum pot, domnule general, spuneţi-mi, cum pot?… Ce reprezint eu aici?

— Renunţă, renunţă, părăseşte-o…!

— O să se găsească altul atunci! Strigai eu.

— Ce n'est pas ca, ce n'est pas ca, îl. Întrerupse din nou Des Grieux, que diable! Nu, n-io părăsi, dar măcar fă apel la conştiinţa ei, convingeo, fă-o să renunţe… În sfârşit, n-o lăsa să piardă prea mult, distrage-o într-un fel.

— Dar cum? Poate că te apuci chiar dumneata s-o faci, monsieur Des Grieux, adăugai eu cât mai naiv.

Aici am observat privirea iute, arzătoare şi întrebătoare a M-llei Blanche, adresată lui Des Grieux. Pe chipul lui Des Grieux însuşi apăru o e*presie deosebită, sinceră, pe care nu şi-o putuse reţine.

— Tocmai, că pe mine n-o să mă primească acum! Strigă el, dând din mână. Dacă!… Mai târziu…

Des Grieux se uită rapid şi cu subînţeles la M-lle Blanche.

— O, flion chei Alexis, soyez şi bon *. M-He Blanche în persoană păşi spre anine cu un zâmbet fermecător, mă apucă de ambele mâini şi mi le strânse puternic. La naiba! Chipul acesta diavolesc se pricepea să se schimbe într-o secundă. In momentul acela faţa ei deveni atât de rugătoare, drăgălaşă, zâmbimd copilăreşte, chiar şăgalnică; la sfârşitul frazei îmi făcu cu ochiul hoţeşte, ca să nu observe ceilalţi; o fi vrut să mă dea gata dintr-o dată? Şi n-a ieşit rău, numai că era totuşi îngrozitor de grosolan.

În urma ei sări generalul – da, sări, acesta-i cuvântul:

— Alexei Ivanovici, iartă-mă că ţi-am vorbit adineauri aşa, dar cu totul altceva voiam să spun… Te rog, te implor, mă plec în faţa dumitale, ruseşte, numai dumneata, numai dumneata ne poţi salva! Eu şi mademoiselle de Cominges te implorăm – îţi dai seama, îţi dai seama? Mă ruga el, arătându-mio din ochi pe M-lle Blanche. Era foarte jalnic.

În clipa acea răsunară, încet şi respectuos, trei lovituri în uşă; au deschis-o – bătea omul de serviciu de pe culoar, iar în spatele lui, la câţiva paşi, stătea Potapăci. Soli din partea bunicii. Li se ceruse să mă caute şi să mă aducă neîntârziat, altminteri „se supără”, comunică Potapăci.

— Dar e numai trei şi jumătate!

— N-a putut nici să adoarmă, s-a tot răsucit, pe urmă s-a sculat deodată, a cerut fotoliul şi a trimis după dumneata. Acum e pe scară.

— Quelle megere! * strigă Des Grieux.

Într-adevăr, am găsit-o pe bunică pe scară, pierzându-şi răbdarea că nu mai vin. Nu putuse aştepta până la ora patru.

— Hai, ridicaţi-mă I strigă ea şi o pornirăm din nou la ruletă.

Capitolul XII.

Bunica era nerăbdătoare şi iritată; se vedea că ruleta nu-i mai ieşea din cap. Faţă de rest era nepăsătoare, şi, în general, extrem de distrată. De pildă, nu mă întrebă nimic pe drum, ca mai înainte. Zărind o trăsură somptuoasă care trecu în goană pe lângă noi, ridică mâna şi întrebă: „Ce-i asta? A cui e?” dar mi se păru că nici nu-mi auzi răspunsul; îşi întrerupea mereu gândurile care o stăpâneau, foindu-se brusc şi nerăbdător în fotoliu cu tot soiul de gesturi. Când, apropiin-du-ne de cazinou, i-am arătat de departe pe baronul şi pe baroana Wurmerhelm, s-a uitat distrată, rostind cu absolută

* O, dragul meu Alexis, fii atât de bun I (Fr.) k Ce scorpie I (Fr.)

Nepăsare: „Aha!” şi, întorcându-se repede spre Potapăci şi Marfa, care păşeau în urmă, îi repezi:

— Ei, dar voi de ce aţi pornit-o după mine? Doar n-o să vă iau de fiecare dată! Plecaţi acasă! Mi-ajunge că eşti tu, adăugă ea spre mine, când cei doi făcură grăbiţi o plecăciune şi se întoarseră spre casă.

La cazinou bunica era aşteptată. I se eliberă îndată acelaşi loc, lingă crupier. Am impresia că crupierii aceştia, întotdeauna atât de solemni, având aparenţa unor funcţionari obişnuiţi, cărora aproape că nu le pasă dax: ă o să câştige banca sau o să piardă, nu erau de fapt de loc nepăsători faţă de pierderile casei şi cu siguranţă că aveau anumite instrucţiuni pentru atragerea jucătorilor şi pentru o cât mai perfectă urmărire a interesului cazinoului, fapt pentru care căpătau, fără doar şi poate, premii şi recompense. In orice caz, bunica era privită ca o jertfă. Până la urmă, ceea ce ai noştri au presupus, s-a şi întâmplat.

Iată cum s-a petrecut totul.

Bunica se repezi direct la zero şi-mi porunci îndată să pun doisprezece frederici. Am pus o dată, de două ori, de trei ori, zero nu ieşea. „Pune, pune!” mă înghiontea bunica, nerăbdătoare. Mă supuneam.

— De câte ori am pus? Mă întrebă ea în sfârşit, scrâşnind din dinţi de nerăbdare.

— Am pus de douăsprezece ori, bunico. Am pierdut o sută patruzeci şi patru de irederici. Îţi spun că până diseară s-ar putea…

— Taci! Mă întrerupse bunica. Pune pe zero şi pune acum şi pe roşu o mie de guldeni. Uite, ţine bancnota.

Roşu ieşi, dar zero s-a dus iar; am recuperat o mie de guldeni.

— Vezi, vezi! Şoptea bunica. Am recăpătat aproape tot ce am pierdut. Pune iar pe zero, mai punem de vreo zece ori şi pe urmă ne lăsăm.

Dar la a cincea oară bunica se descurajă de tot.

— Lasă-l naibii pe zeroul ăsta blestemat. Na, pune toţi patru mii de guldeni pe roşu, porunci ea.

— Bunico! E prea mult j dacă nu iese roşul? O imploram eu; dar bunica fu gata să mă bată. (De altfel, mă înghiontea aşa, încât se putea spune că aproape mă bătea.) N-aveam ce face, am pus pe roşu toţi cei patru mii de guldeni,

câştigaţi mai înainte. Roata se învârti. Bunica se îndreptă din spate, liniştită şi mândră, neîndoindu-se de câştig.

— Zero, anunţă crupierul.

La început, bunica nu înţelese, dar, când văzu că crupierul îi trage cei patru mii de guldeni, împreună cu tot ce se afla pe masă şi când îşi dete seama că zeroul, care nu ieşise atât de îndelungat şi pe care pierdusem aproape două sute de frederici a ieşit iar ca dinadins, tocmai atunci când îl ocărâse şd-l. Părăsise, oftă de se auzi în toată sala şi plesni din palme. Lumea din jur nu se putu abţine şi izbucni în râsete.

— Măicuţă! Doamne I Tocmai acum a ieşit! Vocifera bunica, ce afurisit, ce afurisit! Numai tu! Numai tu eşti de vină! Se repezi furioasă la mine, îmbrâncindu-mă. Tu m-ai făcut să-l schimb.

— Bunico, îţi spuneam adevărul, dar cum pot eu să răspund pentru toate şansele?

— Îţi arăt eu ţie şanse! Şopti ameninţător. Pleacă de lângă mine.

— Rămâi cu bine, bunico, dădu-i eu să plec.

— Alexei Ivanovici, Alexei Ivanovici, rămâi! Unde te duci? Ei, de ce, de ce? La te uită, s-a supărat! Prostule! Ei, mai stai, mai stai, hai, nu te supăra, eu singură sunt proastă I Hai, spune, ce să fac acum?!

— Nu mai vreau să te învăţ, bunico, fiindcă tot pe mine ai să mă învinovăţeşti. Joacă singură; porunceşte şi am să pun.

— Bine, bine! Mai pune atunci încă patru mii de guldeni pe roşu! Uite portofelul, ia de acolo. Scoase din buzunar portofelul şi mi-l întinse. Hai, ia mai repede, am aici douăzeci de mii de ruble bani peşin.

— Bunico, şoptii eu, asemenea mize…

— Să ştiu de bine că mor, dar îmi iau banii înapoi. Pune 1 Am pus şi am pierdut.

— Pune, pune, punere pe itoate opt

— Nu se poate, bunico, potul cel mai mare e de patru mii…!

— Ei, pune atunci patru.

De astă dată câştigarăm. Bunica se mai încuraja. „Vezi, vezi!” mă înghionti ea. Mai pune patru.

Am pus – am pierdut; pe urmă am pierdut iar.

— Bunico, s-au dus toate cele 'douăsprezece mii, i-am raportat.

— Văd că s-au dus, rosti cu un fel de furie calmă, dacă se poate spune aşa, văd, fiule, văd, bolborosi, privind fix înainte şi chibzuind parcă. Eh! Să ştiu de bine că mor, mai pune patru mii de guldeni.

— Păi nu mai sunt bani, bunico j aici în portofel sunt nişte bilete de bancă de-ale noastre şi nişte cecuri, dar bani nu sunt.

— Dar în pungă?

— In pungă a rămas numai mărunţiş, bunico.

— Unde-s aici case de schimb? Mi s-a spus că toate biletele noastre se pot schimba, întrebă cu hotărâre bunica.

— O, cât pofteşti! Dar ai să pierzi atâta la schimb, că… O să se îngrozească şi ovreiul!

— Prostii! Am să recâştig! Du^mă! Să fie chemaţi nătărăii ăia!

Am împins fotoliul, apărură hamalii şi am părăsit cazinoul. „Mai repede, mai repede, mai repede!” comanda bunica. Arată-le drumul, Alexei Ivanovici şi taie mai scurt… E departe?

— La doi paşi, bunico.

Dar când să cotim din scuar pe alee, ne ieşi în întâmpinare Întreg grupul: generalul, Des Grieux şi M-lle Blanche cu mămica. Polina Alexandrovna nu era cu ei şi nici mister Astley.

— Hei, hei, hei! Nu vă opriţi! Strigă bunica. Ei, ce vreţi? N-am itimp de voi!

Eu veneam în urmă; Des Grieux se repezi la mine.

— A pierdut tot ce-a câştigat adineauri şi a mai azvârlit douăsprezece mii de guldeni din banii ei. Mergem acum să schimbăm nişte bilete de bancă, îi şoptii eu la repezeală.

Des Grieux bătu din picior şi alergă să-l anunţe pe general. Continuam s-o împingem pe bunică.

— Opreşte-o, opreşte-o! Îmi şopti generalul frenetic.

— Încercaţi s-o opriţi dumneavoastră, i-am şoptit

— Mătuşica! Se apropie generalul. Mătuşica… Noi acum… Acum… Glasul îi tremura şi se frângea din ce în ce – tocmim nişte cai şi plecăm în împrejurimile oraşului… O privelişte încântătoare. Poinf-ul… Veneam tocmai să te invităm.

— Cară-te cu poinf-ul tău! Îl alungă, iritată, cu un gest, bunica.

— Acolo-s copaci… O să bem ceai…, urmă generalul de astă dată cu desăvârşire desperat.

— Nous boirons du lait, sur l'herbe fraâche, * adăugă Des Grieux, furios ca o fiară.

Du lait, de l'herbe iraiche, e tot ce poate fi mai ideal pentru mic-burghezul parizian j în aceasta, după cum se ştie, constă concepţia lui despre „la nature el la verile! *

— Ia mai lasă-mă cu laptele tău! N-ai decât să-l dai pe gât singur, că pe mine mă doare burta din pricina lui. Şi apoi ce vă tot agăţaţi de mine?! Strigă bunica. V-am spus doar că n-am timp!

— Am ajuns, bunico, strigai. E aici!

Am împins fotoliul până la clădirea biroului bancar. M-am dus să schimb banii, iar bunica rămase să aştepte la intrare; Des Grieux, generalul şi Blanche stăteau deoparte, neştiind ce au de făcut. Bunica le aruncă o privire mânioasă şi ei o luară spre cazinou.

Mi se propuse un schimb atât de îngrozitor, încât nu m-am putut decide şi m-am întors la bunică să-i cer instrucţiuni.

— Ah, tâlharii! Strigă ea, plesnindu-şi palmele. Ei, nu-i nimic I Schimbă I făcu, hotărâtă. Ba stai, cheamă-l la mine pe bancher.

— Poate pe careva dintre funcţionari, bunico?

— Bine, un funcţionar, totuna-i. Ah, tâlharii! Funcţionarul consimţi să iasă, aflând că-l cheamă o contesă bătrână şi slăbită, care nu poate să umble. Bunica îl

* O să bem lapte la iarbă verde. (Fr.) * Natura şi adevărul. (Fr.) acuza de înşelăciune Îndelung, zgomotos şi cu mânie şi se tocmi într-un amestec de rusă, franceză şi germană, eu aju-tând să traduc. Funcţionarul, grav, se uita la noi amândoi şi clătina tăcut din cap. Pe bunica o cercetă chiar cu o curiozitate prea stăruitoare, cea ce depăşea regulile politeţii; în cele din urmă, începu să zâmbească.

— Bine, du-te! Strigă bunica. Să-iţi rămână în gât banii mei! Schimbă la el, Alexei Ivanovici, mă grăbesc, că m-aş fi dus la altul...

— Funcţionarul zice că alţii au să dea şi mai puţin. Nu-mi amintesc exact socoteala care mi s-a făcut atunci, dar era îngrozitoare. Aim schimbat în jur de douăsprezece mii de florini în aur şi bancnote, am luat socoteala şi le-am dus pe toate bunicii.

— Bine, bine, bine! Nu-i nevoie să mai numeri, dădu ea din mâini, mai repede, mai repede, mai repede!

— Niciodată nu mai pun pe blestematul ăla de zero şi nici pe roşu, rosti ea, apropiindu-se de cazinou.

De astă dată am încercat din răsputeri s-o conving să mizeze cât mai puţin, argumentându-i că atunci când se va întoarce şansa va avea tot timpul să pună o mizămaTe. Dar ea era atât de nerăbdătoare, încât, deşi consimţea la început, nu era chip s-o stăpâneşti în timpul jocului. De cum începea să câştige câte zece, douăzeci de frederici, începea să mă înghiontească., Ei vezi! Ei vezi, vezi că am câştigat – dacă erau acum patru mii în loc de zece, am fi câştigat patru mii, pe când aşa? Numai tu eşti de vină, numai tu!”

Şi oricât eram de înciudat privind jocul ei, până la urmă m-am hotărât să tac şi să n-o mai sfătuiesc cu nimic.

Deodată răsări Des Grieux. Toţi trei erau pe-aproape; am băgat de seamă că M-lle Blanohe stătea deoparte cu mămica ei şi cocheta cu prinţul. Generalul se afla vădit în dizgraţie, era aproape repudiat. Blanche nici nu voia să se uite la el, deşi el se gudura pe lângă ea cât putea. Bietul general I Pălea, roşea, fremăta, ba chiar uita să mai

urmărească jocul bunicii. In cele din urmă, Blanche împreună cu prinţul cel mititel ieşiră; generalul alergă după ei.

— Madame, madame, îi şaptea Des Grieux bunicii cu glas mieros, strecurându-se până la urechea ei. Madame, aşa miza nu mergi… Nu, nu, nu poate, o stâlcea el ruseşte, nu!

— Dar cum? Hai, învaţă-mă! I se adresă bunica. Des Grieux începu deodată să turuie pe franţuzeşte, s-o sfătuiască, să se agite, spunându-i că trebuie să aştepte şansa şi se apucă să calculeze nişte cifre… Bunica nu pricepea nimic. Franţuzul îmi cerea mereu să traduc; împungea cu degetul în masă, ară-tând ceva. In sfârşit, luă creionul şi se apucă să calculeze repede pe hârtie. Bunica îşi pierdu, în cele din urmă, răbdarea.

— Hai, du-te, du-te! Trăncăneşti numai prostii! „Madame, madame”, dar nu te pricepi de loc; şterge-o!

— Mais, madame, rosti delicat Des Grieux şi iar începu să împungă cu degetul şi să arate. Prea era înnebunit.

— Ei hai, pune o dată aşa cum zice el, îmi porunci bunica. Să vedem: poate iese într-adevăr.

Des Grieux urmărea numai să o abată de la mize ma*i: propunea să se pună pe cifre, separat şi pe sisteme de cifre. Am pus, după indicaţiile lui, câte un frederic pe un şir de cifre impare din primele douăsprezece şi câte cinci frederici pe grupe de cifre de la douăsprezece până la optsprezece şi de la optsprezece până la douăzeci şi patru; cu totul s-au pus şaisprezece frederici.

Roata se învârti. „Zero”, strigă crupierul. Pierdusem tot.

— Ce netot! Îi strigă bunica. Franţuz ticălos! Ce sfat mi-a dat, bestia! Pleacă, pleacă! Nu se pricepe la nimic şi se vâră.

Nespus de jignit, Des Grieux dădu din umeri, se uită dispreţuitor la bunica şi se depărta de masă. Ii era şi lui ruşine că se amestecase j prea nu-l răbdase inima.

Peste o oră, oricât ne-am zbătut, pierdusem tot.

— Acasă! Strigă bunica.

Nu rosti nici un cuvânt până ce am ajuns în alee. Acolo însă şi în timp ce ne apropiam de hotel, izbucnea mereu:

— Ce proastă 1 Ce netoată! Netoată bătrână!

Şi de îndată ce am ajuns acasă: Să mi se aducă ceai! Strigă ea. Şi strângeţi imediat bagajele! Plecăm!”

— Unde porunceşti să plecăm, măicuţă? Îndrăzni $ă întrebe Marfa.

— Da ţie ce-ţi pasă? Tu să-ţi cunoşti lungul nasului! Potapăci, strânge tot, tot bagajul. Plecăm înapoi la Moscova. Am fituit cincisprezece mii de ruble!

— Cincisprezece mii, măicuţă! Dumnezeule! Strigă Potapăci şi plesni speriat, din palme, vr-înd pesemne, să-i facă pe plac.

— Bine, bine, prostule! Ai şi început să te smiorcăi! Taci! Strânge bagajele! Cere nota, mai repede, mai repede!

— Primul tren pleacă la ora nouă şi jumătate, bunico, am anunţat eu, ca să-i opresc furia.

— Şi acum cât e?

— Şapte şi jumătate.

— Tii, ce necaz! Ei, totuna-i! Alexei Ivanovici, nu mai am un ban. Uite, mai ia două bilete de bancă şi fugi acolo de mi le schimbă şi pe acestea. Altminteri n-am cu ce să plec.

M-am dus. Peste o jumătate de oră, întorcându-mă la hotel, i-am găsit pe ai noştri la bunica. Vestea că bunica pleacă de tot la Moscova îi uluise, pare-se, mai mult decât pierderile. De altfel, plecarea îi salva averea, dar, în schimb, ce-avea să se facă acum generalul? Cine avea să-i plătească lui Des Grieux? M-Ue Blanche, se înţelege, n-avea să aştepte până să moară bunica şi, cu siguranţă, avea s-o şteargă acum cu prinţul ori cu altcineva. Stăteau cu toţii în faţa ei, căutând s-o liniştească şi s-o înduplece. Polina nu era de faţă nici de astă dată. Bunica striga la ei cu furie.

— Lăsaţi-mă în pace, dracilor! Ce vă amestecaţi? Ce se tot vâră în mine barba asta de ţap? Îi strigă ea lui Des Grieux, iar tu, păsărico, ce vrei? I se adresă ea m-llei Blanche. Ce tot te răsuceşti în jurul meu?

— Diantre! * şopti m-lle Blanche, scăpărând turbată din ochi, dar deodată izbucni în râs şi ieşi. Elle vivra cent ans *, îi strigă ea din uşă generalului.

— Aha, va să zică te bizui pe moartea mea? Îi ţipă bunica generalului. Cară-te! Alungă-i pe toţi, Alexei Ivanovici. Ce vă pasă? Am fituit din banii mei, nu din ai voştri

* La naiba I (Fr.) * O să trăiască p suts de aj) j. (Ff.)

Generalul dădu din umeri, se încovoie şi ieşi, urmat de Des Grieux.

— Cheam-o pe Praskovia, îi porunci bunica Marfei. Peste cinci minute Marfa sosi cu Polina. In tot acest timp, Polina şezuse în odaia ei, ou copiii şi pare-se că dinadins hotărâse să nu iasă toată ziua. Chipul îi era grav, trist şi îngrijorat.

— Praskovia, începu bunica, e adevărat ce-am aflat eu adineauri din altă parte, cum că netotul ăsta, tatăl tău vi* treg, vrea să se însoare cu franţuzoaica asta proastă şi fluş-turatecă – actriţă, ce-o fi, sau şi mai rău? Spune, e adevărat?

— Nu ştiu sigur, bunico, răspunse Polina. Dar din spusele mademoiselle-ei Blanche însăşi, care nu găseşte de cuviinţă să ascundă acest lucru, deduc…

— Ajunge! O întrerupse energic bunica. Am înţeles tot! Întotdeauna am ştiut că o să facă una ca asta, întotdeauna l-am socotit omul cel mai uşuratic şi lipsit de minte. Îşi dă aere că-i general (a fost pensionat colonel) şi face pe grozavul. Eu, măicuţă, ştiu tot, cum aţi trimis la Moscova telegramă după telegramă – „pasămite, curând o să pună mâi-nile pe piept bătrâna?” Aşteptaţi moştenirea; fără bani, ticăloasa aia de fată, cum îi zice, de Cominges, nu l-ar primi nici ca lacheu, ba încă cu dinţii lui falşi. Lumea zice că ea are o grămadă de bani, că împrumută cu dobândă, că i-a adunat aşa, cu încetul. Pe tine, Praskovia, nu te învinuiesc; nu tu ai trimis telegramele; şi nici nu vreau să-mi mai amintesc de ce a fost. Ştiu că ai un caracter afurisit – o viespe! Dacă muşti, se umflă, da. Mi-e milă de tine, fiindcă pe Cate-rina, răposata maică-ta, am iubit-o. Ei, ce zici? Lasă

totul şi vino cu mine. Că tot n-ai ce face aici; şi-apoi nici nu se cade să rămâi acum cu ei. Stai! O opri bunica, tocmai când se pregătea să răspundă, n-am terminat. Ţie nu ţi-aş cere nimic. Am o casă la Moscova, ştii şi tu – un palat, n-ai decât să ocupi şi un etaj întreg şi să nu cobori la mine cu săptă-mănile, dacă nu ţi-o plăcea firea mea. Ei, vrei au ba?

— Dă-mi voie, mai întâi să întreb: oare vrei să pleci chiar acum?

— Poate crezi, măicuţă, că glumesc? Dacă am zis, plec. Am pierdut azi cincisprezece mii de ruble la blestemata voastră de ruletă. Acum cinci ani am făgăduit să reconstruiesc o biserică de lemn din Podmoskovie, s-o fac din piatră şi în loc de asta. Mi^am scuturat punga aici. Acum, măicuţă, plec să construiesc biserica.

— Dar apele, bunico? Ai venit doar să bei ape?

— Du-te încolo cu apele tale! Nu mă supăra, Praskovia; ce, o faci dinadins? Spune, vii sau nu?

— Iţi mulţumesc foarte, foarte mult, bunico, rosti însufleţită Polina, pentru adăpostul pe care mi-l oferi. În bună parte mi-ai ghicit situaţia. Îţi sunt atât de recunoscătoare, încât, cre-de-mă, am să vin la dumneata şi poate că în curând; acum însă am motive… Serioase… Şi nu mă pot hotărî imediat, în clipa aceasta. Dacă ai mai fi rămas măcar două săptămâni…

— Înseamnă că nu vrei?

— Înseamnă că nu pot. Şi-apoi, în orice caz, nu-mi pot lăsa fratele şi sora şi deoarece… Deoarece… se poate întâmpla cu adevărat ca ei să rămână în voia sorţii, dacă… O să mă iei cu copiii, bunico, se înţelege că am să vin la dumneata şi, crede-mă, am să caut s-o merit, adăugă ea cu căldură, dar fără copii nu pot, bunico.

— Bine, nu te smiorcăi (Polina nici nu se gândea să se smiorcăie, de altfel, ea nu plângea niciodată), s-o găsi un loc şi pentru puişori; că-i mare coteţul. Şi-apoi e vremea să meargă la şcoală. Va să zică nu vii acum? Bine, Praskovia, bagă de seamă! Îţi doresc binele, dar ştiu de ce nu vii. Ştiu

tot, Praskovia! N-ai să ajungi la un lucru bun cu franţuzul ăsta.

Polina se roşi. Am tresărit. (Toţi ştiu! Numai eu, prin urmare, nu ştiu nimic!)

— Bine, bine, nu te încrunta. N-am să trăncănesc despre asta. Numai vezi să nu iasă prost, pricepi? Tu eşti fată deşteaptă; mi-ar părea rău pentru tine. Ei, dar ajunge, mai bine nu ştiam de voi toţi! Du-te! Rămâi cu bine

— Am să te conduc, bunico, spuse Polina

— Nu-i nevoie; nu mă stânjeni şi apoi m-am săturat de-voi toţi.

Polina îi sărută mâna, dar bunica şi-o smulse şi o sărută pe obraz.

Trecând pe lângă mine, Polina îmi aruncă o privire rapidă şi privi îndată în altă parte.

— Rămâi cu bine şi tu, Alexei Ivanovici! Mai e numai o oră până la plecarea trenului. Cred că ai obosit cu mine. Na, ia-ţi aste cincizeci de monezi de aur.

— Îţi mulţumesc mult, bunico, dar mă jenez…

— Hai, hai! Strigă ea, atât de energic şi de ameninţător, încât n-am îndrăznit să refuz şi am luat.

— La Moscova, dacă ai să alergi după slujbă, să vii la mine j am să te recomand undeva. Hai, pleacă!

Am urcat în odaia mea şi m-am întins pe pat. Cred că am zăcut aşa, pe spate, preţ de o jumătate de oră, cu mâinile sub cap. Catastrofa se dezlănţuise, aveam la ce mă gândi. M-am hotărât ca mâine să stau de vorbă serios cu Polina. Aha, franţuzul? Va să zică era adevărat! Dar ce putea fi totuşi la mijloc? Polina şi Des Grieux! Doamne, ce contrast 1

Toate acestea erau pur şi simplu neverosimile. Am sărit deodată, scos din fire, cu gândul să-l caut imediat pe mister Astley şi să-l silesc cu orice chip să vorbească. Cu siguranţă că şi în privinţa asta ştie mai multe ca mine mister Astley. O altă enigmă pentru mine.

Dar deodată se auzi o bătaie în uşă. Mă uit, Potapăci.

— Boierule, Alexei Ivanovici: te cheamă cucoana!

— Ce s-a întâmplat? Pleacă? Au mai rămas douăzeci de minute până la tren.

— E neliniştită, boierule, abia sade locului: „Mai repede, mai repede!” adică să te chem pe dumneata, boierule, pentru Dumnezeu, nu zăbovi.

Am alergat îndată jos. Bunica şi fusese scoasă pe coridor, în mâini ţinea portofelul.

— Alexei Ivanovici ia-o înainte, să mergem…!

— Unde, bunico?

— Să ştiu de bine că mor, dar îmi iau banii înapoi 1 Hai, marş, fără întrebări! Acolo se joacă până la miezul nopţii, nu-i aşa?

Am încremenit, dar am chibzuit şi m-am hotărât pe loc.

— Cu voia dumitale, Antonida Vasilievna, nu mă duc.

— De ce? Ce mai e şi asta? Aţi mâncat cu toţii mătrăgună, sau ce-i?

— Cum vrei, dar pe urmă am să-mi imput tot mie; nu vreau I Nu vreau nici să fiu martor, nici să contribui la asta; scuteşte-mă, Antonida Vasilievna. Ia-ţi înapoi cei cincizeci de frederici; rămâi cu bine! Şi punând fişicul cu frederici pe măsuţa lângă care se nimerise fotoliul bunicii, am făcut o plecăciune şi am plecat.

— Ce prostie! Îmi strigă în urmă bunica. N-ai decât să nu vii, că oi găsi şi singură drumul! Potapăci, hai cu mine! Ei, ridicaţi-mă, să mergem.

Nu l-am găsit pe mister Astley şi m-am întors acasă. Târziu, spre ora unu noaptea, am aflat de la Potapăci cum s-a sfârşit ziua bunicii. A pierdut tot ce-i schimbasem, adică, pe banii noştri, încă zece mii de ruble. Acolo i s-a alăturat chiar polonezul căruia îi dăduse doi frederici şi tot timpul i-a condus jocul. Mai întâi, înainte de polonez, bunica l-a silit pe Potapăci să pună mizele, dar curând l-a alungat; tocmai atunci a sărit polonezul. Ca dinadins, înţelegea ruseşte, ba chiar o rupea, oarecum, într-un amestec de trei limbi, aşa că se înţelegeau cât de cât între ei. Bunica îl ocăra mereu, fără cruţare şi deşi acesta, i se aşternea mereu la picioare”,

nu putea fi pus alături de dumneata, Alexei Ivanovici – povestea Potapăci. Cu dumneata se purta de parcă ai li fosl boier, pe când acela, am văzut cu ochii mei, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint, o fura chiar de-acolo, de pe masă. Dânsa singură l-a prins de vreo două ori la masă şi-l ocăra, boierule, cu tot soiul de vorbe, ba l-a tras odată şi de păr, zău că nu mint, de s-au stârnit râsete în jur. Tot a pierdut; până la un ban, tot ce i-ai schimbat. Am adus-o aici, a cerut doar niţică apă, s-a închinat şi s-a culcat. O fi fost chinuită tare, că a adormit pe loc. Să-i dea Dumnezeu vise frumoase! O şi străinătatea asta! Încheie Potapăci, spuneam <eu că nu-i a bine. De^am ajunge mai repede la noi la Moscova! Şi ce ne lipseşte acasă, la Moscova? Livadă, flori, cum nu se află aici, mireasmă, merii se pârguiesc, loc cât pofteşti, da nu, dânşii îi trebuia să plecăm peste graniţă! O-o of…!”.

Capitolul XIII.

A trecut aproape o lună de când nu m-am atins de aceste însemnări ale mele, începute sub influenţa unor impresii, deşi dezordonate, totuşi puternice. Catastrofa, a cărei apropiere o presimţisem atunci, s-a produs într-adevăr, dar de o sută de ori mai grea şi mai neaşteptată decât îmi închipuisem. Toate acestea aveau ceva straniu, monstruos, ba chiar tragic, în orice caz în ceea ce mă priveşte pe mine. Mi s-au întâmplat unele lucruri aproape miraculoase; cel puţin aşa le privesc eu până astăzi, deşi, din alt punct de vedere şi, mai ales, judecind după vârtejul în care mă aflasem atunci, fuseseră poate numai neobişnuite. Dar mai miraculos decât toate a fost pentru mine felul cum am privit eu însumi aceste evenimente. Până azi nu reuşesc să mă înţeleg! Şi toate au zburat ca un vis, până şi pasiunea mea, care era puternică şi adevărată, dar… Unde a dispărut ea acum? Zău aşa, uneori mă trece câte un gând: „Oare nu eram nebun pe-atunci şi nu stătusem în tot acel timp undeva într-o casă de nebuni, sau poate că stau şi acum, încât toate mi s-au părut numai şi mi se par şi astăzi V…

Mi-am adunat şi mi-am recitit foile. (Cine ştie, poate pentru a mă încredinţa că nu le-am scris într-o casă de nebuni?) Acum sunt singur cuc. Vine toamna, frunzele îngălbenesc. Stau în orăşelul ăsta trist (o, cât sunt de triste orăşelele nemţeşti!) şi în loc să mă gândesc la cele ce am de făcut, trăiesc numai sub influenţa impresiilor recente, sub influenţa amintirilor proaspete, sub influenţa viitorii care mă prinsese, cu puţin înainte, în vârtejul ei şi mă aruncase din nou undeva. Uneori mi se pare că mă mai învârt în viitoarea aceea, că acuşi-acuşi o să se dezlănţuie iar furtuna, o să mă apuce în treacăt cu aripa ei, că are să mă smulgă iar din ordine şi echilibru şi o să mă învârt, o să mă învârt, o să mă învârt…

De altfel, poate că am să mă stabilesc într-un fel şi o să încetez a mă învârti, dacă o să-mi dau seama, pe cât se poate, de toate câte s-au întâmplat în luna aceasta. Mă trage iar la scris; ba uneori nici n-am ce face serile. Ce curios, ca să-mi găsesc cât de cât o ocupaţie, iau, pentru lectură, de la biblioteca prăpădită de aici romanele lui Paul de Kock (în traducere germană!) pe care aproape că nu le pot suferi, dar le citesc şi mă mir de mine însumi: parcă mi-ar fi teamă ca printr-o carte serioasă sau o ocupaţie serioasă să nu distrug farmecul recentelor întâmplări. De parcă mi-ar fi atât de scump visul acesta monstruos şi toate impresiile pe care mi le-a lăsat, încât mă tem până şi să-l ating măcar cu ceva nou, ca să nu se prefacă în fum I Oare îmi sunt chiar atât de scumpe toate acestea? Da, fireşte că-mi sunt; poate că şi peste patruzeci de ani o să mi le reamintesc…

Aşadar, mă apuc să scriu. De altfel, toate acestea pot fi povestite acum şi mai pe scurt: impresiile nu mai sunt aceleaşi.

Dar mai întâi, să isprăvesc cu bunica. A doua zi, a pierdut totul, definitiv. Era fatal să se întâmple: oameni ca ea, când ajung o dată pe drumul ăsta, se rostogolesc ca de pe un munte, cu sania, din ce în ce mai repede. A jucat toată ziua,

până la ora opt seara; n-am asistat la jocul ei, aşa că ştiu totul numai din auzite.

Potapăci a păzit-o la cazinou toată ziua. Polonezii care o conduceau pe bunica s-au schimbat în ziua aceea de câteva ori. Ea începu prin a-l alunga pe polonezul de ieri, pe care îl ipăruise şi îşi luă pe un altul, dar acesta se dovedi şi mai rău. După ce-l alungă şi pe el, luându-l înapoi pe primul, care nu plecase şi se foise cât fusese repudiat, tot acolo, în spatele fotoliului ei, vârându-şi mereu capul lângă ea, bunica sfârşi prin a cădea în absolută disperare. Cel de-al doilea polonez, cel alungat, nu voia nici el să plece cu nici un chip; unul şi-a făcut loc în dreapta, iar celălalt în stingă. Se certau şi se ocărau într-una pentru mize şi jocuri, spunân'du-şi unul altuia „lajdak” * şi alte amabilităţi poloneze, pe urmă se în-păcau, aruncau cu banii fără nici o socoteală, luau hotărâri absurde. După ce se certau, puneau mize fiecare separat, unul, de pildă, pe roşu, iar celălalt, tot acolo, pe negru. Sfârşiră prin aceea că o descumpăniră şi o zăpăciră de tot pe bunică, încât până la urmă dânsa, aproape plângând, se adresă bătrî-nului 'orupier, rugându-l s-o apere şi să-i dea afară. Fură, într-adevăr, alungaţi imediat, în ciuda ţipetelor şi protestelor lor: strigau amândoi deodată, susţinând că bunica le-a rămas datoare, că d-a înşelat, s-a purtat cu ei necinstit, josnic. Nefericitul Potapăci mi-a povestit totul cu lacrimi în ochi, în aceeaşi seară, după ce bunica a pierdut, plângându-mi-se că cei doi îşi îndesau buzunarele cu bani, că a văzut cu ochii lui cu cită neruşinare furau şi băgau mereu în buzunar. Îi cereau, de pildă, bunicii, pentru osteneală, cinci fnederici şi-i puneau îndată la ruletă, alături de mizele bunicii. Dacă bunica câş-tiga, ţipau că numărul lor e câştigător şi că al ei nu. În timp ce-i alungau, Potapăci a venit şi i-a denunţat că au buzunarele pline

* Derbedeu. (Polonă.) cu aur. Bunica l-a irugat imediat pe crupier să ia măsuri şi oricât au ţipat cei doi polonezi (ca doi cocoşi prinşi în mână), se ivi poliţia şi pe loc le goli

buzunarele, restituind bunicii ce i se cuvenea. Cât timp nu pierduse totul, bunica se bucurase, în ziua aceea, din partea crupierilor şi a -întregii administraţii a cazinoului, de vădită autoritate. Treptat faima ei se răspândi prin tot oraşul. Toţi vizitatorii din staţiune, de toate naţionalităţile, oameni obişnuiţi sau cei mai de vază, soseau puhoi să privească „une vieille comtesse russe, tombăe en enface", care apucase să piardă câteva milioane.

Dar bunica profită prea puţin de faptul că fu scăpată de cei doi polonezi. În locul lor apăru pe dată să-şi ofere serviciile un al treilea polonez, care vorbea perfect ruseşte, îmbrăcat ca un gentleman, deşi aducea totuşi cu un lacheu, cu o uriaşă mustaţă şi o uriaşă morgă. Şi el „săruta picioruşele coniţei" şi „se aşternea la picioruşele coniţei", dar faţă de ceilalţi se purta arogant, poruncind despotic, pe scurt, îşi luă de la început un rol nu de slugă, ci de stăpân al bunicii. Clipă de clipă, la fiecare joc, i se adresa cu jurămintele cele mai îngrozitoare că el însuşi e boier „mândru" şi că n-are să ia nici o copeică din banii bunicii. Repetă atât de des acesta jurăminte, încât ea se sperie de-a binelea. Dar, întrucât la început boierul acela îi îndreptă parcă într-adevăr jocul, în-cepând să câştige, ' bunica singură nu se mai putu lipsi de el. Peste o oră, primii doi polonezi, scoşi din cazinou, apărură din nou în spatele bunicii, oferindu-şi din nou serviciile, măcar pentru comisioane. Potapăci se jură că boierul „cel mândru" schimba priviri cu ei, ba chiar le transmitea ceva în mână. Întrucât bunica nu prânzise şi aproape că nu se sculase din fotoliu, unul dintre polonezi îi fu într-adevăr de folos: alergă alături la restaurantul cazinoului şi-i procură o cană cu bulion, iar pe urmă ceai. Alergau, de altfel, amândoi. Dar spre sfârşitul zilei, când tuturor le deveni limpede că o să-şi piardă ultima bancnotă, la spatele ei stăteau acum şase polonezi, nevăzuţi şi neauziţi până atunci. În timp ce bunica pierdea ultimele monede, toţi aceştia nu numai că n-o mai ascultau, dar nici n-o mai băgau în seamă, se întindeau de-a

dreptul peste ea spre masă, apucau singuri banii, hotărau şi mizau singuri, se certau şi ţipau, se băteau pe burtă cu boierul cel mândru, care aproape uitase de existenţa bunicii. Chiar şi atunci când bunica, pierzând totul, se întoarse seara pe la ora opt la hotel, nici aici vreo trei sau patru polonezi nu se mai hotărau s-o părăsească, ci alergau de-o parte şi de alta a fotoliului, strigând din răsputeri şi susţinând, cu vorba repezită, că bunica i-a înşelat şi că le e datoare cu ceva. Astfel ajunseră până la hotel de unde, în sfârşit, fură alungaţi în brânci.

După socotelile lui Potapăci, bunica pierduse în ziua aceea până la nouăzeci de mii de ruble, afară de banii pierduţi cu o zi înainte. Toate hârtiile ei – obligaţiile de cinci la sută, titlurile de împrumut intern, toate acţiunile pe care le avea cu ea le schimbase rând pe rând, una după alta. M-am mirat cum de rezistase toate acestea şapte sau opt ore, şezând în fotoliu, fără să se depărteze de masă, dar Potapăci îmi povesti că de vreo trei ori începuse, într-adevăr, să câştige mult; şi, atrasă din nou de speranţă, nu se mai putuse opri. De altfel, jucătorilor le este cunoscut cum poate să stea un om, aproape douăzeci şi patru de ore, pe un singur loc, cu cărţile în mână, fără să piardă din ochi ce se petrece la stânga şi la dreapta.

Intre timp, în ziua aceea, la noi în hotel se petreceau de asemenea lucruri extrem ide hotărâtoare. Încă dimineaţă, înainte de ora unsprezece, când bunica se mai afla acasă, ai noştri, adică generalul şi Des Grieux, se deciseră să facă ultimul pas. Aflând că bunica n-avea de gând să plece, ci, dimpotrivă, se ducea iar la cazinou, întreg conclavul (afară de Polina), sosi la ea pentru o discuţie definitivă; şi sinceră. Generalul, căruia îi tremura şi-i îngheţa inima la gândul urmărilor, îngrozitoare pentru el, sări chiar peste cal: după ce o rugase şi o implorase timp de o jumătate de oră, mărturisin-du-i deschis totul, adică adevărul despre toate datoriile lui, ba îi mărturisi până şi pasiunea faţă de M-lle Blanche (se zăpăcise de tot), luă deodată un ton

ameninţător şi se apucă să strige la ea, să bată din picior; ţipa că face de râs familia lor, că a devenit un subiect de scandal pentru întreg oraşul, că, în sfârşit. În sfârşit: „Dumneata îţi faci de ruşine calitatea de rusoaică, doamnă! Îi strigă el şi pentru aşa ceva există poliţie!” Bunica îl alungă până la urmă cu bastonul (un baston adevărat). Generalul şi Des Grieux se sfătuiră o dată sau de două ori în dimineaţa aceea; îi preocupa anume faptul dacă nu pot folosi într-adevăr poliţia. Iată, chipurile, că o bătrână nefericită, dar venerabilă, îşi ieşise din minţi, şi-şi pierde ultimii bani etc. Într-un cuvânt, nu se putea oare obţine o tutelă sau o interdicţie?… Dar Des Grieux se mulţumea să dea din umeri şi să-i râdă în nas generalului, care vorbea fără control şi alerga încolo şi încoace prin birou, în cele din urmă, Des Grieux renunţă şi dispăru undeva. Seara se află că plecase de tot din hotel, după ce avusese o convorbire extrem de hotărâtoare şi de misterioasă cu M-lle Blanohe. În ceea ce o priveşte pe M-lle Blanche, aceasta luase, încă de dimineaţă, hotărârile cele mai definitive: îl abandonă definitiv pe general, neîngăduindu-i nici să-i apară în faţa ochilor. Când generalul alergă după ea la cazinou şi o întâlni Ia braţ cu prinţul, nici ea, nici Mme veuve Cominges nu-l recunoscură. Prinţul nu-l salută nici el în toată ziua aceea M-lle Blanche îl încercă şi-l răsuci în fel şi chip pe prinţ, ca să-l facă să-şi exprime hotărât intenţiile. Dar vai! Se înşelase amarnic în calculele ei! Această mică catastrofă se produse abia spre seară; deodată se descoperi că prinţul n-are o les-caie, ba chiar se bizuia pe ea să-i împrumute bani cu chitanţă, ca să poată juca la ruletă. Blanche îl alungă, indignată şi se încuie în apartamentul său.

În dimineaţa aceleiaşi zile am fost la mister Astley, sau, mai bine zis, toată dimineaţa l-am căutat pe mister Astley, dar nu l-am putut găsi cu nici un chip. Nu era nici acasă, nici la cazinou, nici în parc. De astă dată nu prânzise la hotel. Pe la orele cinci l-am zărit venind de la gară direct spre hotelul

d'Angleterre. Se grăbea şi părea foarte îngându-rat, deşi era greu să distingi îngrijorarea sau vreun sentiment de nelinişte pe chipul său. Îmi întinse prietenos mâna, cu obişnuita lui exclamaţie: A!”, dar nu se opri în drum, continuând să meargă cu pas destul de grăbit. M-am luat după el; dar se pricepu să-mi răspundă în aşa fel, încât n-am apucat să-l întreb de nimic. Afară de asta mi-era nespus de ruşine să aduc vorba despre Polina; cât despre el, nu mă întrebă nici un cuvânt despre ea. I-am povestit ce se întâmplase cu bunica; mă ascultă atent şi strânse din umeri, cu gravitate.

— O să piardă tot, observai eu.

— O, da, răspunse, s-a dus să joace încă de adineauri, când plecam şi de aceea am ştiut precis că o să piardă. Dacă o să am timp, am să trec pe la cazinou să mă uit, fiindcă e interesant.

— Unde ai fost plecat? Strigai, mirându-mă că nu l-am întrebat până atunci.

— La Frankfurt.

— Cu treburi?

— Da, cu treburi.

Ce puteam să-l mai întreb? De altfel, tot mai mergeam alături de el, dar deodată, o coti spre hotelul „De quatre saisons” care se afla în drum, mă salută din cap şi dispăru. Întorcându-mă acasă, mi-am dat seama treptat că, dacă aş fi vorbit şi două ceasuri cu el, n-aş fi aflat absolut nimic, fiindcă… Fiindcă n-aveam ce să-l întreb? Da, sigur că era aşa! Cu nici un chip nu-mi mai puteam formula acum vreo întrebare.

Toată ziua aceea Polina se plimbă cu copiii şi cu dădaca prin parc, iar restul timpului şezu acasă. Pe general îl evita de mult şi aproape că nu vorbea cu el, în orice caz nu discutau nimic serios. Băgasem de seamă asta mai de mult. Dar, ştiind în ce situaţie se afla azi generalul, m-am gândit că el nu putea s-o evite, adică între ei doi nu puteau să nu aibă loc nişte importante explicaţii familiale. Totuşi când, întorcân-du-mă la hotel după discuţia cu mister Astley, am întâlnit-o pe Polina cu copiii, chipul ei exprima cea mai senină linişte, de parcă toate furtunile familiale o ocoliseră numai pe ea. Îmi răspunse la plecăciune cu un semn din cap. Am-venit acasă furios de-a binelea.

Se înţelege că evitam să stau de vorbă cu ea şi nu ne întâlnisem niciodată, după întâmplarea cu Wurmerhelm. De altfel, în bună măsură îmi dădeam aere, prefăcându-mă nepăsător; dar cu cât trecea timpul cu atât mai mult creştea în mine o adevărată indignare. Chiar dacă ea nu m-ar iubi câtuşi de puţin şi tot nu s-ar putea, cred eu, să-mi calce astfel în picioare sentimentele şi să-mi primească cu atâta nepăsare mărturisirile. Doar ştia că o iubesc cu adevărat; doar a admis chiar ea, mi-a dat voie să-i vorbesc astfel! E drept că lucrurile începuseră cam ciudat între noi. Un timp, demult, cu vreo două luni în urmă, băgasem de seamă că vrea să facă din mine un prieten, un om de încredere, ba chiar se străduia oarecum. Dar, nu se ştie de ce, toate astea nu se prinseseră între noi; în schimb, rămăseseră relaţiile ciudate de azi, de aceea am şi început

să vorbesc astfel cu dânsa. Dar dacă o dezgusta dragostea mea, de ce nu-mi interzicea direct să-i vorbesc despre ea?

Nu mi se interzisese; ba chiar ea însăşi mă provoca la asemenea discuţii şi… Fireşte, o făcea în batjocură. Ştiu sigur, am băgat bine de seamă că-i făcea plăcere, după ce mă asculta şi mă aţâţa până la durere, să mă zăpăcească deodată cu vreun cuvânt plin de dispreţ extrem şi de nepăsare. Şi doar ştia că nu pot trăi fără ea. Iată, trecuseră trei zile de la istoria cu baronul şi nu -mai puteam să îndur despărţirea noastră. Când am întâlnit-o adineauri, lângă cazinou, îmi bătea inima atât de tare, încât am pălit. Dar nici ea nu putea trăi fără mine. Îi eram necesar, dar oare, oare numai ca măscăriciul Balakirev5?

Avea un secret – era limpede. Discuţia ei cu bunica mă întristase. De o mie de ori o rugasem să fie sinceră cu mine şi ştia că sunt gata să-mi dau viaţa pentru ea. Dar se eschiva întotdeauna, cu dispreţ aproape, sau în locul vieţii, pe care i-o ofeream, îmi cerea asemenea ieşiri, ca atunci, cu baronul I Nu era revoltător? Oare întreaga ei viaţă era concentrată în jurul franţuzului acela? Dar mister Astley? Aici lucrurile deveneau cu desăvârşire de neînţeles şi între timp – Doamne, cât mă chinuiam!

Venind acasă, într-un acces de furie, apucai pana şi îi înşirai următoarele: Polina Alexandrovna, îmi dau seama limpede că a sosit deznodământul care o să te atingă, fireşte şi pe dumneata. Îţi repet pentru ultima oară: ai nevoie sau nu de capul meu? Dacă-ţi va fi necesar, cât de cât, te rog să dispui de mine; deocamdată, stau în odaia mea, în orice caz în majoritatea timpului şi n-am de gând să plec nicăieri. Dacă vei avea nevoie, scrie-mi sau cheamă-mă.”

Am sigilat şi am trimis biletul prin lacheul de pe coridor, poruncindu-i să-l transmită personal. Nu mă aşteptam Ia un răspuns, totuşi peste trei minute lacheul se întoarse cu ştirea că „domnişoara vă transmite salutări*.

Pe la şapte am fost chemat la general.

Se afla în cabinet, îmbrăcat, de parcă se pregătea să plece undeva. Bastonul şi pălăria erau pe divan. Mi s-a părut, în timp ce intram, că stă în mijlocul odăii, cu picioarele desfăcute, cu capul în piept şi că vorbeşte singur cu glas tare. Însă, de cum mă văzu, se repezi spre mine aproape strigând, încât fără voie am făcut un pas înapoi, pregătindu-mă să fug; dar el mă apucă ide amâmdouă mâinile şi mă trase spre divafi j se aşează, mă sili să mă aşez şi eu în faţa lui în fotoliu şi fără să-mi lase mâinile, cu buze tremurătoare, cu lacrimi care-i luciră brusc în gene, rosti rugător:

— Alexei Ivanovici, scapă-mă, scapă-mă, cruţă-mă.

Mult timp nu putui pricepe nimic; el vorbea, vorbea în-tr-una, repetând: „Cruţă-mă, cruţă-mă!” în cele din urmă ghicii că aşteaptă de la mine ceva în chip de sfat j sau, mai bine zis, părăsit de toţi, amărât şi alarmat, îşi amintise de mine şi mă chemase numai ca să poată vorbi, să vorbească, să vorbească într-una.

I se tulburaseră minţile sau, în orice caz, se pierduse de tot. Îţi încrucişa mâinile pe piept şi era gata să se arunce în genunchi în faţa mea pentru ca eu (ce credeţi?), ca eu să mă duc imediat la M-lle Blanche şi să fac apel la conştiinţa ei, s-o conving să se întoarcă şi să se mărite cu el.

— Dar, domnule general, strigai, mademoiselle Blanche poate că nici n-a băgat încă de seamă existenţa mea? Ce pot face eu?

Era însă inutil să te împotriveşti; nu pricepea ce-i spuneai. Se apuca să vorbească de bunica, dar îngrozitor de dez-lânat j rămăsese încă la ideea că trebuie să cheme poliţia.

— La noi, la noi, începea el, fierbând brusc de indignare – într-un cuvânt la noi, într-un stat bine organizat, unde există autorităţi, asupra unor bătrâne ca ea s-ar fi instituit ne-întârziat o tutelă! Da, stimate domn, da, urmă el, trecând deodată la un ton dojenitor, apoi sări din loc şi începu să se plimbe prin odaie j – n-ai ştiut încă asta, stimate domn, se adresă el, într-un colţ al camerei, unui

stimat domn imaginar, ei bine, ai să afli… Da… la noi bătrâne ca asta se ţin din scurt, din scurt, din scurt, 'da… Of, la naiba.

Şi se aruncă din nou pe divan, iar peste un minut, aproape plângând şi sufocându-se, se grăbi să-mi spună că M-lle Blanche de aceea nu se mai mărită cu el fiindcă în locul telegramei a sosit bunica şi acum e limpede că el nu va căpăta moştenirea. I se părea că nu ştiu încă toate astea. Am amintit de Des Grieux; el dădu din mimă: „A plecat! Tot ce am e ipotecat la el; am rămas gol puşcă I Banii pe care i-ai adus dumneata… Banii aceia, nu ştiu câţi mai sunt, pare-mi-se că au rămas vreo şapte sute de franci şi atât – asta-i tot, iar mai departe, nu ştiu, nu ştiu!”

— Cum ai să plăteşti atunci hotelul? Strigai eu, speriat, şi… pe urmă ce o să se întâmple?

Se uită îngândurat la mine, dar cred că nu înţelegea nimic sau poate că nici nu mă auzea. Am încercat să aduc vorba de Polina Alexandrovna, de copii; răspunse în grabă: „Da! Da! Dar îndată se apucă din nou să vorbească de prinţ, de faptul că acum Blanche o să plece cu el şi atunci- ce mă fac eu atunci, Alexei Ivanovici? Mă întrebă deodată. Pentru Dumnezeu! Ce mă fac, spune şi dumneata, doar asta-i nerecunoştinţa! E nerecunoştinţa!”

În cele din urmă, începu să plângă în hohote.

Ce puteai face cu un astfel de om? Să-l laşi singur era de asemenea periculos; putea face vreun pocinog. Am scăpat totuşi de el, de bine de rău, dar am înştiinţat-o pe dădacă să treacă pe la dânsul mai des şi, afară de asta, am stat de vorbă cu lacheul de pe coridor, un băiat cu scaun la cap; mi-a făgăduit şi el, ca la rândul său să aibă grijă.

Abia am apucat să-l las pe general, că se ivi la mine Po-tapăci ca să mă cheme la bunica. Era ora opt şi abia se. Întorsese de la cazinou, după ce pierduse totul. M-am dus la dânsa: bătrâna şedea în fotoliu, istovită şi vădit bolnavă. Marfa îi întinse o ceaşcă cu ceai, pe care aproape că o sili

să-l bea. Atât glasul cât şi tonul bunicii se schimbaseră simţitor.

— Bună ziua, fiule, Alexei Ivanovici, rosti ea rar şi cu gravitate, plecând capul, scuză-mă că te mai supăr o dată, iartă o femeie bătrână. Eu, drăguţă, am lăsat totul acolo, aproape o sută de mii de ruble. Ai avut dreptate că n-ai mers ieri cu mine. Acuma-s fără bani, n-am un sfanţ. Nu vreau să mai zăbovesc nici o clipă, la nouă şi jumătate plec. Am trimis după englezul acela al tău, Astley, parcă, vreau să-i cer trei mii de franci pentru o săptămână.'Convinge-l tu, să nu-i treacă cumva prin gând să mă refuze. Eu, fiule, mai sunt destul de bogată. Am trei sate şi două case. S-or mai găsi şi bani, că nu i-am luat pe toţi. De aia spun, ca să nu aibă cumva vreo îndoială… A, dar uite-l! Pe omul bun îl cunoşti fără mare osteneală. •

Mister Astley sosea în grabă la prima chemare a bunicii. Fără a sta pe gâfiduri câtuşi de puţin şi fără să spună nimic, îi numără îndată trei mii de franci în schimbul unei poliţe, pe care bunica o semnă. Încheind treaba, salută şi se grăbi să iasă.

— Acum pleacă şi tu, Alexei Ivanovici. Mi-a mai rămas o oră şi ceva, vreau să mă întind, că mă dor oasele. Nu te supăra pe o proastă bătrână. De acum încolo n-am să-i învinuiesc pe tineri ide uşurinţă şi nefericitului acela, generalul vostru e păcat să-i mai caut vină. Bani tot nu-i dau, facă ce-o vrea, fiindcă prea e nătărău, după părerea mea, numai că nici eu, proastă bătrână, nu-s mai deşteaptă. Adevărat e că Dumnezeu pedepseşte trufia şi la bătrâneţe. Ei, rămâi cu bine. Mar-fuşa, ridică-mă.

Voiam totuşi s-o conduc pe bunică. Afară de aceasta mă aflam într-o stare de aşteptare, mă tot aşteptam că acuşi-acuşi o să se întâmple ceva. Nu-mi găseam loc acasă. Ieşeam pe coridor, ba chiar m-am dus pentru o clipă să mă plimb pe alee. Scrisoarea mea era limpede şi hotărâtă, iar catastrofa de acum – cu siguranţă definitivă. La hotel am auzit de plecarea lui Des Grieux. În sfârşit, chiar dacă avea

să mă respingă ca prieten, poate că nu mă va respinge ca slugă. Avea doar nevoie de mine, măcar pentru comisioane; da, puteam să-i fiu de folos, nici vorbă!

La ora plecării trenului am alergat la gară şi am instalat-o pe bunica. S-au aşezat cu toţi într-un vagon special pentru familie. „îţi mulţumesc, fiule, pentru ajutorul tău neprecupeţit, îşi luă ea rămas bun de la bine şi transmite-i Prăsii viei cele ce i-am spus eu ieri. Am s-o aştept."

M-am dus acasă. Trecând prin faţa apartamentului pe care-l ocupa generalul, am întâlnit-o pe dădacă şi am întrebat-o de el. „De, boierule, aşa şi aşa", răspunse ea trist. Am intrat totuşi, dar la uşa biroului m-am oprit, absolut uluit. M-lie Blanche şi generalul râdeau în hohote, care mai de care. Veuve Cominges şedea tot acolo, pe divan. Generalul îşi ieşise, vădit, din minţi de bucurie, gângăvea tot soiul de nerozii şi rî-dea cu un râs lung şi nervos care-i brăzda faţa cu mii 'de zbârcituri, iar ochii i se ascundeau parcă. Mai târziu am aflat chiar de la Blanche că, după ce l-a alungat pe prinţ şi auzind de plânsetele generalului, s-a gândit să-l consoleze şi a intrat la el pentru o secundă. Dar bietul general nu ştia că în clipa aceea soarta lui era hotărâtă şi că Blanche începuse să împacheteze pentru ca a doua zi chiar, cu primul tren de dimineaţă, să zboare la Paris.

Am stat puţin în pragul cabinetului, apoi m-am răzgândit să mai intru şi am ieşit neobservat. Urcând la mine şi des-chizând uşa, am zărit deodată, în semiîntuneric, o siluetă care şedea în colţ pe scaun, lângă fereastră. La apariţia mea nu se sculă. M-am apropiat repede, m-am uitat şi mi s-a tăiat răsuflarea: era Polina!

Capitolul XIV.

Am scos un strigăt de surpriză.

— Ce-i? Ce-i? Mă întrebă ea straniu. Era palidă şi mă privea, posomorită.

— Cum ce-i? Dumneata? Aici, la mine?

— Dacă vin, vin toată. Aşa-i obiceiul meu. Ai să vezi îndată; aprinde lumânaiea.

Am aprins luminarea. Ea se sculă, se apropie de masă şi puse înaintea mea o scrisoare desfăcută.

— Citeşte-o! Îmi porunci.

— Păi ăsta-i, ăsta-i scrisul lui Des Grieux! Strigai, apu-când scrisoarea. Mâinile îmi tremurau şi rândurile îmi jucau înaintea ochilor. Am uitat termenii în care era alcătuită scrisoarea, dar iat-o, deşi nu cuvânt cu cuvânt, în orice caz cu aceleaşi idei.

„Mademoiselle, scria Des Grieux, împrejurări nefavorabile mă silesc să plec neîntârziat. Desigur că ai observat şi dumneata că am evitat dinadins o explicaţie definitivă cu dumneata, până ce nu se va fi limpezit întreaga situaţie. Sosirea bătrânei (de la vieille dame) voastre rude ca şi fapta ei absurdă au pus capăt tuturor îndoielilor mele. Situaţia dificilă a propriilor mele afaceri mă împiedică categoric să mai nutresc dulcile speranţe cu care mi-am permis să mă îmbăt un timp. Regret cele ce s-au petrecut, dar nădăjduiesc că în purtarea mea nu vei găsi nimic care să nu fie demn de un gentilom şi un om cinstit (gentilhomme et honnete homme). După ce am pierdut aproape toţi banii împrumutându-l pe tutorele dumitale, mă aflu în extrema necesitate de a mă folosi de ceea ce-mi rămâne: am şi dat de ştire prietenilor mei din Petersburg să dispună neîntârziat de vânzarea averii care mi-a fost ipotecată; cunoscând, totuşi, că uşuratecul dumitale tată vitreg ţi-a cheltuit banii care-ţi aparţineau, am hotărât să-l iert de cincizeci de mii de franci şi pentru suma aceasta îi înapoiez o parte din poliţe, aşa încât dumneata ai acum posibilitatea să-ţi recuperezi ceea ce ai pierdut, trăgându-l la răspundere pe cale juridică. Nădăjduiesc, mademoiselle, că, în prezenta situaţie, atitudinea mea îţi va fi extrem de favorabilă. Nădăjduiesc de asemenea că prin această atitudine îmi fac pe deplin datoria de om cinstit şi nobil. Fii

încredinţată că amintirea dumitale îmi va rămâne pe veci întipărită în inimă.”

— Ce să-i faci, totul e limpede, i-am spus eu Polinei, oare te-ai putut aştepta la altceva? Adăugai cu revoltă.

— Nu mă aşteptam la nimic, rosti ea, în aparenţă liniştită, dar vocea i se oprea parcă; demult am hotărât totul; îi citeam gândurile, am aflat ce-i umblă prin minte. Credea că alerg după… Că am să insist… (se opri şi, fără să termine fraza, îşi muşcă buzele şi tăcu). Mi-am dublat dinadins dispreţul faţă de el, începu ea din nou, aşteptam să văd ce o să facă? Dacă ar fi sosit telegrama privitoare la moştenire, i-aş fi az-vârlit datoria idiotului aceluia şi l-aş fi gonit! II uram de mult, de mult. O, era cu totul altfel înainte, de o mie de ori altfel, dar acum… Acum!… Ah, cu câtă fericire i-aş fi azvârlit în obrazul lui ticălos aceste cincizeci de mii şi l-aş fi scuipat…

— Dar hârtia, poliţa aceea de cincizeci de mii pe care a înapoiat-o, se află la general? Ia-o şi dă-i-o lui Des Grieux.

— O, nu-i vorba de asta! Nu-i asta…!

— Da, adevărat, nu-i asta! Şi-apoi la ce mai e bun acum generalul? Dar bunica? Strigai eu deodată.

Polina mă privi, distrată şi nerăbdătoare parcă.

— Ce-i cu bunica? Rosti cu ciudă. Nu mă pot duce la ea… Şi-apoi nu vreau să cer iertare nimănui, adăugă iritată.

— Ce-i de făcut? Strigai. Dar cum, cum ai putut să-l iubeşti pe Des Grieux! Ah, ticălosul! Ticălosul! Ascultă, vrei să-l omor în duel? Unde-i acum?

— E la Frankfurt şi o să rămână acolo trei zile.

— Un singur cuvânt al dumitale şi plec, chiar mâine, cu primul tren! Am rostit cu un soi de entuziasm prostesc.

Polina râse.

— Mai ştii, poate că o să spună: înapoiază-mi mai întâi cincizeci de mii de franci. Şi-apoi de ce să se bată? Ce prostie!

— Atunci de unde, de unde să luăm aceşti cincizeci de mii de franci? Repetai, scrâşnind din dinţi, de parcă ar fi fost cu

putinţă să-i ridic aşa, deodată, de pe jos. Ascultă: mister Astley? Întrebai, în timp ce o idee ciudată mi se năştea în cap.

Îi scăpărară ochii.

— Va să zică tu singur vrei să plec de la tine la englezul acela? Rosti ea, privindu-mă sfredelitor drept în faţă şi zâmbind cu amărăciune. Pentru prima oară în vi^ta îmi spunea fu.

Mi se pare că în clipa aceea îi vâjâia capul de emoţie fiindcă se aşează deodată pe divan, istovită parcă.

Mă luminase parcă un fulger; stăteam şi nu-mi credeam ochilor, nu-mi credeam urechilor! Cum aşa, va să zică mă iubeşte? A venit ia mine şi nu la mister Astley. A venit ea, o fată, singură, în odaia mea, într-un hotel, ceea ce înseamnă că s-a compromis în ochii tuturor, iar eu stau în faţa ei şi încă nu pricep!

Un gând nesăbuit se aprinse în creierul meu.

— Polina I Lasă-mi numai o oră. Aşteaptă aici numai o oră şi… Am să mă întorc! E… absolut necesar! Ai să vezi! Rămăi aici, rămâi aici.

Şi am ieşit buzna din odaie, fără să răspund privirii ei întrebătoare şi mirate; îmi strigase ceva din urmă, dar nu m-am întors.

Da, uneori gândul cel mai nesăbuit, cel mai imposibil în aparenţă, ţi se înfige atât de adânc în cap, încât, până la urmă, îl priveşti ca pe ceva realizabil… Mai mult: dacă ideea se uneşte cu o dorinţă puternică, arzătoare, o iei uneori, până la urmă, ca pe ceva fatal, necesar, predestinat, ca pe ceva ce e imposibil să nu se întâmple! Poate că la mijloc exista ceva, o combinaţie de presentimente, o neobişnuită sforţare a voinţei, o autointoxicaţie cu propria-ţi fantezie sau încă ceva – nu ştiu; dar în seara aceea (pe care n-am s-o uit niciodată), mi se întâmplă un miracol. Deşi el poate fi perfect justificat aritmetic, totuşi pentru mine a rămas până azi un miracol. Şi de ce, de ce credinţa aceasta se întipărise atunci atât de adânc în mine şi de atâta vreme? Căci, cu

siguranţă, mă gândeam la asta – vă repet – nu ca la o întâmplare care se poate petrece la fel ca altele (şi prin urmare putea să nu se petreacă de loc), ci ca la ceva care mi se părea cu neputinţă să nu se producă.

Era ora zece şi un sfert; am intrat în cazinou cu speranţa atât de fermă şi, în acelaşi timp, atât de tulburat cum n-am mai fost niciodată. În sălile de joc se afla încă destulă lume, deşi de două ori mai puţină ca dimineaţa.

Către ora unsprezece, la mesele de joc rămân jucătorii autentici, pasionaţi, pentru care în staţiune nu există altceva decât ruleta, care au sosit numai pentru ea, care abia dacă observă ce se petrece în jurul lor şi nu se interesează de nimic în decursul întregului sezon, nefăcând decât să joace de dimineaţă până seara şi fiind gata, probabil, să joace şi din seară până în zori, dacă s-ar putea. Şi întotdeauna aceştia se împrăştie cu necaz la ora douăsprezece, când se închide ruleta. Iar atunci când crupierul şef, în jurul orei douăsprezece, înainte de închidere, anunţă: „Les tiois derniers coups, mes-sieurs!” * sunt gata să arunce orbeşte în aceste trei ultime jocuri tot ce au prin buzunare – şi, într-adevăr, atunci pierd cel mai mult. M-am aşezat chiar la masa unde şezuse deunăzi bunica. Înghesuiala nu era prea mare, încât am ocupat foarte repede un loc în picioare, lângă masă. Drept în faţa mea, pe postavul verde, era desenat cuvântul: „Passe” „Passe” e un rând de cifre, de la nouăsprezece inclusiv, până la treizeci şi şase. Primul şir, de la unu până la optsprezece inclusiv se numeşte „Manque”; dar ce-mi. Păsa mie de asta? Nu calculasem, ba chiar nu auzisem pe care cifră căzuse ultima lovitură şi nici nu m-am interesat de asta, începând jocul – aşa cum ar fi procedat orice jucător socotit. Mi-am scos toţi cei douăzeci de frederici şi i-am azvârlit pe „passe”, care se afla înaintea mea.

— Vingt deux *, strigă crupierul.

Am câştigat şi din nou am pus tot: şi ce avusesem şi câştigul.

— Tiente el un *, strigă crupierul.

* Ultimele trei jocuri, domnilor I (Fr.) * Douăzeci şi două. (Fr.) * Treizeci şi unul. (Fr.)

Din nou am câştigat! Deci aveam în total optzeci de frederici! I-am împins pe toţi optzeci pe douăsprezece cifre mijlocii (câştig triplu, dar aveam două şanse împotriva mea) – roata se învârti şi a ieşit douăzeci şi patru. Mi s-au înşirat trei pachete de câte cincizeci de frederici şi zece monezi de aur; în total, cu ce mai avusesem, m-am pomenit cu două sute de frederici!

Parcă eram în delir. Am împins toată această grămadă de bani pe roşu – şi deodată m-am trezit! Era singura dată din toată seara, din tot timpul jocului, când m-a trecut o spaimă ca un fior, răspunzând în tremurul mâinilor şi al picioarelor. Am simţit şi mi-am dat seama cu groază: ce ar însemna acum pentru mine să pierd! În miza aceea era toată viaţa mea!

— Rouge! Strigă crupierul – şi am răsuflat în itimp ce fiori de foc mă treceau prin tot corpul. Mi se plăti în bancnote; înseamnă că aveam în total patru mii de florini şi optzeci de frederici I (Pe atunci mai puteam urmări socoteala.)

Mai îmi amintesc că am pus două mii de florini, din nou pe douăsprezece cifre mijlocii şi am pierdut; am pus aurul pe care-l avusesem şi optzeci de frederici şi am pierdut. Mă cuprinse turbarea: am apucat ultimele două mii de florini care-mi mai rămăseseră şi le-am pus pe primele douăsprezece cifre – aşa, la întâmplare, fără socoteală! De altfel, a fost o clipă de aşteptare, asemănătoare ca senzaţie cu senzaţia pe care a încercat-o M-me Blanchard6, la Paris, în timp ce cădea din balon spre pământ.

— Quatie! * strigă crupierul. În total, cu miza dinainte, aveam din nou şase mii de florini. Acum priveam ca un învingător, nu mă mai temeam de nimic, absolut de nimic şi am aruncat patru mii de florini pe negru. Vreo nouă oameni se repeziră, după mine, să pună pe negru. Crupierii se

uitară unul la altul şi schimbară câteva cuvinte. În jur, toţi vorbeau şi aşteptau.

A ieşit negrul. De aici nu-mi mai amintesc de nici un calcul, nici de ordinea mizelor. Ţin minte numai, ca prin vis, că apucasem să câştig, pare-se, vreo şaisprezece mii de florini; deodată, prin trei lovituri nefericite, am pierdut din ei douăspre-

* Patru. (Fr.) zece; pe urmă am împins ultimele patru mii pe „passe” (nu mai resimţeam nimic în timpul acesta; aşteptam numai, în mod automat parcă, fără să gândesc) – şi iar am câştigat; pe urmă am mai câştigat de patru ori la rând. Ţin minte numai că luam banii cu miile; mi-a mai rămas de asemenea în memorie că cel mai des ieşeau cele douăsprezece cifre mijlocii, de care mă şi legasem. Ele apăreau nu ştiu cum regulat, neapărat de vreo trei, patru ori la rând, pe urmă dispăreau de două ori şi se întorceau iar de trei sau patru ori la rând. Această uimitoare regularitate se întâlneşte uneori în serie şi tocmai asta îi descumpăneşte pe jucătorii calculaţi, care socotesc cu creionul în mână. Şi ce renghiuri îngrozitoare joacă uneori aici soarta.

Cred că nu trecuse mai mult de o jumătate de oră de când venisem. Deodată, crupierul m-a anunţat că am câştigat treizeci de mii de florini şi întrucât banca nu poate plăti mai mult dintr-o dată, ruleta se va închide până în dimineaţa următoare. Mi-am înşfăcat tot aurul şi l-am turnat în buzunare, am apucat bancnotele şi am trecut la o altă masă, în altă sală, unde se afla o altă ruletă; în urma mea năvăli întreaga mulţime; acolo mi se făcu îndată loc şi m-am apucat din nou să pun la nimereală, fără să socotesc. Nu-mi dau seama ce m-a salvat!

Uneori, totuşi, parcă-mi trecea prin minte o combinaţie oarecare. Mă legam de unele cifre şi şanse, dar curând fe părăseam şi mizam iar aproape fără să-mi dau seama. Eram, pesemne, foarte distrat; îmi amintesc că crupierii mi-au corectat de câteva ori jocul. Făceam nişte greşeli

grosolane. Aveam tâmplele umede de sudoare şi mâinile îmi tremurau. Mă asaltau şi polonezii să-şi ofere serviciile, dar nu ascultam pe nimeni. Norocul curgea neîntrerupt. Deodată, în jur se stârniră vorbe cu glas tare şi râsete., Bravo, bravo!" strigau toţi, ba unii începură chiar să bată din palme. Smulsesem şi de aici treizeci de mii de florini şi banca se închise iar până a doua zi!

— Pleacă, pleacă, îmi şopti o voce din dreapta. Era un ovrei din Frankfurt; stătuse tot timpul în preajma mea şi pare-mi-se mă ajutase uneori la joc.

— Pentru Dumnezeu, pleacă, îmi şopti o altă voce ^a urechea stângă. Am aruncat o privire. Era o doamnă îmbrăcată nespus de modest şi cuviincios, în jur de treizeci de ani, cu o faţă bolnăvicios de palidă şi obosită, oare mai amintea încă minunata ei frumuseţe de altădată. In clipa aceea tocmai îmi îndesam buzunarele cu bancnote, pe care le mototoleam fără milă şi adunam aurul rămas pe masă. Apucând ultimul pachet de cincizeci de frederici, am reuşit, cu totul neobservat, să-l vâr în mâna palidei doamne; ţineam grozav s-o fac şi-mi amintesc că degetele ei subţiri şi slabe îmi strânseră puternic mâna, în chip de vie recunoştinţă. Toate acestea s-au petrecut într-o clipă.

Duţiă ce am strâns tot, am trecut la trenţe et quaiante.

La trenţe et quarante joacă un public aristocratic. Nu mai e ruleta, e joc de cărţi. Aici banca răspunde pentru o sută de mii de taleri deodată. Cea mai mare mizăe de asemenea de patru mii florini. Nu cunoşteam de loc jocul, nu ştiam aproape nici o mizăafară de roşu şi negru, care erau şi aici. De ele m-am şi legat. Întreg cazinoul se adunase în jur. Nu-mi aduc aminte dacă în tot timpul acesta m-am gândit măcar o dată la iPolina. Simţeam o desfătare nestăpânită să apuc şi să adun bancnote, care creşteau morman înaintea mea.

Într-adevăr, parcă mă împingea soarta. De astă dată, ca dinadins, se petrecu un lucru care se repetă, de altfel, destul de des în timpul jocului. Şansa se agaţă, de pildă, de

roşu şi nu-l părăseşte de zece, ba chiar de cincisprezece ori în şir. Am auzit chiar acum două zile că, săptămâna trecută, roşul a ieşit de douăzeci şi două de ori la rând; aşa ceva nu se pomenise la ruletă şi se povestea cu mirare. Se înţelege că toţi părăsesc de îndată roşul şi după zece ori, de pildă, aproape nimeni nu are curajul să mizeze pe el. Dar nici pe negru, opus roşului, nu mai pune atunci niciunul dintre jucătorii cu experienţă. Un jucător încercat ştie ce-i acela „capriciul întâmplării”. S-ar părea, de pildă, că după şaisprezece lovituri pe roşu, a şaptesprezecea va cădea neapărat pe negru. La asta se reped novicii cu ghiotura, dublează şi triplează mizele şi pierd îngrozitor.

Eu, însă, printr-o toană ciudată, băgând de seamă că roşul a ieşit de işapte ori la rând, m-am agăţat dinadins de el. Sunt convins că pe jumătate din orgoliu; voiam să uimesc spectatorii priintr-un risc nebunesc şi – ce senzaţie ciudată – îmi amintesc limpede că, lântr-adevăr, deodată, fără nici un fel de provocare din partea orgoliului, a pus stăpânire pe mine o teribilă sete de risc. Poate că, după ce a trecut prin atâtea

Senzaţii, inima nu se satură, ci se irită mai mult din pricina lor şi cere senzaţii din ce în ce mai puternice, până la absoluta istovire. Şi, zău că nu mint, dacă regulamentul jocului mi-ar fi permis să pun cincizeci de mii de florini dintr-o dată, i-aş fi pus, ifără doar şi poate. În jurul meu toţi strigau că-i o nebunie, că xoşul a ieşit a paisprezecea oară!

— Monsieur a gagne deja cent miile floiins *, se auzi un glas lângă mine.

M-am trezit deodată. Cum? Câştigasem în seara aceea o sută de mii de florini I Păi la ce-mi trebuia mai mult? M-am repezit asupra bancnotelor, le-am înghesuit în buzunar fără să le număr, mi-am adunat tot aurul, toate fişicurile şi am ieşit buzna din cazinou. Toţi râdeau în jur, în timp ce treceam prin săli, privindu-mi buzunarele umflate şi mersul cam clătinat, din pricina greutăţii aurului. Cred că era cu mult peste opt kilograme. Câteva mâini se întinseră spre

mine; am împărţit cât am putut apuca în pumn. Doi ovrei mă opriră la ieşire.

— Eşti curajos! Eşti foarte curajos! Îmi spuseră ei dar pleacă mâine dimineaţă neapărat, cât poţi mai devreme, altminteri pierzi tot…

Nu-i ascultam. Aleea era atât de întunecoasă că nu vedeai la doi paşi. Până la hotel era cam o jumătate de verstă. Niciodată nu-mi fusese frică de hoţi sau tâlhari, nici în copilărie; şi nici acum nu mă gândeam la ei. De altfel nu-mi amintesc la ce m-am gândit în timpul drumului; n-aveam nici un gând. Simţeam numai o desfătare teribilă – a succesului, a victoriei, a puterii – nu ştiu cum să mă exprim. Îmi apărea în faţă chipul Polinei; ţineam minte şi-mi dădeam seama că mă duc la ea, că am s-o întâlnesc îndată, că am să-i povestesc şi am să-i arăt… Dar abia dacă-mi aminteam ce-mi spusese adineauri şi de ce m-am dus la cazinou şi toate senzaţiile recente, pe care le încercasem numai cu o oră şi jumătate înainte, mi se păreau acum un trecut îndepărtat, îngropat, învechit, pe care nu-l mai pomeneşti niciodată, fiindcă acum totul va începe de la capăt. Când eram aproape de capătul aleii, mă năpădi deodată spaima: „Dar dacă mă ucid acum şi mă jefuiesc?!” Cu fiecare pas spaima mea se dubla. Alergam aproape. Deodată, la sfârşitul aleii, luci brusc întreg

* Domnul a câştigat deja o sută de mii de florini. (Fi.)

hotelul nostru, viu luminat – slavă Domnului, eram acasă! Am ajuns în fugă până la etajul meu şi am deschis uşa. Polina se afla acolo şi şedea pe divan, în faţa luminării aprinse, cu mâinile încrucişate pe piept. Se uită la mine, uluită, cu siguranţă că în clipa aceea aveam o înfăţişare destul de stranie. M-am oprit în ifaţa ei şi am început să arunc pe masă grămada de bani.

Capitolul XV.

Îmi amintesc că se uita la faţa mea teribil de stăruitor, dar nu se mişca din loc şi fără să-şi schimbe măcar poziţia.

— Am câşigat două sute de mii de franci, strigai eu, aruncând ultimul fişic. Mormanul uriaş de bancnote şi fişicuri ocupase întreaga masă şi nu-mi mai puteam lua ochii de la el; erau clipe când uitam cu totul de Polina. Ba mă apucam să fac ordine în mulţimea de bancnote, aşezându-le la un loc, iba trăgeam: într-o sdngură grămadă aurul; ba lăsam totul şi începeam să umblu, gânditor, cu paşi repezi prin odaie, pentru a mă apropia apoi din nou de masă şi a începe iar să număr banii. Deodată, >ca şi cum m-aş fi trezit, m-am repezit la uşă şi am încuiat-o degrabă, răsucind cheia de două ori. Pe urmă m-am oprit, preocupat, în faţa valizei mele mici.

— Să-i pun oare în valiză până mâine? Am întrebat întorcându-mă deodată spre Polina şi amintindu-mi brusc de ea.

Ea şedea fără să se mişte, pe acelaşi loc, dar mă urmărea. Avea o expresie stranie pe obraz; nu mi-a plăcut de loc expresia aceea! N-aş greşi dacă aş spune că în ea se citea ura.

M-am apropiat repede.

— Polina, uite douăzeci şi cinci de mii de florini, asta înseamnă cincizeci de mii de franci, ba mai mult. Ia-i şi mâine aruncă-i lui în obraz.

Nu-mi răspunse.

— Dacă vrei, îi duc chiar eu, dis-de-dimineaţă. E bine aşa?

Deodată, izbucni în râs. Râse mult timp.

Mă. Uitam la ea cu mirare şi amărăciune. Râsui acesta semăna foarte mult cu râsul său din alte daţi, când îşi bătea adesea joc de mine şi care izbucnea întotdeauna în timpul declaraţiilor mele celor mai pătimaşe. În sfârşit încetă şi se încruntă; mă cerceta sever pe sub sprâncene.

— N-am să iau banii dumitale, rosti dispreţuitor.

— Cum? Ce-i asta? Strigai. Polina, de ce?

— Nu iau bani de pomană.

— Ţi-i ofer ca prieten; îţi ofer viaţa mea.

Se uită la mine cu o privire lungă şi cercetătoare de parcă ar fi vrut să mă străpungă.

— Plăteşti scump, rosti, zâmbind. Amanta lui Des Grieux nu merită cincizeci de mii de franci.

— Polina, cum poţi vorbi aşa cu mine! Strigai cu reproş. Parcă eu sunt Des Grieux?

— Te urăsc! Da… Da! Nu te iubesc mai mult decât pe Des Grieux, spuse deodată cu ochi scăpărători.

Apoi îşi acoperi faţa cu palmele şi izbucni într-o criză de isterie. M-am repezit la ea.

Mi-am dat seama că i se întâmplase ceva în lipsa mea. Îşi ieşise parcă cu totul din minţi.

— Cumpără-mă? Vrei? Vrei? Pentru-cincizeci de mii de franci ca Des Grieux? Îi scăpă printre hohotele convulsive de plâns. Am cuprins-o în braţe, îi sărutam inimile, picioarele, am căzut în genunchi în faţa ei.

Criza de isterie începea să-i treacă. Îşi puse amândouă mâinile pe umerii mei, cercetându-mă atent; parcă ar fi vrut să-mi citească ceva pe faţă. Mă asculta, dar vădit nu auzea cele ce-i spuneam. Un soi de îngrijorare şi concentrare i se iviră pe chip. Mă temeam pentru ea; aveam impresia certă că i se tulbură minţile. Ba începea deodată să mă atragă încet spre ea j un zâmbet încrezător i se ivea pe faţă; apoi mă împingea brusc şi cu privirea din nou întunecată se apuca să mă cerceteze.

Pe neaşteptate, se repezi să mă îmbrăţişeze.

— Mă iubeşti, mă iubeşti, nu-i aşa? Spuse. Doar tu, doar tu… ai vrut să te baţi în duel cu baronul pentru mine!

Şi deodată izbucni în râs, de. Parcă şi-ar fi amintit de ceva hazliu şi drăguţ. Plângea şi râdea în acelaşi timp. Ce aveam de făcut? Eu însumi eram ca în friguri. Îmi amintesc că a început sănmi spună ceva, dar n-am putut pricepe nimic.

Era ca un fel de delir, un soi de gângăveală – de parcă ar fi vrut să-mi povestească ceva, cât mai repede – un delir întrerupt pe alocuri de râsul cel mai voios, care începea să mă sperie.

„Nu, nu, tu-mi eşti cel drag, tu-mi eşi cel drag! Repeta. Tu-mi eşti credincios!” şi din nou îşi punea mâinile pe umerii mei, mă cerceta iar şi continua să repete: Tu mă iubeşti… Mă iubeşti… ai să mă iubeşti?” Nu-mi luam ochii de la ea; n-o mai văzusem niciodată într-un asemenea acces de duioşie şi iubire; se înţelege, era un delir…

— Dar. Văzându-mi privirea pătimaşă, începea brusc să zâmbească şiret; şi, fără nici o legătură, se pornea deodată să vorbească despre mister Astley.

De altfel, pomenea mereu de mister Astley (mai ales când se străduise adineauri să-mi povestească ceva), dar ce anume n-am putut pricepe bine; cred că râdea de el; repeta într-una că el aşteaptă… Şi că ştiu eu oare că, precis, stă acum în faţa geamului? „Da, da, în faţa geamului, hai, deschide, uită-te, uită-te, e aici, aici!” Mă împingea spre fereastră, dar, de îndată ce făceam o mişcare într-acolo, izbucnea în hohote de râs şi rămâneam pe loc, iar ea se repezea să mă îmbrăţişeze.

— O să plecăm? Plecăm mâine? Îşi amintea deodată agitată şi… (cădea pe gânduri) crezi că o ajungem din urmă pe bunica, ce zici? Cred că la Berlin o ajungem. Ce crezi că o să spună când o s-o ajungem din urmă şi o să ne vadă? Dar mister Astley?… Ei, acela n-ar sări de pe Schlangenberg, cum crezi? I (Izshucni în râs.) Ascultă: ştii unde pleacă vara viitoare? Vrea să plece la Polul Nord pentru nişte cercetări ştiinţifice şi m-a chemat şi pe mine cu el, ha, ha, ha! Bl zice că n-oi, ruşii, fără europeni nu ştim nimic şi nu suntem în stare de nimic… Dar şi el e om bun I Ştii că-i găseşte o scuză „generalului”, el zice că Blanche… Că o pasiune – ei, nu mai ştiu, nu mai ştiu – repetă brusc, de parcă s-ar fi încurcat. Sărmanii, ce milă mi-e de ei şi de bunica… Dar ascultă, ascultă, de unde până unde vrei tu să-l omori pe Des Grieux? Şi credeai, credeai oare că ai isă-l omori? O, prostule! Oare te-ai putut gândi că am să te las să te baţi cu Des Grieux? Păi nici pe baron nu l-ai putea ucide, adăugă, râzând deodată. O, cât de hazliu ai fost atunci, cu

baronul; mă uitam la voi ammdoi de pe bancă; şi cum nu-ţi venea să te duci când te trimiteam. Ce-am mai râs atunci, ce-am mai râs, adăugă tprintre hohote.

Apoi din nou începea brusc să mă sărute şi să mă îmbrăţişeze, din nou îşi lipea cu gingăşie şi pasiune obrazul de faţa mea. Nu mă mai gândeam la nimic, nu mai auzeam nimic. Şi atunci mi-am pierdut capul…

Cred că era aproape şapte dimineaţa când m-am trezit; soarele lumina odaia. Polina şedea lingă mine şi privea ciudat în jur, ide parcă ieşise dintr-o beznă şi-şi aduna amintirile. Abia se trezise şi se uita stăruitor la masă şi la bani. Capul mi-era greu şi mă durea. Am încercat s-o apuc de mină; mă împinse brusc şi sări de pe divan. Ziua care începea era înnouratră; în zori plouase. Se apropie de fereastră, o deschise, îşi scoase capul şi pieptul afară, sprijinindu-se în mâini cu coatele pe pervaz şi rămase aşa vreo trei minute, fără să se întoarcă spre mine şi fără să asculte cele ce-i spuneam. Mă gândeam cu spaimă: ce-o să fie acum şi cum o să se sfârş-şească totul? Deodată se ridică de la fereastră, se apropie de masă şi, privindu-mă cu o ură nesfârşită, cu buzele tremurând de furie, îmi spuse:

— Ei şi acum dă-xni cei cincizeci de mii de franci ai mei!

— Polina, iar, iar I începui.

— Sau te-ai răzgândit? Ha, ha, ha! Poate că-ţi şi pare rău?

Cei douăzeci şi cinci de mii de florini, număraţi încă de ieri, se aflau pe masă; i-am luat şi i-am întins.

— Sunt ai mei acum? Aşa-i? Aşa-i? Mă întrebă cu răutate, ţinând banii în mâini.

— Întotdeauna au fost ai tăi, i-am răspuns.

— Ţine atunci cei cincizeci de mii de franci ai tăi! Îşi făcu vânt şi aruncă cu ei în mine. Pachetul mă izbi dureros în obraz şi se împrăştie pe podea. Săvârşind aceasta, Polina se repezi afară pe uşă.

Ştiu desigur că în clipa aceea nu era în toate minţile, deşi nu înţeleg această nebunie temporară. E drept că până azi, după o lună, e încă bolnavă. Care a fost însă pricina acestei

stări şi, în special, a acestei ieşiri? Mândria rănită? Desperarea fiindcă se hotărâse să vină la mine? Nu cumva i s-a părut, din purtarea mea, că sunt mândru de norocul meu şi, întocmai ca Des Grieux, vreau să scap de ea, dăruindu-i cincizeci de mii de franci? Dar n-a fost nimic din toate acestea, ini-o spune conştiinţa. Cred că, în parte, vinovată era şi mândria ei: mândria o făcuse să n-aibă încredere în mine şi să mă jignească, deşi poate ea însăşi nu le vedea pe toate prea limpede. In cazul acesta, desigur, am plătit în locul lui Des Grieux, devenind vinovat, poate fără prea mare vină. Toate acestea au fost numai o nebunie, e adevărat; e adevărat, de asemenea, că am ştiut că e în delir şi… N-am ţinut seamă de acest fapt. (Poate că acum nu mi-o poate ierta? Bine, asta-i acum j dar atunci, atunci? Doar nu erau atât de puternice boala şi delirul ei, ca să nu-şi dea seama cu desăvârşire ce face, venind la mine cu scrisoarea lui Des Grieux. Înseamnă că ştia ce face.

Mi-am viril cum am putut bancnotele şi grămada de aur în aşternut, le-am acoperit şi am ieşit la vreo zece minute după Polina. Eram sigur că a fugit acasă şi voiam să mă strecor încetişor la ei în antreu, ca s-o întreb pe dădacă de sănătatea domnişoarei. Mare mi-a ifost mirarea când am aflat de la dădacă, pe care am întâlnit-o pe scară, că Polina nu s-a întors încă acasă şi că dădaca venea la mine după ea.

— Chiar acum, i-am spus, chiar acum a plecat de la mine, cu vreo zece minute înainte, unde putea să dispară?

Dădaca mă privi cu dojana.

Intre timp se stârnise o poveste întreagă, care circula prin tot hotelul. La portar şi la ober-chelner se şoptea că la şase dimineaţa frăulein a ieşit fugind din hotel, în ploaie şi a alergat în direcţia hotelului d'Angleterre. Din cuvintele şi aluziile lor mi-am dat seama că ei ştiau că-şi petrecuse noaptea în odaia mea. De altfel, acum se vorbea de întreaga familie a generaluilui: s-a aflat că ieri generalul şi-a ieşit din minţi şi a plâns de, s-a auzit în tot hotelul. Se povestea de asemenea că bunica era mama acestuia, care sosise

dinadins din Rusia, ca să-i interzică fiului ei căsătoria cu M-lle de Cominges şi că l-a ameninţat să-l dezmoştenească dacă n-o ascultă şi întrucât el n-a ascultat-o, contesa şi-a pierdut dinadins, sub ochii lui, toţi banii la ruletă, tocmai ca să nu capete nimic. „Diese Russen I” *, repeta cu indignare ober-chelnerul, clătinând din cap. Alţii râdeau. Ober-chelnerul pregătea nota. Câştigul meu ajunsese cunoscut; Karl, lacheul meu de coridor, m-a felicitat primul. Dar n-aveam timp de ei. M-am repezit spre hotelul d'Angleterre.

Ruşii aceştia! (Germ.)

Era încă devreme; mister Astley nu primea pe nimeni; aflând iînsă că eram eu, a ieşit pe coridor şi s-a oprit în faţa mea, aţintindu-şi asupra mea privirea plumburie şi aşteptând să audă ce am să spun. L-am întrebat îndată de Polina.

— E bolnavă, mi-a răspuns mister Astley, continuând să mă privească ţintă, fără să-şi ia ochii de la mine.

— Va să zică e într-adevăr Ila dumneata?

— O da, e ia mine.

— Păi cum aşa… ai de giînd s-o ţii la dumneata?

— O da, am de gând.

— Mister Astley, asta o să provoace un scandal; iui se poate şi apoi e foarte bolnavă; poate că n-ai băgat de seamă?

— O da, am băgat de seamă şi ţi-am mai spus că e bolnavă. Dacă n-ar fi fost bolnavă, nu şi-ar fi petrecut la dumneata toată noaptea.

— Va să zică ştii şi asta?

— Ştiu asta. Ieri avea de gând să vină aici şi aş ii dus-o la o rudă de-a mea, dar fiindcă era bolnavă a greşit şi a venit 'la dumneata.

— Ia te uită! Ei, te felicit, mister Astley. Apropo, îmi dai o idee: nu cumva ai stat toată noaptea sub fereastra noastră? Toată noaptea miss Polina m-a îndemnat să deschid fereastra ca să văd dacă nu stai acolo şi râdea teribil.

— Oare? Nu, n-am stat sub ifereastră; dar am aşteptat pe coridor şi m-am plimbat încolo şi încoace.

— Dar trebuie tratată, mister Astley.

— O da, am şi chemat medicul şi dacă o să moară ai să-mi dai socoteală pentru moartea ei.

Am rămas uluit. „Dar mister Astley, ce-ai de gând?”

— E adevărat că ieri ai dâştigat două sute de mii de taleri?

— In total numai o sută de mii de florini.

— Ei, vezi! Atunci pleacă în dimineaţa aceasta la Paris.

— Pentru ce?

— Toţi ruşii, când au bani, se duc la Paris, explică mister Astley cu un glas şi un ton de parcă ar fi vorbit din carte.

— Ce să iac eu acum, vara, la Paris? O iubesc, mister Astley! O ştii şi dumneata.

— Oare? Sunt convins că nu. De altfel, dacă rămâi aici, ai să pierzi precis şi n-o să mai ai cu ce pleca da Paris. Acum, te las cu bine şi sunt absolut convins că o să pleci azi ia Paris.

— Bine, la revedere, mumai că la Paris nu plec. Iţi dai seama, mister Astley, ce o să se întâmiple acum la noi? Pe scurt, generalul… Şi acum întâmplarea asta cu miss Polina – o să înceapă să circule prin tot oraşul.

— Da, prin tot oraşul; cred însă că generalul nu se gândeşte la asta, n-are 'timp de aşa ceva. De altfel miss Polina are tot dreptul să locuiască unde doreşte. În ce priveşte familia aceasta, se poate spune fără să greşeşti că nu mai există.

Am plecat, zâmbind în sinea mea de convingerea ciudată a englezului că voi pleca la Paris. „Totuşi vrea să mă împuşte în duel, mai gândeam eu, dacă o să moară mademoiselle Polina j ce mai situaţie!” Jur căjmi era milă de Polina, dar curios, din clipa când m-am atins ieri de masa de joc şi am început să adun pachetele de bani iubirea mea trecuse parcă pe planul al doilea. Asta o spun acum; dar atunci încă nu-mi. Dădeam seama limpede de toate. Oare eram într-adevăr un jucător înrăit, oare într-adevăr… O iubeam atât

de ciudat pe Polina? Nu, o iubesc până azi, martor mi-e Dumnezeu! Iar atunci, atunci când am ieşit de la mister Astley, îndreptân-du-mă spre casă. Sufeream sincer şi mă acuzam. Dar deodată… Mi se întâmplă ceva nespus de straniu şi de stupid.

Mă grăbeam spre general când, pe neaşteptate, în apiopierea apartamentului lor, se deschise o uşă şi cineva mă strigă. Era M-me veuve Cominges, care mă chema la porunca M-iiei © lanche. Am intrat în apartamentul ei.

Ocupau un apartament mic, ou două camere. Din dormitor se auzea râsul şi ţipetele m-Uei Blanche. Se scula din pat.

— A, c'est lui! Viens donc, bete! E adevărat que tu as gagne une montagne d'or et d'argent? J'aimerais mieux l'or *.

— Am dâştigat, am răspuns eu, râzând.

— Ot?

— O sută de mii de florini.

— Bibi, comme tu es bete. Dar intră aici, că nu aud nimic. Nous ierons bombance, n'est ce pas? *

* A, e el I Dar vino odată, prostuţule 1… Că al câştigat o grămadă de aur fi de argint? Aş fi preferat aurul. (Fr.)

* Bibi, cât eşti de prost… O să chefuim, nu-i aşa?

Am intrat la ea. Se răsfăţa sub o plapuma de atlaz roz, de sub care i se zăreau umerii arămii, sănătoşi, splendizi – umeri cum numai în vis poţi vedea – acoperiţi, de bine, de rău de o cămaşă de batist tivită cu dantelă de o albeaţă strălucitoare, care se potrivea de minune cu pielea ei smeadă.

— Mon iils, as-tu du coeur? * strigă ea, văzându-mă şi izbucni în râs. Râdea întotdeauna extrem de vesel, ba uneori chiar sincer.

— Tout aatre… Începui eu, parafrazându-l pe Corneilie.

— Vezi, vois tu, turui ea deodată, dn primul rân'd caută-mi ciorapii şi ajută-mă să mă încalţ, şi, în al doilea rând, şi tu n'es pas trop bete, je te prends ă Paris. * Ştii, plec chiar acum.

— Acum?

— Peste o jumătate de oră.

Într-adevăr, totul era Împachetat. Toate valizele şi lucrurile ei stăteau pregătite. Cafeaua fusese de mult servită.

— Eh, bien! Dacă vrei, tu verras Paris. Dis donc, qu'est ce, que cest qu'un outchitel? Tu etais bien bete quand tu etais outchitei. * Dar unde sâmt ciorapii mei? Hai, încalţă-mă.

Îşi scoase picioruşul, cu adevărat superb, smead, mic, nedeformat, ca aproape toate picioruşele care arată atât de în-cântător în ghetuţe. Am izbucnit în râs şi am început să-i trag ciorapul de mătase. Între timp m-lle Blanche şedea pe pat şi Ilecărea.

— Eh, bien, que ieras-tu şi je te prends avec? In primul rând, je veux cinquante miile francs. Ai să mi-i dai la Frankfurt. Nous allons a Paris; acolo trăim împreună et je te Serai voir des etoiles en plein jour *. Ai să vezi acolo femei cum n-ai mai văzut niciodată. Ascultă…

— Ia stai, dacă-ţi dau, aşa, cincizeci de mii de franci mie ce-mi mai rămâne?

* Fiule, ai curaj 1 (Fr.)

* Dacă nu eşti prea prost, am să te iau la Paris. (Fr.) * Ai să vezi Parisul. Ia spune, ce-i aceea „ucitel”? Erai tare prost când erai, ucitel”. (Fr.)

* Ei bine, ce-ai să faci, dacă te iau cu mine?… Vreau cincizeci de mii de franci… Plecăm la Paris… Şi am să te fac să vezi stele în plină zi. (Fr.)

— Et cent cinquante miile irancs, ai uitat şi, pe deasu-ţpra, consimt să stau în locuinţa ta o lună, două, que sais-je?: Sigur că în două luni o să cheltuim aceşti o sută cincizeci de mii de franci. Vezi, je siiis bonne eniant * şi ţi-o spun dinainte, mais tu verras des etoiles.

— Cum aşa, totul în două luni?

— Cum? Te îngrozeşte? Ah, vil esclave *. Dar ştii tu că 'O lună de viaţă ca asta e mai frumoasă decât întreaga ta (existenţă? O lună, et apres le deluge. Mais tu ne peux com-

prendre, va! Pleacă, pleacă, nu meriţi! Ale, que Sais-tu? * în clipa acea tocmai îi încălţam al doilea picioruş, dar: nu m-am putut abţine şi l-am sărutat. Ea s-a smuls şi a început să mă lovească cu vârful piciorului în faţă. În cele din urmă mă goni de-a binelea. „Eh, bien, mon «outchitel», je t'a-'tends, şi tu veux *, peste un sfert de oră plec!” îmi strigă fia din urmă.

Când in-am întors acasă eram ca ameţit. Ce să-i faci, n-a-aveam nici o vină că M-lle Polina mi-a aruncat un pachet întreg de bani în obraz şi încă ieri îl preferase pe mister Ast-ley. Câiteva bancnote se mai aflau risipite pe podea; le-am strâns. In aceeaşi clipă se ideschise uşa şi apăru ober-«helnerul în persoană (care până atunci nici nu vroia să se uite la mine), ca să mă întrebe dacă n-aş dori să mă mut jos, într-un apartament splendid, unde a stat de curând contele V.?

Am stat puţin să mă gândesc.

— Nota, strigai eu. Plec îndată, peste cinci minute., Dacă-i Parisul, iParisul să iie! Mi-am zis eu. Se vede că aşa mi-a fost dat!”

Peste un sfert de ceas, şedeam într-adevăr în trei, într-un vagon pentru familii: eu, M-lle Blanche şi M-me veuve Cominges. M-lle Blanche, privindu-<mă, râdea în hohote isterice. Veuve Cominges îi ţinea isonul; n-aş putea spune că mă simţeam prea vesel. In viaţa mea apăruse o cotitură bruscă, dar încă de ieri mă obişnuisem să mizez totul pe o singură carte. Poate că-i adevărat că m-au zăpăcit banii şi

* Sunt fată bună. (Fr.) *♦ Ah, sclav josnic ce eşti I (Fr.)

* Şi după aceea potopul 1 Dar tu nu poţi pricepe asta, pleecs I!… Faci î (Fr.)

* Ei bine, „ucitelul” meu, dacă vrei, te aştept. (Fr.) mi-am pierdut capul. Peut-etre je ne demandais pas mieux. * Aveam impresia că schimb decorul pentru un timp, numai pentru un timp. „Dar peste o lună voi fi aici şi atunci., atunci o să ne mai încercăm puterile, mister Astley!” Nu, după

câte îmi amintesc, eram şi pe atunci grozav de trist, deşi râdeam pe întrecute cu prostuţa aceea de Blanche.

— Dar ce ai? Ce prost eşti I Oh, cât eşti de prost, striga Blanche, contenind din râs şi începând să mă certe de-a binelea. Ei, da, ei da, o să cheltuim cele două sute de mii de franci ai tăi, dar în schimb, mais tu seias heureux, comme un petit roi *. Am să4i leg eu însumi cravata şi am să-ţi fac cunoştinţă cu Hortense. Iar după ce o să cheltuim toţi banii noştri, ai să vii din nou aici şi ai să goleşti din nou banca. Ce ţi-au spus ovreii? Principalul e să ai curaj, şi4 ai, aşa încât ai să-mi mai aduci nu o dată bani la Paris. Quant ă moi, je veux cinquante miile francs de rente et alors... *.

— Dar generalul? Am întrebat eu.

— Generalul, ştii şi tu, se duce în fiecare zi, la ora asta, să-uni cumpere flori. I-am poruncit dinadins, de astă dată, să^mi caute florile cele mai rare. Bietul de el o să se întoarcă, dar ipăsărica a zburat. O să alerge după noi, ai să vezi. Ha, ha, ha! O să-mi pară foarte bine. La Paris o să-mi fie de folos; nota de aici are s-o achite pentru el mister Astley...

Iată deci în ce chip am plecat eu atunci la Paris.

Capitolul XVI.

Ce pot spune despre Paris? Toate acestea erau desigur ameţeală şi nebunie. Am stat la Paris în total numai trei săptămâni şi ceva şi în acest răstimp s-au isprăvit cu desăvârşire toţi cei o sută de mii de franci ai mei. (Spun numai o sută de mii j restul de o sută i-am dat M-llei Blanche în bani peşin – cincizeci de inii la Frankiurt, iar peste, trei zile, la Paris, i-am

* Poate că tocmai asta îmi trebuia. (Fr.) * In schimb vei fi fericit ca un mic rege. (Fr.)

— Cât despre mine, vreau o rentă de cincizeci de mii de franci.fi atunci... (Fr.) mai dat o poliţă de cincizeci de mii, pe care ea, de altfel, peste o săptămână, mi-a luat şi banii „et Ies cent miile francs, qui nous restent, tu Ies mangeras avec moi, mon outchitel „ *. Mă numea mereu „outchitel”. E greu

să-ţi închipui o fiinţă mai calculată, mai avară şi mai venală decât M-lle Blanche. Dar asta în ceea ce priveşte banii ei. Cât priveşte pe cei o sută de mii de franci ai mei, după cum mi-a declarat pe faţă mai târziu, a avut nevoie de ei pentru un prim aranjament la Paris. „Aşa încât acum mi-am făcut o situaţie onorabilă o dată pentru totdeauna şi n-o să-mi strice rostul nimeni, mult timp, cel puţin aşa am avut eu grijă”, adăugă. De altfel, aproape că nici nu i-am mai văzut pe cei o sută de mii; banii îi ţinea întotdeauna ea, iar în punga mea, pe care o controla în fiecare zi, nu se adunau niciodată mai mult de o sută de franci, ba aproape întotdeauna mai puţin.

— Ce nevoie ai tu de bani? Îmi spunea uneori cu aerul cell mai naiv şi n-o contraziceam. În schimb, îşi aranja, de loc rău, cu banii aceştia locuinţa, iar atunci când mă mută în casă nouă îmi arătă odăile, spunând: „Iată ce se poate face, cu socoteală şi gust, din mijloacele cele mai mizere”. Mizeria aceasta costase totuşi cincizeci de mii de franci în cap. Cu restul de cincizeci de mii îşi luă trăsură, cai, afară de asta am dat două baluri, adică două serate, la care au fost invitate şi Hortense şi Lisette şi Cleopâtre – femei remarcabile în multe şi multe privinţe, ba chiar departe de a fi urâte. La aceste două serate am fost silit să joc stupidul rol de gazdă, să întiîmpin şi să întreţin negustori proaspăt îmbogăţiţi, proşti ca noaptea, tot soiul de locotenenţi, imposi-bii prin ignoranţa şi neruşinarea lor, autori jalnici şi tot felul de jivine, de pe la reviste, care au apărut în fracuri moderne, cu mănuşi crem, plini de o trufie şi de nişte ifose cum nici la noi la Petersburg nu e cu putinţă – iar asta însemna ceva. La un moment dat, încercară chiar să râdă de mine, dar m-am îmbătat cu şampanie şi m-am trântit în odaia vecină. Toate acestea mă dezgustau nespus. „Cest un outchiiel, vorbea despre mine M-lle Blanche – ii a gagne deux cent miile francs *

* Iar restul de o sută de mii de franci, care ne mai rămân, ai să-i mănânci cu mine, „ucitelul” meu. (Fr.)

* E un „ucitel”… A câştigat două sute de mii de franci. (Fr.) şi fără mine s-ar (fi priceput să-i cheltuiască. După aţ>eea o şi se facă iar preceptor – nu cunoaşte cineva un loc? Trebuie să facem ceva pentru el.” Am început să beau şampanie extrem de des, fiindcă eram foarte trist şi mă plictiseam îngrozitor. Trăiam în mediul cel mai burghez, cel mai mercantil cu putinţă, unde fiecare sou era socotit şi măsurat. Blanche nu mă suferea de loc în primele două săptămâni, am observat asta j ce-i drept mă îmbrăcase foarte elegant şi ea însăşi îmi lega zilnic cravata, dar în sinea ei mă dispreţuia sincer. Nu dădeam nici o atenţie acestui fapt. Trist şi mohorât, mi-am făcut obiceiul să mă duc la „Château des Fleurs”, unde, cu regularitate, în fiece seară mă îmbătăm şi învăţam can-can (care se dansează acolo în modul cel mai infect), până la urmă căpătând chiar o faimă în această privinţă. În sfârşit, Blanche îşi dădu seama de firea mea: îşi făcuse la început ideea că, în tot timpul convieţuirii noastre, am să umblu după ea cu creionul şi hârtia în mână, că am să socotesc cât a cheltuit, cât a furat, cât are să mai cheltuiască şi cât are să mai fure, şi, se înţelege, era convinsă că pentru fiecare zece franci o să se iste între noi o bătălie. La orice eventual atac din partea mea, presupus de mai înainte, îşi pregătise din timp replici; dai, văzând că nu mă dedau la nici un fel de atacuri, în primele zile se apucă ea să mă contrazică. Uneori începea să vorbească aprins, dar, văzând că tac – de cele mai multe ori zăceam tolănit pe cuşetă şi mă uitam fix în tavan – termina prin a se mira. Credea:1a început să sunt pur şi simplu prost, „un outchitel” şi-şi întrerupse explicaţiile, gândind probabil în sinea ei: E un nătărău; n-are rost să-i atrag atenţia, de vreme ce nu pricepe”. Uneori, pleca, dar după zece minute se întorcea iar (asta se întâmp'la după cheltuielile ei cele mai nesăbuite, care nu erau de loc pe măsura mijloacelor noastre: de pildă, schimbase caii, cumpărând o pereche cu şaptesprezece mii de franci).

— Nu te superi, Bibi? Se apropiase de mine.

— Nu-u-u I Mă plictise-eşti! Îi spusei, înlăturând-o cu mina, dar asta o miră îmtr-atât, încât imediat se aşează lângă mine.

— Vezi tu, dacă am îndrăznit să dau atât, am făcut-o numai fiindcă erau de ocazie. Pot fi revânduţi cu douăzeci de mii de franci.

— Te cred, te cred; caii sunt minunaţi; şi ai acum un echipaj grozav; o să-ţi prindă bine; dar ajunge cu asta.

— Va să zică, nu te superi?

— De ce? Procedezi cu cap, luându-ţi din timp unele lucruri necesare. Toate acestea au să-iţi prindă bine mai târziu. Văd că, într-adevăr trebuie să te situezi pe poziţia asta; altminteri nu aduni milionul. Aceşti o sută de mii de franci ai noştri sunt numai un (început, o picătură în mare.

Blanche, care se aştepta cel mai puţin din partea mea la asemenea raţionamente (în loc de ţipete şi reproşuri!), arăta ca şi când ar fi căzut din cer.

— Va să zică… Iată cum eşti tu I Mais tu as l'esprit pour comprendre. Sais-tu, mon garson *, deşi eşti numai un preceptor ar fi trebuit să te naşti prinţ! Va să zică nu regreţi că se duc repede banii?

— Dă-i încolo, de s-ar duce mai repede!

— Mais… Sais-tu… Mais dis donc, eşti cumva bogat? Mais sais-tu, fiindcă prea dispreţuieşti banii. Qu'est ce que tu leras apres, dis donc? *

— Apres am să plec la Hamburg şi am să mai câştig o sută de mii de franci.

— Oui, oui, c'est ca, c'est magniiique! * Şi ştiu că ai să-i câştigi neapărat şi ai să-i aduci aici. Dis donc, da, ai să faci aşa, că am să ajung într-adevăr să te iubesc I Eh bien, fiindcă eşti aşa, am să te iubesc în tot timpul acesta şi n-am să te înşel niciodată. Vezi tu şi acum, deşi nu te-am iubit, parce que je croyais que tu n'est qu'un „outchitel”, (quelque chose comme un laquais, n'est-ce pas?) totuşi ţi-am fost credincioasă, parce que je suiş bonne iille *.

— Las' că minţi! Parcă nu te-am văzut data trecută cu Albert, cu ofiţerul acela negricios?

— Oh, oh, mais tu es… *

* Va să zică ai minte destulă ca să pricepi! Ştii, băiatul meu… (Fr.) * Dar… Ştii. Spune,. Dar ştii… Ce ai să faci după aceea, ia spune? (Fr.) * Da, da, asta-i, e minunat I (Fr.)

* Fiindcă credeam că eşti numai un preceptor (ceva în genul unui lacheu, nu-i aşa…?). Fiindcă sunt fată bună. (Fr.) * Ah, ah, dar eşti… (Fr.l

— Bine, lasă, minţi; crezi că mă supăr? Puţin îmi pasă; ii iaut que jeunesse se passe *. Doar n-ai să-l alungi, de vreme ce a fost înaintea mea şi-l iubeşti. Dar bani să nu-i dai. Auzi?

— Cum, nici pentru asta nu te superi? Mais tu es un vrai philosophe, sais tu? Un vrai philosophe! Strigă ea, încântată. Eh. Bien,) c. t'aimerai,; e t'aimerai – fu verras, tu sera content! *

Şi într-adevăr, de atunci parcă se legă mai mult de mine, se purta prieteneşte chiar şi în felul acesta trecură ultimele noastre zece zile. „Stelele” pe care mi le făgăduise nu le-am văzut; dar în unele privinţe s-a ţinut cu adevărat de cu-vânt. Afară de asta, îmi făcu cunoştinţă cu Hortense, care era o femeie într-adevăr remarcabilă în genul ei şi care în cercul nostru era poreclită Therese-iphilosophe7

De altfel, n-are rost să vorbesc prea mult despre asta; toate acestea ar putea alcătui o povestire aparte, cu un colorit aparate, pe care nu vreau să-l introduc în povestirea de faţă. Fapt e că-mi doream din răsputeri ca toate să se termine mai repede. Dar aşa cum am mai spus, cei o sută de mii de franci ai noştri ne-au ajuns aproape o lună – ceea ce mă mira sincer: cu cel puţin optzeci de mii din ei Blanche îşi cumpărase tot soiul de lucruri, noi doi necheltuind, ca să trăim, mai mult de douăzeci de mii de franci şi totuşi ne-au ajuns. Blanche, care spre sfârşit ajunsese aproape sinceră cu mine (în orice caz în unele privinţe nu mă minţea) mi-a mărturisit că măcar n-au să cadă asupra mea datoriile pe care a fost silită să le facă., Nu ţi-am dat să semnezi note şi

chitanţe – mi-a spus ea – ifiindcă mi^a fost milă de tine; alta ar fi făcut-o fără doar şi poate şi te-ar fi băgat la închisoare. Vezi, vezi cât te-am iubit şi cât de bună sunt eu! Numai nunta asta blestemată cât o să mă coste!” într-adevăr, am avut şi o nuntă. A avut loc chiar la sfâr-şitul lunii noastre şi e de presupus că ipentru ea s-au dus ultimele resturi ale sutei mele de mii de franci; cu aceasta lucrurile s-au şi terminat, adică s-a încheiat luna noastră şi mi-am dat formal demisia.

* Trebuie să-ţi trăieşti tinereţea. (Fr.)

* Dar eşti un adevărat filosof, ştii asta? Un adevărat filosof… Ei, bine, am să te iubesc, am să te iubesc, ai să vezi, ai să fii mulţumit! (Fr.)

S-a întâmplat în felul următor: la o săptămână după instalarea noastră la Paris, a sosit generalul. S-a dus direct la Blanche şi de la prima vizită aproape că a rămas la noi. Avea, ce-i drept, pe undeva, o mică locuinţă. Blanche l-a întâmpinat, bucuroasă, cu ţipete şi râsete, ba chiar s-a 'repezit să-l îmbrăţişeze; de astă dată ea însăşi nu i-a mai dat drumul să plece şi era nevoit s-o însoţească pretutindeni: şi pe bulevard şi la plimbări şi la teatru şi în vizite. Pentru asemenea lucruri generalul mai era încă folositor; era destul de prezentabil, impozant, destul de înalt, cu favoriţii căniţi şi nişte mustăţi mari (servise pe vremuri în trupele de ouirasieri), cu faţa expresivă, deşi niţel buhăită. Ştia să se poarte splendid şi purta fracul cu multă pricepere. La 'Paris îşi arborase decoraţiile. Cu un asemenea om să te plimbi pe bulevard nu numai că se putea, dar, ca să zic aşa, era recomandabil. Bunul şi nă-tângul general era teribil de mulţumit de toate acestea j nu se aşteptase de loc la aşa ceva, atunci când apăruse în casa noastră, sosind la Paris. Venise, tremurând aproape de spaimă; credea că Blanche are să ţipe la el şi o să poruncească să fie alungat; de aceea rămase încântat de o asemenea întorsătură a lucrurilor şi toată luna şi-o petrecu într-un soi de extaz stupid; de altfel, l-am lăsat în aceeaşi stare. Abia aici am aflat în amănunt că după plecarea

noastră neaşteptată din Riiletenburg avusese, în aceeaşi dimineaţă, un fel de criză. Căzu'se 'fără simţiri, iar apoi o săp'tărriînă. Întreagă fusese aproape ca nebun, vorbind fără işir. Începură să-i facă un tratament, dar brusc a lăsat totul, s-a suit în tren şi a descins la Paris. Se înţelege că primirea pe care i-a făcut-o Blanche s-a dovedit cel mai bun leac pentru el; dar semnele bolii mai rămaseră multă vreme, în ciuda stării lui de bucurie extatică. Nu mai era în stare, cu desăvârşire, să judece sau să susţină o conversaţie cât de cât serioasă; în asemenea cazuri se mulţumea să răspundă la fiecare cuvânt cu câte un „hm!” dădea din cap şi cu asta termina. Râdea adesea, dar cu un râs nervos, bolnăvicios, de parcă se îneca; alteori, şedea zile întregi mohorât, încruntându-şi sprâncenele dese. De multe nu-şi mai amintea nimic j devenise nesuferit de distrat şi-şi luase obiceiul să vorbească singur. Numai Blanche era în stare să-l însufleţească; de altfel şi crizele lui de posomo-reală, de mohoreală, când se vâra într-un colţ, nu însemnau decât că fie că n-o văzuse de mult pe Blanche, fie că aceasta plecase undeva şi nu-l luase cu ea sau nu-l mângâiase la plecare, în acele clipe însă nu era în stare să spună nici el ce vrea şi nu ştia de ce e posomorit şi trist. După ce şedea aşa o oră sau două (am băgat de seamă asta de vreo două ori, când Blanche pleca pentru o zi întreagă, pesemne la Albert), începea brusc să privească înapoi, să se agite, să cerceteze în jur, de parcă şi-ar fi amintit şi ar fi căutat ceva; dar, ne-văzând pe nimeni şi neizbutind să-şi amintească ce voia să întrebe, cădea din nou în uitare, până când nu apărea deodată Blanche, veselă, vioaie, gătită, cu râsul ei sonor; alerga la el, începea să-l scuture, ba chiar să-l sărute – ceea ce, de altfel, catadicsea rar. O dată generalul se bucură într-atât de venirea ei, că începu să plângă şi m-a cuprins mirarea.

Chiar de la apariţia lui la noi, Blanche începu de îndată s-o facă pe avocatul şi să-l apere faţă de mine. Trecu chiar la retorică; îmi aminti că-l înşelase pe general din cauza mea,

că fusese aproape logodnica lui, că-şi dăduse consimţă-
măntu'l j că pentru ea el îşi părăsise lamilia, că, în sfârşit, am fost în slujba lui şi ar trebui să ţin seamă de asta şi cum de nu rni-e ruşine… Tăceam mereu, în timp ce ea turuia îngrozitor. In cele din urmă, am izbucnit în râs şi lucrurile s-au împăcat astfel, adică la început ea a crezut că-s prost, iar apoi s-a oprit la ideea că-s un om foarte bun şi înţelegător. Într-un cuvânt, am avut fericirea să câştig, până la sfârşit, neîndoielnica şi totala bunăvoinţă a acestei vrednice fete. (De altfel, Blanche era cu adevărat o fată extrem de bună, în felul ei, se înţelege; o judecasem greşit la început.) „Eşti un om deştept şi bun la suflet – îmi spunea ea în ultimele zile – dar… Dar… Păcat numai că eşti atât de prost! N-ai să reuşeşti să faci avere niciodată!”, Un viai russe, un calmouk!” * De câteva ori m-a trimis săJl plimb pe străzi pe general, exact cum ai trimite lacheul să-ţi plimbe pudelul. L-am dus, de altfel şi la teatru şi la Balmabille şi la restaurant. Pentru aceasta Blanche ne dădea bani, deşi generalul îi avea pe ai săi şi-i plăcea teribil sănşi scoată portofelul în public. O dată am fost silit să folosesc aproape forţa da să nu-l las să cumpere o broşa de şapte sute

* Un adevărat rus, un calmâc. {Pi. \par de franci, care-l încântase la Palais Royal şi pe care ţinea cu orice preţ s-o dăruiască lui Blanche. Ce nevoie avea ea de o broşa de şapte sute de franci? Generalul nu poseda în total mai mult de o mie de franci. Niciodată n-am reuşit să aflu de unde apăruseră la el aceşti bani. Presupun că-i avea de la mister Astley, cu atât mai mult, cu cât el plătise nota lor la hotel. Cât priveşte felul în care privea generalul prezenţa mea acolo, (în tot acest răstimp, am impresia că nici n-a bănuit relaţiile mele cu Blanche. Deşi auzise, vag, că am câşti-gat un capital, presupunea, probabil, că mă aflu la Blanche în rol de secretar particular sau poate chiar de servitor. In orice caz vorbea mereu cu mine de sus, ca mai înainte, cu aere de superior, ba se apuca uneori să mă dojenească. O dată ne-a amuzat teribil pe mine şi pe Blanche, la noi acasă,

în timp ce ne luam cafeaua de dimineaţă. Nu era de felul său un om prea supărăcios; dar atunci s-a supărat brusc pe mine şi de ce?

— Nu pricep până astăzi. Dar e sigur că nici el nu ştia. Pe scurt, se apucă (să vonbeaisjcă fără cap şi fără coadă, î batons-rompus *, să strige că sunt un mucos, că o să mă înveţe el minte… Că o să mă facă să înţeleg… Şi aşa mai departe. Dar nimeni nu putea pricepe nimic. Blanche rî-dea în hohote; până la. Sfârşit l-am împăcat, cum-necum şi l-am scos la plimbare. De multe ori am observat însă că se întrista, că-i părea rău de cineva şi de ceva, că-i lipsea cineva, în ciuda chiar a prezenţei Blanchei. In asemenea clipe a încercat el însuşi în vreo două rânduri să vorbească cu mine, dar niciodată nu s-a putut face înţeles cum trebuie, îşi amintea de slujba lui, de răposata lui soţie, de gospodărie, de moşie. Nimerea uneori vreun cuvânt oarecare şi se bucura de el, repetându-l de câte o sută de ori, toată ziua, deşi cu-vântul acela nu-i exprima de loc nici sentimentele, nici gân-durile. Am încercat să discut cu el despre copii; dar căută să scape cu vorba lui repezită de altădată şi se grăbi să treacă la alt subiect: „Da, da i copiii, copiii, ai dreptate, copiii 1” O singură dată s-a emoţionat; ne duceam la teatru: „sunt nişte copii nefericiţi – începu el brusc – da, domnule, copii ne-fe-riciţi!” Iar apoi a repetat de câteva ori, în aceeaşi seară cuvintele: „copii nefericiţi I” Când am adus o dată vorba de dezlânat. (Fr.)

Poiina, se înfurie chiar: E o ifemeâe nerecunoscătoare – îx-clamă el – e nea şi nerecunoscătoare. Mi-a compromis familia! Dacă ar fi existat asemenea legi aici, aş fi, pus-o la punct! Da, da!” Cât îl priveşte pe Des Grieux, nu putea să-i audă nici numele. „M-a distrus, spunea el – m-a jefuit, m-a ucis! A fost coşmarul meu timp de doi ani încheiaţi. Luni întregi în şir îl vedeam în vis! Este, este… O, să nu-mi vorbeşti de el niciodată!”

Vedeam că între ei doi se aranjează nişte lucruri, dar tăceam ca de obicei. Blanche m-a anunţat prima; asta s-a

întâmplat exact cu o săptămână înainte de a ne despărţi, „11 a de la chance *, îmi turui ea – babouchka e acum într-adevăr bolnavă; şi o să moară neapărat. Mister Astley a trimis o telegramă; recunoaşte că el e totuşi moştenitorul ei. Şi chiar dacă n-ar fi, n-o să stânjenească pe nimeni. În primul rând are renta lui, iar în al doilea rând o să stea în odaia laterală şi o să fie cu desăvârşire fericit. Am să fiu „madame la generale”. Am să intru într-un cerc ales (Blanche visa aceasta mereu), pe urmă am să fiu moşiereasă rusă, j'aurai un château, des moujiks, ei puis j'aurai toujours mon million” *.

— Dar dacă o să înceapă să fie gelos şi o să-ţi pretindă… Dumnezeu mai ştie ce – pricepi?

— O, nu, non, non, non! Cum ar îndrăzni? Am luat măsuri, n-avea grijă. L-am şi pus să semneze câteva poliţe pe numele lui Albert. Dacă o să facă ceva, va fi pedepsit pe loc; de altfel nici n-o să îndrăznească!

— Bine, mărită-te…

Nunta se făcu fără fast deosebit, liniştit, în sânul familiei. Au fost invitaţi Albert şi câţiva dintre apropiaţii casei; Hortense, Cleopâtre şi altele Jură înlăturate categoric. Mirele arăta un extrem interes faţă de situaţia lui, Blanche îi legă cravata, al parfumă cu mina ei şi în fracul său, cu vestă albă, generalul arăta tres comme ii faut *.

— II est pourtant tres comme ii faut *, îmi declară însăşi Blanche, ieşind din odaia generalului, de parcă ideea că ar fi tres comme ii iaut ar fi mirat-o şi pe ea. Intram atât de puţin

* Are noroc. (Fr.)

* * Voi avea un conac, mujici şi voi avea totuşi milionul meu. (Fr.) * Foarte onorabil. (Fr.) * E totuşi foarte onorabil. (Fr.) în amănunte, participând la toate în calitatea unui spectator, în asemenea măsură de leneş, încât am uitat multe cum anume s-au petrecut. Îmi amintesc numai că Blanche s-a dovedit a nu fi de loc de Cominges, la fel ca şi mama ei – nici pe departe veuve Cominges, ci du Placet. De

ce fuseseră amândouă până atunci de Cominges, nu ştiu. Dar generalul rămase foarte mulţumit şi de acest fapt, iar du Placet îi păru chiar mai mult decât de Cominges. În dimineaţa nunţii, gata îmbrăcat, s-a tot plimbat încolo şi încoace prin salon, repetând în surdină cu un aer nespus de serios şi important: „Mademoiselle Blanche (du Placet! Blanche! Du Placet…”! Şi chipul lui era luminat de o anume mulţumire de sine. În biserică, la primărie şi acasă, în timpul gustării, era nu numai bucuros şi mulţumit, dar tmândru chiar. Cu ei amândoi se întâmplase ceva. Blanche îmcepu să aibă şi ea o ţinută deosebit de damna.

— Acum trebuie să mă port cu totul altfel, îmi spuse ea extrem de serios, mais, vois-tu, nu m-am gândit la un lucru extrem de neplăcut: imaginează-ţi că nici până acum n-am reuşit să-mi reţin noul nume de familie: Zagorianski, Zagozi-anski, madame la generale de Sago-Sago, ces diables des noms russes, en! In, madame la generale î quatorze consonnes! Comme c'est agreable, n'est ce pas? *

În sfârşit, ne-am despărţit şi Blanche, această prostuţă Blanche, lacrimă chiar, luându-şi rămas bun de la mine. „Tu etais un bon eniant, îmi spuse ea, smiorcăindu-se, je te croyais bete et tu en avais l'air*, dar îţi sade bine.” Dar după o ultimă strângere ide mină exclamă deodată: „Attends!”, se repezi în buduarul ei şi peste o clipă îmi aduse două bancnote de câte o mie de franci. Asta n-aş fi crezut-o niciodată! „Au să^ţi prindă bine, oi fi tu un outchitel foarte învăţat, dar eşti îngrozitor de prost. Mai mult de două mii nu-ţi dau pentru nimic în lume, fiindcă oricum ai să-i pierzi la joc. Ei, du-te cu bine/Nous serons toujours bons amis; şi dacă câştigi din nou, să vii neapărat la mine et tu seras heureux!” *

Mai aveam şi eu vreo cinci sute de franci; afară de asta, aveam un ceas superb în valoare de o mie de franci, butoane

* Dar vezi tu… Doamna general de Sago-Sago, aceste afurisite de nume ruseşti, pe scurt, doamna general cu

paisprezece consoane I Plăcut, nu-i aşa? (Fr.) * Te credeam prost şi chiar aveai aerul. (Fr.) £* Vom rămâne întotdeauna prieteni… Şi vei fi fericit. (Fr.) cu briliante şi altele, aşa încât puteam s-o mai duc un timp destul de Îndelungat, fără nici o grijă. M-am înfundat dinadins în acest orăşel, ca să mă refac şi, mai ales, să-l aştept pe mister Astley. Am aflat precis că o să treacă pe aici şi o să se oprească douăzeci şi patru de ore în interes de afaceri. O să aflu tot… Iar apoi, am să plec direct la Homburg. La Ruletenburg nu am să mă mai duc, poate la anul viitor. Într-adevăr, se spune că-i semn rău să-<ţi încerci norocul de două ori la rând la aceeaşi masă, iar la Homiburg există jocuri în adevăratul înţeles al cuvântului.

Capitolul XVII.

A trecut un an şi opt luni de când nu m-am mai uitat prin însemnările acestea şi abia acum, de tristeţe şi amărăciune, m-am gândit să mă distrag puţin şi le-am recitit întâmplător. Mă oprisem deci la ideea că am să plec la Homburg. Dumnezeule I Cu ce inimă relativ uşoară scrisesem atunci aceste ultime rânduri I Adică, nu exact cu inima uşoară, ci cu data încredere în sine, cu câtă speranţă nestrămutată 1 Mă îndoiam oare câtuşi de puţin de mine? Şi iată, trecuse peste un an şi jumătate şi, după părerea mea, ajunsesem mult mai rău ca un cerşetor! Dar ce zic eu —cerşetor! Puţin mi-ar păsa de mizerie. Pur şi simplu m-am nenorocit! De altfel, aproape că n-are rost să-mi dau pilde şi nici să-mi fac morală! Nimic nu poate fi mai stupid ca morala într-o asemenea vreme! O, oamenii mulţumiţi de sine; cu câtă suficienţă trufaşă sunt gata flecarii aceştia să-şi debiteze maximele I Dacă ar şti ei în ce măsură îmi dau eu însumi seama de în-treaga situaţie dezgustătoare în care mă aflu, n-ar mai avea curaj să mă înveţe. Ei bine, ce-ar putea, ce lucru nou ar putea ei să-mi spună, pe care să nu-l ştiu? Parcă despre asta-i vorba? Vorba e că ar fi de ajuns o singură învârtitură de roată ca totul să se schimbe şi aceiaşi moralişti ar veni ei primii (sunt sigur de asta), cu glume

prieteneşti, să mă felicite. Şi nu mi-ar mai întoarce spatele ca acum. Dar puţin îmi pasă de toţi I Ce reprezint eu în clipa de faţă? Un Zero. Ce-aş putea să devin mâine? Mâine aş putea să învii din moTţi şi sa încep O noua viaţă! Aş putea să devin om, atâta ti'mp cât omul din mine n-a pierit încă!

Atunci am într-adevăr la Homburg, dar… Am fost pe urmă iar la Ruletenburg, am fost şi la Spa, am fost chiar şi la (Baden, unde am plecat în rolul de camerist al consilierului Hinze, un ticălos, fostul meu stăp'ân de aici. Da, am fost lacheu cinci luni (încheiate! Asta s-a întâmplat imediat după ce am ieşit din închisoare. (Am stat şi la închisoare, la Ruletenlberg, pentru o datorie de aici. Un necunoscut m-a scos plătind pentru mine – cine-o fi fost? Mişte i Astley? Polina? Nu ştiu, dar datoria a fost achitată, în total două sute de taleri şi am fost eliberat.) Unde era să mă duc? M-am angajat la acest Hinze. Era un ibărbat tânăr şi uşuratic, îi plăcea să lenevească, iar eu ştiam să vonibesc şi să scriu în trei limbi. La început m-a angajat ca pe un soi de secretar, cu treizeci de guldeni pe lună; dar am sfârşit prin a deveni un lacheu veritabil: nu mai avea mijloace să ţină un secretar şi mi-a scăzut leafa; nu aveam unde să plec, am rămas şi în felul acesta m-am transformat eu însumi în lacheu. Am stat nebăut şi nemâncat în slujba lui, dar în schimb am adunat în cinci luni şaptezeci de guldeni. Într-o seară, la Baden, i-am declarat că doresc să mă despart de el; în aceeaşi seară m-am dus la ruletă. O, cât îmi bătea inima! Nu, nu la bani ţineam! Pe atunci nu voiam decât ca mâine toţi aceşti Hinze, toţi aceşti ober-chelneri, toate aceste superbe cucoane din Baden – toţi să vorbească despre mine, să repete povestea mea, să se mire, să mă laude şi să se ploconească în faţa noului meu câştig. Toate acestea erau vise şi preocupări copilăreşti, dar… Cine ştie: poate că aş fi întâlnit-o pe Polina, i-aş fi povestit tot şi ea s-ar fi convins că mă aflu mai presus decât toate aceste stupide şocuri ale sorţii… O, nu la bani ţin! Sunt sigur că i-aş fi risipit din nou cu vreo altă Blanche şi din nou m-aş fi plimbat trei săptămâni prin Paris

într-o trăsură proprie, cu o pereche de cai valorând şaisprezece mii de franci. Ştiu sigur că nu-s zgârcit; cred chiar că-s cheltuitor şi totuşi cu cât freamăt, cu ce inimă îngheţată ascult strigătul crupierului: tiente et un, louge, impair et passe, sau: quatre, noir, păii, et manque! Cu câtă aviditate privest la mesele de joc, pe care sunt împrăştiaţi ludovici, frederici şi taleri, la fişicurile de aur, atunci când lopăţica crupierului le împrăştie în grămezi arzând ca jarul, sau la fişicurile de argint, lungi de un arşin, care se înşiruiau în jurul roţii. Numai apropiindu-mă de sala de joc, cu două încăperi înainte, când auzeam zângănitul banilor împrăştiaţi, simt că mă apucă tremuriciul.

O, seara aceea, când m-am dus cu cei şaptezeci de guldeni la masa de joc, a fost şi ea minunată. Am pornit cu zece guldeni şi din nou cu passe. Am o prejudecată cu passe. Am pierdut. Îmi rămâneau şaizeci de guldeni în monezi de argint j m-am gândit şi am preferat zero. Am început să pun pe zero câte cinci guldeni deodată; la a treia mizăieşi deodată zero; era să mor de bucurie, căpătând o sută şaptezeci şi cinci de guldeni; când câştigasem o sută de mii de guldeni nu fusesem atât de fericit. Îndată am pus o sută de guldeni pe iouge – a prins; toţi două sute de iouge – a prins; toţi patru sute pe noir – a prins; toţi opt sute pe manque – a prins; socotind ou ce avusesem, erau o mie şapte sute de guldeni şi asta în mai puţin de cinci minute! In asemenea momente uiţi de toate insuccesele trecute! Obţinusem toate acestea, riscându-mi mai mult decât viaţa, am îndrăznit şi am riscat – şi iată-mă din nou în rândul oamenilor!

Am închiriat o cameră la hotel şi am stat până pe la ora trei, numărându-mi banii. Dimineaţa, când m-am trezit, nu mai eram lacheu! M-am decis să plec în aceeaşi zi la Hornburg: acolo nu fusesem lacheu şi nu stătusem la închisoare. Cu o jumătate de oră înainte de plecarea trenului, m-am mai dus să pun doar două mize, nu mai mult şi am pierdut o

mie cinci sute de florini. M-am mutat totuşi la Homburg şi iată că a trecut o lună de când mă aflu aici…

Trăiesc desigur într-o agitaţie permanentă, joc cu mizele cele mai mici şi aştept ceva, calculez, stau zile întregi la masa de joc şi urmăresc jocul, îl visez chiar, dar în ciuda tuturor acestora am sentimentul că sunt amorţit, de parcă m-aş fi împotmolit în mocirlă. Deduc aceasta din impresia pe care mi-a produs-o întâlnirea cu mister Astley. Nu ne mai văzusem de atunci şi ne-am întâlnit întâmplător; iată cum. S-a întâmplat. Treceam prin grădină şi chibzuiam că am rămas aproape iară ibani, că mai am cincizecizeci de guldeni şi că, afară de asta, la hotelul unde ocupam o cămăruţă am achitat de două zile nota în întregime. Îmi rămânea deci posib 'itatea de a mă duce o singură dată la ruletă – dacă aveam să câştig puteam continua jocul; dacă pierdeam – trebuia din nou să mă angajez ca lacheu, în cazul când n-aş fi găsit nişte ruşi care să aibă nevoie de un preceptor. Preocupat de acest gând am trecut, în plimbarea mea zilnică prin parc şi prin pădure, în ducatul vecin. Uneori mă plimbam în felul acesta câte patru ceasuri şi mă întorceam la Homburg ostenit şi flă-mând. Abia am apucat să ies din grădină în parc că l-am văzut pe o bancă pe mister Astley. M-a zărit şi m-a strigat. M-am aşezat lângă el. Observând în atitudinea lui o oarecare distanţă, mi-am temperat pe loc bucuria; fiindcă la început fusesem nespus de fericit să-l văd.

— Va să zică eşti aici! Eram sigur că o să te întâlnesc, îmi spuse el. Nu te osteni să-mi povesteşti: ştiu, am aflat tot; întreaga dumitale viaţă timp de un an şi opt luni mi-e cunoscută.

— Tii! Va să zică îţi urmăreşti vechii prieteni! I-am răspuns eu. Îţi face cinste faptul că nu-i uiţi… Ia ascultă, totuşi, îmi dai o idee, nu cumva dumneata m-ai răscumpărat de la închisoarea din Rulentenburg, unde am stat pentru o datorie de două sute de guldeni? M-a scos de acolo un necunoscut.

— Nu, o nu; nu te-am scos din închisoarea de la Ruletenburg, unde ai stat pentru o datorie de două sute de guldeni, dar am ştiut că ai stat la închisoare pentru o datorie de două sute de guldeni.

— Va să zică ştii, totuşi, cine m-a răscumpărat?

— O nu, nu pot spune că ştiu cine te-a răscumpărat.

— Curios; dintre ruşii noştri nu mă cunoaşte nimeni şi apoi nici nu cred că ruşii de aici ar fi capabili să mă răscumpere; numai acolo, la noi, în Rusia, pravoslavnicii îi răscumpără pe preavoslavnici. Eram sigur că a făcut-o vreun sucit de englez, din ciudăţenie.

Mister Astley mă asculta oarecum mirat. Pare-se că se aştepta să mă găsească amărât şi distrus.

— Mă bucur totuşi să văd că ţi-ai păstrat în întregime spiritul de independenţă şi chiar buna dispoziţie, rosti el cu un aer destul de neplăcut.

— Asta înseamnă că în sinea dumitale scrâşneşti de ciudă că nu-s distrus şi umilit, i-am spus eu, râzând. Nu mă înţelese îndată, dar, pricepând, zâmbi.

— Îmi plac observaţiile dumitale. VRecunosc în cuvintele acestea pe vechiul meu prieten de altădată, inteligent, entuziast şi totodată cinic, numai ruşii pot avea în ei, în acelaşi timp, atâtea trăsături diferite. Într-adevăr, omului îi place să-şi vadă pe cel mai bun prieten umilit înaintea lui j pe umilinţă se şi bazează, în cea mai mare parte, prietenia; şi acesta e un adevăr vechi, cunoscut tuturor oamenilor înţelepţi. Dar în cazul de faţă, te asigur, sunt sincer bucuros să văd că nu te pierzi cu firea. Spune, n-ai de gând să te laşi de joc?

— O, dracu să-l ia! Am să mă las pe loc, numai că…

— Numai să-ţi scoţi paguba? Eram sigur •, nu mai continua – ştiu – ai spus-o fără să vrei, prin urmare ai spus adevărul. Dar afară de joc n-ai nici o altă ocupaţie?

— Da, niciuna.

Se apucă să mă supună unui examen. Nu mai ştiam nimic, aproape că nu răsfoiam ziarele şi absolut în tot acest

răstimp nu mai deschisesem o carte.

— Te-ai abrutizat, observă el, nu numai că ai renunţat la viaţă, la interesele personale şi sociale, la datoria de cetăţean şi de om, la prietenii dumitale (şi totuşi i-ai avut I), nu numai că ai renunţat la orice alt scop în afară de câştig, dar ai renunţat până şi la amintiri. Te ţin minte într-un moment aprig, de mare încordare, al vieţii dumitale; dar sunt sigur că ţi-ai uitat cele mai frumoase impresii de pe vremea aceea; visele dumitale, cele mai arzătoare dorinţe pe care le-ai putea avea acum nu merg mai departe de pair şi impair, rouge, noir, douăsprezece mijlocii şi aşa mai departe şi aşa mai departe – sunt sigur de asta!

— Ajunge, ajunge mister Astley, te rog, te rog nu-mi mai aminti, strigai cu ciudă, cu ură aproape, află că n-am uitat absolut nimic; le-am alungat numai din minte, pentru o vreme, chiar şi amintirile, până când n-o să-mi îndrept Tadical situaţia; atunci… Atunci, o să vezi, am să învii din morţi!

— Ai să mai rămâi aici încă zece ani, rosti el. Iţi propun un pariu, să-ţi aduc aminte de vorbele mele, dacă voi mai trăi până atunci, chiar aici, pe această bancă.

— Ajunge, l-am întrerupt eu cu nerăbdare şi ca să-ţi dovedesc că nu-s chiar atât de uituc în ceea ce priveşte trecutul, dă-mi voie să întreb: unde se află acum miss Polina? Dacă nu dumneata m-ai răscumpărat, atunci, precis, ea a făcut-o. Din zilele acelea n-am mai avut nici o ştire despre dânsa

— Nu, o nu! Nu cred să te fi răscumpărat ea. Se află acum în Elveţia şi mi-ai face o mare plăcere dacă ai înceta să mă mai întrebi de dânsa, rosti el hotărât, iba chiar supărat.

— ' înseamnă că şi pe dumneata te-a rănit foarte mult, am râs eu, fără voie.

— Miss Polina e cea mai bună dintre fiinţele demne de cel mai mare respect, dar, îţi repet, îmi vei face o mare plăcere încetând să mai întrebi de dânsa. N-ai cunoscut-o niciodată

şi numele ei pe buzele dumitale mi se pare o insultă a sentimentului meu moral.

— Aşa, va să zică! De altfel, n-ai dreptate, apoi, recunoaşte despre ce altceva aş putea vorbi cu dumneata? Doar în aceasta constau toate amintirile noastre. Nu te alarma, n-am nevoie să aflu nici un fel de chestiuni intime, secrete din viaţa dumitale… Mă interesează numai, ca să zic aşa, situaţia exterioară a missei Polina, numai mediul în care se află dânsa acum. Mi-o poţi comunica în două cuvinte.

— Mă rog, dar cu condiţia să te limitezi la aceste două cuvinte. Miss Polina a fost bolnavă multă vreme; şi acum e bolnavă; un timp a locuit împreună cu mama şi cu sora mea în nordul Angliei. Acum şase luni bunica ei – îţi aduci aminte, femeia aceea nebună – a murit şi i-a lăsat ei personal o avere de şapte mii de lire. În prezent, miss Polina se află într-o călătorie împreună cu familia surorii mele, care s-a căsătorit între timp. Frăţiorul şi surioara ei au de asemenea viaţa asigurată prin testamentul bunicii şi învaţă la Londra. Tatăl ei virteg, generalul, a murit acum o lună la Paris, în urma unui atac de apoplexie. Mademoiselle Blanche s-a purtat frumos cu el, dar a apucat să treacă pe numele său tot ce a căpătat el de la bunica… Asta-i tot, cred.

— Dar Des Grieux? Nu călătoreşte şi el prin Elveţia? – ' Nu, Des Grieux nu călătoreşte prin Elveţia şi nu ştiu unde se află; afară de asta te previn, o dată pentru totdeauna, să eviţi asemenea aluzii şi apropieri nedemne, altminteri vei avea neapărat de-a face cu mine.

— Cum?! În ciuda relaţiiloT noastre prieteneşti de altădată? 1

— Da, în ciuda relaţiilor noastre prieteneşti de altădată.

— Iţi cer inii de scuze, mister Astley. Dar dă-mi voie, totuşi: în asta nu-i nimic jignitor şi nedemn; doar n-o învinovăţesc cu nimic pe miss Polina. Afară de asta, un francez şi o domnişoară rusoaică, în general vorbind, constituie o

apropiere, mister Astley, pe care noi doi nu vom reuşi s-o lămurim, ori s-o înţelegem pe deplin.

— Dacă eşti dispus să nu mai pomeneşti numele lui Des Grieux alături de un alt nume, te-aş ruga să-mi explici ce înţelegi prin expresia: „un francez şi o domnişoară rusoaică?" Ce fel de „apropiere" e aici? Şi de ce anume un francez şi neapărat o domnişoară rusoaică?

— Vezi, ai devenit curios. Dar e o poveste lungă, mister Astley. Aici trebuie să cunoşti multe în prealabil. De altfel, e o problemă importantă, oricât ar părea de caraghios totul la prima vedere. Un francez mister Astley, reprezintă o formă frumoasă, finisată. Dumneata, ca britanic, s-ar putea să nu fii de acord cu asta j eu, ca rus, de asemenea nu sunt de acord, să zicem, poate, măcar din invidie; dar domnişoarele noastre pot fi de altă părere. Dumneata ai putea să-l consideri pe Racine artificial, afectat şi desuet; nici nu te-ai apuca să-l citeşti, probabil. Şi eu îl găsesc artificial, afectat şi desuet şi, dintr-un punct de vedere, caraghios; dar e încântător, mister Astley, şi, în special, e un mare poet, fie că ne place sau nu acest fapt. Forma naţională a unui francez, în speţă a unui parizian, a început să devină o formă frumoasă de pe vremea când noi eram încă nişte urşi sălbateci. Revoluţia a moştenit nobilimea. Astăzi cel mai banal franţuz poate avea maniere, purtări, expresii, ba chiar şi o gândire cu cea mai frumoasă formă, fără a contribui la această formă nici cu iniţiativa lui, nici cu inima, nici cu sufletul; toate acestea le-a căpătat prin moştenire. In sinea lor pot fi mai superficiali decât cel mai superficial om şi mai ticălos decât cel mai ticălos. Şi acum, mister Astley, am să-ţi spun că nu există pe lume fiinţă mai încrezătoare, mai sincer bună, decât o domnişoară rusoaică deşteptăţică şi nu prea fandosită. Des Grieux apărând într-un rol oarecare, apărând mascat, îi poate cuceri inima cu nespusă uşurinţă; el dispune de o formă frumoasă mister Astley şi domnişoara ia această formă drept propria lui inimă, drept forma naturală a inimii şi a sufletului său şi n-o

priveşte ca pe o haină pe care a căpătat-o ei prin moştenire. Spre niarââ dumitale neplăcere, trebuie să-ţi mărturisesc că englezii, în icea mai mare parte, sunt stângaci şi grosolani, pe când ruşii pot distinge cu destulă sensibilitate frumuseţea şi sunt atraşi 'de ea. Dar ca să distingi frumuseţea sufletului şi originalitatea personalităţii, pentru asta e nevoie de incomparabil mai multă independenţă şi libertate decât au parte femeile noastre şi cu atât mai mult domnişoarele şi în orice caz de mai multă experienţă. Miss Polina însă – iartă-mă, ce-a fost spus o dată nu se mai poate lua înapoi – are nevoie de foarte, foarte mult timp de gândire ca să te prefere pe dumneata ticălosului de Des Grieux. Va ajunge să te preţuiască, îţi va deveni prietenă, îşi va deschide inima în faţa dumitale •, dar în inima aceasta va domni totuşi ticălosul odios, josnicul şi meschinul 'cămătar Des Grieux. Va rămâne, poate, ca să zic aşa, din pură încăpăţânare şi orgoliu, fiindcă acelaşi Des Grieux i-a apărut cândva cu aureola unui marchiz delicat, a unui liberal dezamăgit şi ruinat materialiceşte (oare?), pentru că a ajutat familia ei şi pe fluşturatecul general. Toate tertipurile lui au fost descoperite mai târziu. Dar n-are importanţă că s-au descoperit: ea îl vrea tot pe Des Grieux de altădată – de asta are nevoie! Şi cu cât îl urăşte mai mult pe Des Grieux cel de astăzi, cu atât mai mult îi e dor de cel de altădată, deşi acela existase numai în imaginaţia ei. Dumneata eşti fabricant de zahăr, mister Astley?

— Da, fac parte din administraţia cunoscutei fabrici de zahăr Lavei el comp.

— Ei, vezi mister Astley. Pe de o parte eş<ti fabricant de zahăr, iar pe de alta Apolo din Belvedere; toate acestea nu se prea leagă. Pe când eu nu-s nici măcar fabricant de zahăr; sunt numai un jucător mărunt la ruletă, ba am fost şi lacheu, • ceea ce, precis, i-a şi ajuns la cunoştinţă Polinei, fiindcă mi se pare că are informatori buni.

— Eşti îndârjit şi de aceea proferezi toate aceste absurdităţi, rosti calm mister Astley, după o clipă de

gândire. Afară 'de asta, în spusele dumitale nu-i nimic original

— De acord! Dar tocmai asta-i îngrozitor, nobile prieten, că toate acuzaţiile mele, oricât ar fi de învechite, de banale, de teatrale, sunt totuşi adevăruri! Totuşi noi doi n-am reuşit să obţinem nimic!

— Este o absurditate josnică… Fiindcă, fiindcă… Ei bine, află atunci, rosti mister Astley cu o voce tremurătoare şi scă-părând din ochi, află atunci, om nerecunoscător şi nedemn, meschin şi nefericit ce eşti, că am sosit la Homburg anume din însărcinarea ei, ca să mă văd cu dumneata, să stau de vorbă cu dumneata mult, îndelung şi sincer şi să-i transmit totul – simţămintele dumitale, gândurile, speranţele şi… Amintirile dumitale!

— Oare! Oare? Strigai eu şi lacrimi îmi şiroiră pe obraji. Nu mi le puteam reţine şi asta mi se întâmpla, cred, pentru prima oară în viaţă.

— Da, nefericitule, ea te-a iubit şi asta ţi-o pot dezvălui acum fiindcă eşti un om pierdut! Mai mult, dacă ţi-aş spune chiar că te iubeşte până azi, tot ai rămâne aici! Da, te-ai nenorocit singur. Ai avut unele aptitudini, o fire vioaie şi nu erai un om rău j ai fi putut deveni chiar folositor ţării dumitale, care are atâta nevoie de oameni, dar vei rămâne aici şi viaţa dumitale e sfârşită. Nu te învinovăţesc. După mine, toţi ruşii sunt astfel, sau înclinaţi să ajungă astfel. Dacă nu-i ruletă, se găseşte altceva, asemănător. Excepţiile sunt extrem de rare. Nu eşti dumneata primul care nu înţelegi ce înseamnă munca (nu mă refer la poporul dumitale). Ruleta e un joc cu precădere rusesc. Până acum ai fost un om cinstit şi ai preferat mai curând să te angajezi lacheu decât să furi… „dar mi-e groază să mă gândesc ce se poate întâmpla pe viitor. 'Ajunge, rămâi cu bine 1 Ai, desigur, nevoie de bani? Oiţe, ia de la mine zece ludovici, mai mult nu-ţi dau, fiindcă tot ai să-i pierzi. Primeşte-i şi rămâi cu bine! Dar ia-i odată!

— Nu, mister Astley, după toate câte s-au spus…

— Pri-meş-te-i! Strigă el. Sunt convins că ţi-ai păstrat Nâncă demnitatea şi ţi-i dau ca un prieten unui prieten adevărat. Dacă aş fi putut crede că te vei lăsa imediat de joc, că vei părăsi Homburgul şi vei pleca în patria dumitale, aş fi fost gata să-ţi dau pe loc o mie de lire, ca să poţi începe o nouă carieră. Dar tocmai de aceea nu-ţi dau o mie de lire, ci numai zece ludovici, fiindcă, în clipa de faţă, o mie de lire sau zece ludivici sunt pentru dumneata absolut acelaşi lucru; tot ai să pierzi. Primeşte şi xămâi cu bine.

— Îi primesc, dacă-mi dai voie să te îmbrăţişez la despărţire.

— O, cu plăcere.

Ne-am îmbrăţişat cu sinceritate şi mister Astley plecă.

Nu, n-are dreptate! Dacă am fost aspru şi stupid în ceea ce-i priveşte pe Polina şi Des Grieux, atunci el e aspru şi pripit în ceea ce-i priveşte pe ruşi. De mine nu zic nimic. De altfel… de altfel, deocamdată nu-i de loc vorba de asta. Toate acestea sunt numai vorbe, vorbe şi iar vorbe, or e nevoie de fapte! Principalul e acum Elveţia! Chiar mâine – o dacă s-ar putea să plec acolo chiar mâine! Să renasc, să învii. Trebuie să le dovedesc… Să ştie Polina că mai sunt în stare să devin om. E de ajuns numai… Azi e însă târziu, dar mâine… O, am o presimţire şi nu se poate să fie altfel! Am acum cincisprezece ludovici, or eu am început şi cu cincisprezece guldeni! Dacă aş începe cu băgare de seamă… Dar sunt eu oare, sunt oare până într-atât de copil? Parcă nu înţeleg că sunt un om pierdut! Şi totuşi, de ce nu m-aş putea reface? Da! E de ajuns ca măcar o dată în viaţă să fiu socotit şi răbdător – şi asta-i totul! E de ajuns să fiu tare măcar o singură dată şi într-un singur ceas îmi pot schimba întreaga soartă!

Principalul e să fiu tare. N^am decât să-mi amintesc că mi s-a mai întâmplat ceva în acest gen acum şapte luni, la Ruletenburg, înainte de a pierde totul. O, a fost o minunată pildă de fermitate: pierdusem atunci tot, tot… Ies din cazinou, mă uit, în buzunarul de la vestă se mai mişcă un

gulden: „Aha, înseamnă că voi avea cu ce să prânzesc!” m-am gân-dit, dar, după ce-am făcut vreo sută de paşi, m-am răzgândit şi m-am întors. Am pus guldenul acela pe manque, (de data acea a fost pe manque) şi, zău, e o senzaţie deosebită atunci când, singur pe meleaguri străine, departe de ţară, de prieteni, neştiind ce vei mânca azi, mizezi pe ultimul, unicul gulden! Am câştigat şi peste douăzeci de minute am ieşit din cazinou cu o sută şaptezeci de guldeni în buzunar. E un fapt autentic! Iată ce poate să însemne uneori -ultimul gulden! Dar oe s-ar fi întâmplat dacă m-aş fi descurajat, dacă n-aş fi avut curajul să îndrăznesc…?

Mâine, de mâine se vor isprăvi toate

SFÂRŞIT